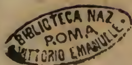
ANDREAE TI-RAQVELLI IN CVRIA PARISIENSI SENATORIS COMMENTARII.

In L. Boues, §. Hoc ſermone, ff. de verbor. ſignif.







PARISIIS,

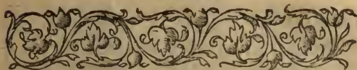
Apud Poncetum le preux via ad D. Iacobum, ſub Lupo.

1554.

CVM PRIVILEGIO REGIS ad decennium.

PAR priuilege du Roy, donné à Iacques Keruer, marchant Libraire iuré en l'vniuersité de Paris, luy est permis imprimer & vendre, ce present liure intitulé In L. Boues, §. Hoc sermone, ff. de verbor. signi. *Faict & cõposé par Monseigneur maistre André Tiraqueau, Conseiller du Roy nostre sire en sa court de Parlement à Paris : & defences à tous Libraires & autres marchans quelconques de ce Royaume, de non vendre ny distribuer autres que ceulx imprimez par ledict Iacques Keruer, iusques au temps & terme de dix ans: à cõpter du iour & datte qu'il sera acheué d'imprimer, sur les peines contenues audict priuilege. Donné à Paris le xij. iour de Feburier, Mil cinq cens cinquante trois.*

Ceste impression à esté acheuée le. xviii. iour de Iuillet, Mil cinq cens cinquante quatre.



ORNATISS. PRAESVLI,
NICOLAO PELLEVAEO AMBIANEN.
episcopo, regio in sanctiore consilio consiliario Andreas Tiraquellus regius in Parisiensi curia Senator.
S. P. D.



VO ex tempore, à senatorio hoc munere, ad Ambianensé Præsulatum, maximo totius nostri ordinis desyderio assumptus es, Antistes illustriss. semper in animo habui, veterem illam necessitudinem, quá & studiorú similitudo, & eius temporis consuetudo, quo vnà magistratu isto fungebamur, conciliârant, omni officiorú genere, vt debui, non alere solùm aut retinere,

ſed etiã ſi fieri poſſet magis ac magis auge re. Neq; enim verebar, ne quod vulgò amicis vſuuenire ſolet, quorũ & Cicero in Lælio & Ariſtoteles in Ethicis meminerũt, amicitiam noſtrã abſentia dirimeret, néue honorũ dignitatúmque grad⁹, quibus à Sereniſſ. rege noſtro, nõ modò non ambientem ſed nec opinantem ornari te & cumulari audiebam, aliqua ex parte tuam erga me beneuolentiam labefactarent, nedum conuellerent aut diſſoluerent. Quãquam, ſi verum fateri audeo, iſti tuæ fortunæ nonnihil hoc nomine indignabar, quòd per eam, antiqui collegæ præſentia, non niſi rarius quàm cuperem, frui liceret, cuius aliquando quotidiana conſuetudine fœlicem me exiſtimabam: Et cuius in colloquendo humanitatem, ac comitatem, in diſſerendo acu men, in conſulendo, & iudicando prudẽtiam, integritatémque coràm ſuſpicere & admirari, magna cum voluptate ſole-

lebam, nunc eundem abſentem deſiderem. Sed id pro regis imperio ac Reipub. bono ferendum eſt. Quorum ille, raras animi tui dotes, ingeniúmque rebus omnibus inſtructiſsimum, quæ ad inſtituendum & excolendum politicum virum neceſſariæ ſunt, perſpectum habens, te & libellorum ſuorũ magiſtrum, & ſibi ab intimis cõſiliis eſſe voluit. Hæc à priuatis & humilioribus cauſis in eum locum & conſeſſum euexit, vbi quæ ad ſummam & conſtitutionem totius regni pertinent & ſpectãt pertractantur. Fœlix ipſa nimium, ſi quamplurimos tui ſimiles rerum ſuarum moderatores & adminiſtratores habeat. Καὶ Καλῶς γεγονότας καὶ πολλὴν ἀρετὴν καὶ σωφροσύνην ἐν τῷ βίῳ ἐνδεδειγμένους. quales in Areopagum olim cooptari ſolitos ſcribit Iſocrates, nempe qui & generis nobilitate eximii, & vitæ integritate conſpicui, diſciplinarum etiam omnium cognitione, & rerum vſu cum tan-

ta prudẽtia cõiuncto, quanta ſatis eſt ad viros probos efficiendos, cæteris præſtarẽt, qui numeris omnibꝰ grauitatis, ſeueritatis, cõſtãtiæ, fortitudinis, eſſent abſolutiſsimi, vndecũque docti, vndique placẽtes. Quæ omnia, vt nõ in vno quouis homine deprehẽdere eſt facile, ſic in te ſunt copioſiſsima. Sed vide quorſum me tuarum virtutum commemoratio rapiat, vt quamuis eas attingere hoc loco non decreuiſſem, rerum tamẽ dulcedine raptus, à litore, quod ad ſummum legere ſat erat, in altum auferri me non ſentiam: cõſultius nimirum facturus, ſi Timanthis illius exemplo, ea quæ oratione aſſequi non poſſum, ſilentii velut quodam velo cõtexiſſem. Quare ad id quod huius epiſtolæ proprium fuit, recipio: cuius ſcopus & inſtitutum erat, libellum hunc tibi offerre, antiquæ noſtræ neceſsitudinis velut μνημόσυνον, meique in te animi pignus, vt quoties eum in manus iſtic veni-

re contigerit, toties Tiraquellum tuum tecum habere, & alloqui, tibi videaris, qui vt te ſemper plurimi fecit, ita ſemper eſt obſeruaturus. Vale Antiſtes digniſsime, & cum libello deditum tibi auctorem amare perge, ac Domino Hoſpitalio, ſine quo; propter ſingularem ipſius eruditionem ac probitatem, non ſatis feliciter in aula tibi victurus videbaris, meis verbis, quæſo, ſalutem imparti. Rurſum vale. Lutecia. V. Non. Iul. M. D. LIIII.

MICHAELI TIRAQVELLO FONTENAIENCI APVD PICTONES Seneschallo primigenio fratri charißimo, Andreas Tiraquellus iunior. S. P. D.



VT apud Homerum queritur Telemachus ὅτι τὴν ἑαυτοῦ γενεὴν μούνωσε κρονίων *(eius enim dictum vsurpare libet) ita me multis fratribus beatũ iudico. Nã si rerum omnium, quas ad beatè viuendum sapientia comparauerit, nihil est maius amicitia, nihil vberius, nihil iucundius, cum his actum præclarè esse putandũ est, quibus licitũ eum est, sibi amicum instituere, qui vt frater germanus est, ita alter idem sit, vt mihi rectè à Sotione dictum illud esse videatur,* τοὺς ἀδελφοὺς παρέντας καὶ ἄλλους ζητοῦντας παραπλησίους εἶναι τὴν ἑαυτῶν γῆν ἐῶσι, τὴν δὲ ἀλλοτρίαν γεωργοῦσι. *Quum igitur, iuxta vetus verbum, amicorum communia omnia sint, committere nolui, vt tibi non impartirem, tecúmque cõmunicarẽ eam lætitiæ voluptatẽ, quã ex cõmentatione patris, de maximè insigni loco iuris ciuilis, nuper in lucẽ edita, iam accepi. Nam quum præclara eius opera immortalitatis sunt, non ætatis, tum ex his omnis literatorum natio multas mágnásque vtilitates percipit, vt nullam moram interponendam putrim, quin quamprimum maximo gaudio fruerere. Quæ causa fuit potius, vt librum adhuc*

atramento

atramento madentem mitterem, quàm, vt eo tibi animum adderem ad insistendum eam viam, quam nobis pater tritam reliquit, quum iam magnam itineris partem confeceris, atque illam quidem quæ morosior salebrisque impedita magis est. Vale. Pridie Calend. Iulias. M. D. L I I I I. Lutetiæ. ex ædibus paternis.

BARTHOLOMAEI FAII viri Senatorij Carmen.

Hoc sermone breui, Dum nupta erit, arcta prioris
Fœdera coniugij significata magis,
Protrahis in seram fœlix Tiraquelle senectam,
Dum iuris multo hæc dogmate doctus obis.
Fœcundo liceat tibi connubialia iura,
Quæque his accedunt differere huberius.

INDEX LOCVPLETISSIMVS RERVM OMNIVM,

QVAE IN HOC OPERE CONTINENTUR, quem postea sequetur alius limitationum huius regulæ.

A

Actor

Et

Eligentes

vno

F

Fa-

I

Matri-

Non

Quidam

Q

R

Stipu-

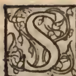
T

Tran-

Vniuer-

FINIS.

TABVLA PARTICVLARIS limitationum nostræ regulæ.



SERMO *simpliciter prolatus de primo intelligitur.per totum.*

Limita primo non procedere, quando non valuit primus actus.pagina 116.*numero* 1.

Idque procedit, nisi quis primum actum innutilem & prohibitum scienter fecerit.pagina 137.*numero* 29.

Intelligitur etiam de primo actu valido, cùm ad ius sit relatio, secus si fiat ad merum factum. pagina 143.*numero* 37.

Idque etiam intelligitur quando tractamus de iure quæsito conseruando, secus autem si de nouo iure quærendo.pagina 144.*numero* 38.

Idque etiam procedit in eo qui iure suo aliquid facit, secus si iure alieno.pagina 146.*numero* 40.*corrupto.*

Intelligitur etiam in dispositionibus siue prouisionibus competentibus iure primario, secus si iure deuoluto.pagin. 153.*& seq.nume.*49.*suppresso.*

Id etiam procedit, cùm quis exercet actum sibi de iure communi competentem, tunc enim si inutiliter exercuerit, poterit denuo exercere, secus si iure speciali. pagina 154.*numero* 50.

Procedit etiam, cùm actus primus nullus est ob omissam formam vel solemnitatem, tunc enim is iterari poterit, secus autem si peccatum sit in materia.pagina 155.*numero* 51.

Procedit etiam, vt scilicet is qui actum fecit nullum, possit iterum & eum validum facere si nullum est ipso iure,

*

Vige-

Finis indicis Limitationum.

AD D. AND. TIRAQVELLVM, SENATOREM REGIVM, G. ALBERTVS Pictus, in curia aduocatus.

Te quoq, iam iuuenẽ niueis TIRAQVELLE *quadrigis*
Intulerat claro candida fama polo:
Ceruleóque nouum candescens æthere sydus
Fulgebat, Picti gloria rara soli.
At labor aßiduas dum torquet feruidus arteis,
Tergeminũm splendens cernere sydus erat:
Vt latè crebris tandem sudoribus actus,
Luceres nostri sólque deúsque fori.



ANDREAE TIRAQVELLI REGII IN CVRIA PARISIENSI SENATORIS COMMENTARII

In L.Boues, §. Hoc sermone, ff. de verbor. signi.

*

HOC SERMONE DVM NVPTA ERIT, PRIMAE NVPTIAE SIGNIFICANTVR.



EX HOC §.nostri iurium interpretes passim & vbique hanc generalem regulam assumũt. SERMONEM simpliciter prolatum de primo intelligi, id est, primo atque vno actu cõsumi, perfici, finiri: ita vt ampliùs locum non habeat. Quamquidem regulam Alex.con. 16. breuiter in casu præmisso, col.2.num.9.lib.4. dicit in omni dispositione

seruari debere, vt etiam dicit Fran. Curti.iunior, consi.132. sacratissimæ, &c. habita diligenti, col.1. Et in omni materia, vt etiã tradit Iason consi.36. in causa mota, col.vlt. versicu. ista responsio, li.3. Eámque veluti ex composito, & de industria, ac ex professo mirũ in modum celebrarunt, multísque ac magnis iurium thesauris locupletarunt duo superioris ætatis ornamenta ac lumina Feli. & Iason: ille in ca.2.col.1. & 2. seq. de treug. & pac. hic in duobus locis, scilicet in l. in duobus, §. si ei qui, col.1. & 2. ff. de iureiur. & iterum, in l. diuortio, aut vt alij eás ll. diuidunt, l. fructus, §. quod in anno, colũm.2.3. & 4. ff. sol. mat. Et ita, vt cæteris vix aliquid reliqui fecisse videãtur, quod eis addi posit. Mihi tamẽ nec inutile nec infructuosũm visum fuit, quæ ab illis ipsis, prætereáque ex aliis didici, huc veluti in vnum corpus congerere, quòd & res admodum quotidiana, & ad vsum forensem accommodatissima est.

2 ¶ Solet autem quod iam diximus ea sententia frequentissima ex hoc nostro, §. de promi. Cui tamẽ sunt & alij tex. similes, videlicet in l. cùm pater, §. pater certam. ff. de lega.2. vbi cautio de danda vel restituenda dote filię nu-

pturæ

ꝑturæ,de primis nuptiis tantum intelligitur, nec ad ſecundas nuptias porrigitur. Ex eóque no. Bart. & Imo. ibi, id quod diximus in noſtra regula. Sermonem ſimpliciter prolatum intelligi pro prima vice. Bald. autem no. (quod idem eſt) verba ſimpliciter prolata reſtringi ad primum actum.

3 ¶ Eſtq; etiam alius ſimilis tex. in l. dotis promiſsio, verſi. vl. ff. de iur. dot. vbi ſcribitur, dotis promiſsionem in primis duntaxat nuptiis deſtinari, neque durare obligationem, ſi poſt alterius matrimonium ei nubat, cui dotem promiſerat. Et ex eo idem nó. Bar. quod ſuprà ex d. §. pater certam, Et alius item tex. in l. ſtipulationem quæ propter, cum l. & licet, quæ illam confeſtim ſequitur, & ibi Bar. in epito. poſterioris, eo. tit. & in l. inter ſocerum, §. vlt. in fi. ff. de pact. dota. cùm dicitur, quoniam ad primas nuptias pertinet, ea autẽ loquitur de reſtituenda dote, ſoluto morte mulieris matrimonio.

4 ¶ Et alius quoque tex. in l. matrimonij, ff. qui & à quibus, vbi ancilla à nullo alio matrimonij cauſa manumitti poteſt, quã qui eam vxorem ducturus eſt. quòd ſi alter eam vxorem

ducat,nõ erit libera:adeo vt nec si statim post eam repudiatam manumissor vxorem duxerit,liberam eam non fieri:tanquam de his nuptiis senatus senserit, quæ primæ post manumissioné nullis aliis interpositis secutæ sint. Quiquidem tex.admodũ facit contrà eorum sententiam, qui dicunt matrimonium medium nõ impedire legitimationem filiorum quæ fit ex sequenti matrimonio, de quo per doctor. in c. tanta, qui fil. sint legiti. & nos quoque latè diximus in tractatu Primigeniorum, quæstio.24. num.2.incipi. sed vt ad speciem, & aliquid etiam dicemus infrà, in 3. limita.nu.8.incip.huc etiam pertinet. Sed & facit hic tex.aduersus ea quæ in vniuersum dicam, infrà in d.3.limita.vbi in fi.illius de hoc tex. aliquid dicemus.

5 ¶ Secundo huc spectat tex.in l. stipulatio de dote,ff.de iur.dot vbi si extraneus dotans mulierem stipulatus fuerit eam dotem sibi reddi soluto matrimonio:facto diuortio, statim ita committitur ea stipulatio,vt nec redintegrato matrimonio actio ex stipulatu quæsita intercidat. Atque etiam ita,vt stipulator non cogatur iterum eam dotem constituere, vt dicit ibi glo.per tex.in l.dotem. ff.eo ti. Vides igitur

tur hanc ſtipulationem factam in caſum ſoluti matrimonij ita perfici & conſumi per diuortium, vt nec redintegrato eodem matrimonio aboleatur, & ad id glo. in d. l. ſtipulatio, allegat tex. in l. item quæritur. §. vlt. ff. de loca. de quo poſtea dicemus.

6 ¶ Tertio ad hanc ſententiam pertinet tex. in d. l. diuortio, §. quod in anno. ff. ſolu. matrim. cuius authoritate Bal. ibi, poſt Iacob. Ra. Cy. & alios antiquiores, & ibi quoque Imo. in 1. no. ad id allegant hũc noſtrum §. hoc ſermone, & Roma. & Alex. qui eum §. legunt cum §. ob donationes, vterque col. 2. ſed ille verſi. vnde dicit, hic verſic. ex hac glo. infert, & ibi item Iaſon col. 1. quòd ſi quis ex hac locatione aut aliàs debeat habere fructus vnius anni cuiuſpiam agri, qui bis in anno fructus produxerit, intelligitur tantùm de primis fructibus, non etiam de ſecundis. Et ſequitur Alexan. in additio. Bar. in hoc noſtro §. hoc ſermone, & in d. l. dotis promiſsio. ff. de iur. doti. & conſil. 16. breuiter in caſu præmiſſo, circa medium, num. 6. lib. 4. & Maria. in c. de illis, col. 8. verſic. octauo no. de condit. appoſ. Fely. in d. c. 2. col. 2. verſicu. ſi quis emit vina, de treug. & pac. & in c. licèt dilectus, col. vltim.

versicul. & hinc est quòd vendens, de testib. Iason in d. l. in duobus, §. si ei qui, colum. 2. versicul. sextò facit, ff. de iureiuran. Georg. Na. in repet. clemen. sæpe, in princi. colum. 61. versicul. ego hoc dictum, de verborum signification. & Franciscus Curtius iunior, consil. 178. sacratissimæ &c. habita, colum. vltim. versicul. & istam conclusionem. Sed tu super hoc vide quæ dicam infrà in 11. limitatione.

7 ¶ Et ne interim putes id superuacaneum esse, scire debes, regiones quasdam adeo esse feraces, fœcundas, & vberes, vt bis fructus singulis annis ferant. Nam de India id asserit Martianus Capella libr. 6. & ante eum Plinius authoritate Posidonij lib. 6. c. 17. & Solinus, c. 65. In anno, inquit, India bis æstatem habet, bis legit frugem, & ante hos omnes Diodorus Siculus libr. 3. Bibliotheces, vbi & idem quoq; dicit de insula Hyperboreorum. Sed & de Italia Virgilius lib. secundo Georg.

Hic ver assiduum, atque alienis mensibus æstas,
Bis grauidæ pecudes, bis pomis vtilis arbos.

Cui in eo quod dicit bis grauidæ pecudes, adstipulatur quod ipse Diodorus Siculus lib.

1.ca.3. ſcribit, in Aegypto oues bis in anno parere, biſque lanam præbere. Idem autem Virgilius vt ad eam redeamus lib.4.eiuſdem illius operis.

Forſitan & pingues hortos quæ cura colendi
Ornaret, canerem: biferíque roſaria Pæſti.

Quòd ſcilicet vno in anno bis illic naſcerentur roſæ, vt ſcribit Seruius. Varro autem libr.1. de agricultura, c.7. ſcribit vites apud mare Smyrnæ eſſe biferas, & in agro Conſentino malum biferam eſſe, id eſt, quæ bis anno fructus ferat. quod & ipſum ex eodem repetit Plinius libr.16. cap.2. Sed & Theophraſtus libr. de cauſis plantarum 11. cap.13. & Columella libr.5. cap.10. tradunt ficus eſſe biferas. Et Plinius libr.13. cap.22. Apharcen & Adrachnen. Et libr.15. cap.22. nuces, & libr.18. cap.22. in quibuſdam locis Africæ, biferam vitem bis anno vindemiare. Quin ipſe illo libr.16, cap.27. ſuprà citato, tradit & ipſas vites alicubi triferas eſſe, & cupreſſos, & alias quoque arbores biferas. Strabo quoque libro decimoſeptimo ſcribit in Lydia nonnullos populos habere quaſdam terras biferas, & duas meſſes facere. Sed ſuper ea mirũ eſt, quod tradit Solinus c.quadrageſimoquinto in Aegypto ficum Aegyptiã

quam vocant vno anno septies fructum sufficere quod & ante illum dixerat Plinius lib. 13. cap. 7.

8 ¶ Quæ res in memoriam reducit quod à Plutarcho proditũ est in vita Antonij, quòd cùm Antonius ipse Asiaticis secunda vectigalia imperaret, Hybreas qui ciuitatum causam susceperat. Si potes inquit, Antoni, eodem anno bis vectigal exigere, illud etiam vt bis æstatem habeamus, bísque autumnum: id est, vt duas messes, duásque vindemias singulis quibusque annis habeamus. In hac autem fertilitatis mentione supra cætera omnia mirum est, quod tradit Pomponius Mela li. 3. quo c. de Hispaniæ & septentrionis insulis, scribit, in Erythia adeo fertiles agros, vt cùm sata frumenta sunt, subinde recidiuis seminibus segetem nouantibus, septem minimùm, interim plures messes ferunt, sed an id vno anno aut pluribus fiat, non aperit.

9 ¶ At illud, vt tandem à semita in viam redeamus, mihi omnino verum esse videtur, vt si id vsu eueniat, vt bis ager fructus in vno anno ferat ex natura soli, vel arboris, vt in illis locis, & arboribus, de quibus locuti sumus

mus: & quis ex contractu fructus vnius anni percipere debeat, non dubitarem, quin & binos illos fructus habere deberet. At si id contingat, quoniam fructus alterius anni sunt adeo præcoces, vt colligantur intra tempus prioris, certè haberet locum ea sententia, vt non nisi priores fructus habere debeat, neque enim hi duo fructus vnius anni siue vnius æstatis aut autumni sunt.

10 ¶ Quartò in l. si socius pro filia, in prin. ff. pro soci. quem solus Raphael Fulgos. ponderat & reputat singularem ibi, in 5. no. ad hoc, vt si inter plures fratres pactum sit, vt dos filiarum soluatur ex, bonis omnibus intelligitur, vt semel tantùm dotetur, nisi aliter expressim actum fuerit. ad quod & illum expendit Lucas Pen. in l. si quis Decurio, col. 2. versicul. idem videmus. C. de Decurio. lib. 10. Petr. Anchar. consil. 404. tria dubia in causa Vlrici. & Iason in d. l. in duobus, §. si ei qui, colum. 2. versicul. tertiò facit, & in d. l. diuortio. §. quod in anno, colum. 2. versicu. pro confirmatione, vbi dicit eum tex. no. & paucis notum. & præterea in l. inter stipulantem. §. sacram, colum. septima, versicul. tu aduerte. ff. de verbor. obligat. & consi. 36. in

causa

causa mota per nobiles,col.vlti.lib.3.vbi dicit eum tex. esse in id solénem. Circa quod vide quæ dicam infrà in 9.limitatio.num.4.sed & ex hoc,& iterum nu.11. sed hanc tamen principalem.

11 ¶ Quinto quod illius tex.in d.l.si socius,authoritate scribit Bal.in l.vl.col.2.vers.sed nũquid eo casu, C.de dot. promissio.in 1.lectu. quòd stante statuto, vt frater teneatur dotare sororẽ,si eam semel dotauerit, & ea casu fortuito dotem perdiderit, non tenebitur frater eam ampliùs dotare:quia statutum intelligitur de vna siue prima dote tãtùm, Et id sequitur & commendat Iason in d.l.in duobus,§. si ei qui,col.2.versic. tertiodecimo facit, ff.de iureiuran.& in d.l.diuortio, §. quod in anno, col.2.ver.vbi suprà,ff. solu.matrimo.& Fely. in d.c.2.col.3.versi. si ille qui est obligatus,de treug.& pac.& Catel.Cot.in memor. incip, executores,col.1.versi.& potest confirmari.

12 ¶ Id quod tamen intelligendum est secundum declarationẽ Alexã. in l. si cùm dotem, §.1.col.2.versi.iuxta hoc quæro, ff.solu.matrimo.vbi distinguit in hac ipsa specie, an frater teneatur dotare sororem ex dispositione homi-

minis,an verò ex dispositione legis,secũdum ea quę dicemus infrà in d.9.limitatio.vti etiã & in hoc casu distinguit Soci. con.5.cuius caput est, suprascriptus insignis doctor, colũ.2. versi.ad secundum, libro quarto.

13 ¶ Sexto alius text.in l.si duo,§.1.ff. de arbitr. vbi pœna semel commissa. soluitur compromissum: nec ampliùs peti potest,nisi aliud actum sit. Sed quomodo id intelligatur,& an procedat in eo quod interest,vide glo.vl. Alberi. Bar.& Bald.ibi,& glo.vlt.in l.si sic stipu latus sim,& ibi Bar. colum.1.in 4.primis.opposit.Bal.& Imo.col.2. versi.in eadem glo.in fine , & iterum versicu.& conclude breuiter, Fran. Are.col.2.versi. quorum dictis addo.ff. de verbor.obligatio.gl.in l.2.in verbo,repellere,versic.item si semel pœna,& ibi Cy.col. penul.in 7.quæstio.Bar.col.vl.versicu.quæro quando præmissa, & Iason nu.140. C.de iure emphyteut. Specula.tit.de arbitr. & arbitrator,§.vlt.versi.quòd si dictum sit,& tit.de loca,§.nunc aliqua,in 38.quæstio.& ibi Baldus in additio. Cy.in l.quicunque , col.vl.versic. quinto quæro quid si quarta, C.de seruis fugiti.& Petr.Anchar.in c.si compromissarius, col.1.in 4.no.de electio.libro sexto.

¶Septi-

14 ¶ Septimo quod admodum est his confine, quod a Masuerio scriptore non contemnendo traditum est, in titu. de talliis, §. item quatuor, quòd id quod solet dici in nostra Gallia, dominũ posse cogere vasallũ, vt aliquid conferat pro dote suæ filiæ, intelligitur, vt semel tantũ siue pro vna vice cõferat pro vnaquaq; filia. Imò verò Guido Pape decisio. Delphinat. 57. an vasallus, in fi. asseueranter tradit, id intelligi pro prima tantùm filia, & primo ipsius matrimonio. arg. huius nostri, §. hoc sermone, &. l. sancimus, la. 1. C. de consulib. li. 12. quod & sequitur Chass. in consue. Burgund. ti. 1. §. 4. in princip. & alij quos tibi citauimus in tracta. nostro Primigeniorum, quæstio. 70. vbi videre poteris.

15 ¶ Octauo text. in l. si is qui Stichũ. ff. de procura. vbi si is qui Stichũ, vel Damam vtrum eorũ ipse vellet stipulatus est, & ipse aut procurator ipsius cuius factum ratum habuerit, alterum petiit, stipulatio consumpta est, id est, alterum petere non potest, cuiusquidem text. authoritate Bald. in c. in literis, versi. si autem semel, extrà. de offi. deleg. dicit quòd consumpta est gratia per vnum actum.

¶ Est-

16 ¶ Estque & alius text. in l. serui electione, in princi. ff. de legat. 1. vbi serui electione legata, semel duntaxat optare possumus. & similis tex. in l. apud Aufidium. ff. de optio. lega. vbi si ita legatum sit, vestimenta quæ vellet, deinde antequam ea sumeret, alia se velle dixisset, mutare volútatem eum non posse, quia omne ius legati prima testatione consumpsit, & ibi glos. adducit in eam rem alios text. vt ibi videre poteris.

17 ¶ Verùm quia sunt & alij qui videntur probare contrariū, vide quæ in id, an scilicet qui semel elegit vtiliter vel inutiliter posit variare & iterum eligere, siue in eo casu in quo d. l. loquitur, siue in aliis, tradunt gl. & Alberic. in l. non indebitum, de condit. indeb. glo. vl. in c. gratia, & ibi Io. And. super ea glo. vlt. de rescrip. & glo. in. c. si compromissariis, §. si vir, & ibi Io. And. circa medium, versic. in glos. approbantur, & Petr. Anchar. columna secunda, versic. vltimo quia tex. & Domi. de electio. lib. v. Bart. Baldus latè Alberic. in d. l. serui electione. ff. de lega. 1. Bal. & Alberic. in l. qui per salutem. ff. de iureiur. & alios plurimos, quos pasim tibi citabo in limitationibus.

¶ No-

¶ Nono huc pertinet tex.in l.fideicommissa. §.si quis alicui decem, ff.de lega.3.& alius similis in.l.1. §. si cui ita sit legatum,ff.vt lega. nomi.caue. vbi si ita legatum est,vt si legatarius perderet quod ei in testamento relictum est, hæres rursus id præstet, non intelligitur, vt quoties perdiderit, toties id restituere teneatur,sed tantùm si post præstationem legati,semel legatarius perdiderit, nō etiā si postea rursum perdiderit , & ita tantùm de prima amissione intelligatur.

19 ¶ Decimo his adstipulatur tex.in l.si is à quo, §.si semel, qui est vl.ff.vt in posses.lega.vbi si semel satisdatum fuerit, non est necesse rursus cauêri: etiam si fortè dicatur egenos fideiussores esse datos,eum enim facilitati suę ferre debere,qui fideiussores minùs idoneos accepit: neque enim oportere per singula momēta onerari eum, à quo satis petitur,tanquā scilicet per primā satisdationem satisfactum sit obligationi satisdādi, eáque obligatio prima illa satisdatione consumatur. Sed quod non omittendū est,confestim in l.seq.ita scribitur, planè si noua causa allegatur, veluti quod fideiussor decesit,aut etiam rem omnē familiarem inopinatæ fortunæ impetu amiserit,

ſerit,æquum eſſe prɇſtari cautionem,Cui cō-
ſentit tex.in l.1.§.quod ait prætor, ff.quor.le-
ga.Sed hæc exceptio pertinet ad.6.limitatio-
nē, vbi & nos hunc tex.ex Roma.citabimus.

20 ¶ Vndecimo eiuſdem notæ eſt text.in l.vl.§.
ſi qua idonea,ff.de bon.author.iudic.poſsidē.
Si qua, inquit,idonea cauſa interuenerit,vtrū
ſemel an etiam ſæpius recognitio & diſpun-
ctio concedenda ſit creditoribus, videamus
& ait Labeo,ampliùs quàm ſemel non eſſe cō
cedendum. Si quis tamen iurauerit non ca-
lumniæ cauſa ſe poſtulare, neque habere quæ
diſpūxerit, iterum ei faciendam poteſtatem,
nec ampliùs quàm bis,& ibi glo.pro cōcord.
affert d.§. ſi quis alicui decē, de quo diximus
in 2.ab hinc verſic.Et pro contrario quoque
adducit.veluti,§.1.ff.de eden.de quo dicemus
infrà in 9.limitatio.

21 ¶ Duodecimo accedit text.in l.eum qui ca-
lendis,ff.de verbor.obligatio.vbi eum qui ca
lendis Ianuariis ſtipulatur, ſi nō adiiciat qui-
bus,de primis intelligendum eſt,tanquam id
actum fuiſſe videatur,& ibi glo.pro concord.
allegat.hunc noſtrum,§.tanquam ſcilicet ille
text.ad hanc noſtram regulam pertineat,cu-
ius

ius principale fundamẽtum ab omnibus ſumitur ex d.noſtro §.Ex illo autem tex. ſumit Bal.quòd ſi Papa concedat prebendam in tali eccleſia vacaturam, non appoſito tempore, intelligitur de proxima vacatura,& vide quę dicam infrà in limitatione.

22 ¶ Tertiodecimo huc ſpectat tex.in l.inter illam,§.1.ff.de verbor.ſigni. vbi illud,facito in diebus, intelligitur de biduo proximo,& ita de duobus primisdiebus.nam cùm pluraliter proferantur, nõ de vno tantùm poteſt intelligi, ſed neceſſe eſt duos ſaltem accipi, l.vbi numerus.ff.de teſti.&.c.pluralis,de regu.iur. lib.6.cum aliis iuribus concor.à me collectis in l.ſi vnquã,in verbo, ſuſceperit liberos,numero,226.incip. ſed de his.C.de reuo.donat. Igitur cùm de duobus diebus in illis verbis intelligatur, ſequitur vt ex noſtra regula de duobus primis diebus intelligi debeat. Et idem ſi de annis ſimpliciter loquamur, vt ſcilicet de primo biẽnio,ſiue de primis duobus annis intelligere debeamus, l. libertíſque, §. vlt.ff.de teſta.manu.empti.

23 ¶ Quartodecimo adſtipulatur alius tex.in l. ſi quis iuſiurandum, C.de reb.credit.quo ini-

nixus Bald.in authen.habita,col.7.versi.primo dubitatur si scholaris, in fine huius quæstionis,C. ne filius pro patre, scribit quòd in casibus in quibus permittitur variatio, intelligitur tantùm de prima,ita scilicet vt non liceat iterum variare. Et id sequitur Iason in l. prætor,§.si aliquando,col.3.versi.tertio no.ff. de oper.no.nunciatio.& in l.quicquid,col.4. versi.item pro ista glo.ff.de verbo.obligatio. & in l.edita,col.4.versi.& attende diligenter C.de eden.

14 ¶ Ex eóque dicit ipse Baldus vbi suprà, in ea quæstio.quam facit glo.ibi, in verbo,optime, an si scholasticus semel elegeritvnũ ex iudicibus ibi declaratis,poterit postea variare,quod posse ea gl. affirmat vsq; ad litis cõtestationẽ, per l.si conuenerit,ff.de iurisd.omn.iudic.iuncta l.si cùm dotem,§.eo autem tempore,ff.solu.matrimo.Nicol.autem Mathe. & alij plerique negãt,arg.l.1.in fin. C.de assert.tollen. Et hanc partem tenet ipse Bald.subiungens, id quod suprà diximus,quòd si permitteretur illi variare,nõ nisi semel permitteretur.Et sequitur Iason in d.l. quicquid, atque etiam in d.l.edita, quibus locis suprà citauimus.

25 ¶ Et ex hoc singulariter consuluit Io.Cald. con.21.cuius initium est, an laicus possit,titu. de iure patro.quòd licèt patronus laicus possit variare,intelligitur tamen,vt semel id possit facere,& nõ pluries,vt dicit istud clarè innuere iura de hoc loquentia,& alia quædam allegat. Et illũ sequitur Phili. Dec.con.609. quæritur ex duobus præsentatis, col.2.versic. 2.hoc probatur,vbi ex hoc dicit, variationem permissam de primo actu tantùm intelligi,est tamen ibi error in nu.con.Calder.

26 ¶ Quindecimo,quod authoritate illi⁹ tex. in d.l.si quis iusiurandũ,voluit Bar.nõ admodũ dissimile,in l.post legatũ,in prin.col.vlt.ff.de his qui. vt indig.ꝙ quis non potest nisi semel suam positionem vel negationem reuocare, & idem dicitur voluisse ipse Bar.in l.vlt.ff.de præt. stipulat. vbi tamen non id dicit, sed illud,quòd si promitto stare simplici tuo dicto, vel iuramento , possum id reuocare antequàm tu declaraueris,per d.l.si quis iusiurandum.Sed & id expresse voluit per eam ipsam l. Baldus in l.1.colum.vlt.versicu. quartus est si quis, C. de furt.vbi ex eo dicit generaliùs, quòd si quis reuocauit aliquem actum vel rationem, nõ potest postea eam reuocationem

reuo-

reuocare.

27 ¶ Sextodecimo, vt relinquamus tex. iuris ciuilis, & aliquid depromamus ex text. iuris canonici, huc spectat tex. in c. si clericus, in prin. de pręben. lib. 6. vbi si simpliciter mandatum fuerit à summo pontifice alium prouideri de beneficio vacaturo, intelligitur de primo, ita vt si is pro quo mandatum fuerat, negligens fuerit in primo beneficio petendo, consumpta extinctáq; sit ea gratia, ita enim ex eo tex. no. Domi. in 2. no. & Philip. Franc. post prin. versic. in text. ibi aliam, vbi pro concord. adducit hunc nostrum §. hoc sermone. Sed aduerte quia ille text. in d. c. si clericus, expressè loquitur, cùm mãdatum est prouideri de beneficio proximè vacaturo, non simpliciter de vacaturo, ita vt nihil ad nostrum §. pertinere videatur, cùm expressum sit de primo: verùm omnes vbique eum tex. intelligũt, vti Domi. & Fran. faciunt.

28 ¶ Decimo septimo accedit tex. in c. ordinarij, ante fi. ibi, vel si ea quæ sic obtinet, & ibi glos. in verbo, ea quæ, de offic. ordinar. lib. 6. ex quo non obscurè colligitur, quòd dispensatio ad duo beneficia intelligitur de duobus primis tantùm, sed est expressior tex. in c. non

poteſt,verſic.illud autem,de prebendis, eod. libro,vbi & Ioan.Mona.poſt princip.& Archid.columna ſecunda,in verbo,primis,id cõfirmãt per noſtrũ hunc §. hoc ſermone, quoniam,inquiunt, duobus primis obtentis impleta eſt gratia,per eundem ipſum §. hoc ſermone.cuius etiam §.authoritate,idem voluit Inno.in c.dudum, le.2.colum.pe.& ibi quoque Hoſtien.Compoſtel.Bal.col.quoque pe. ver.dicit Inno.& alij, extrà,de electio. Quod tamen intellige ſecundum ea quæ dicam inferius in 11.limitatio.

29 ¶Decimo octauo in d.c.non poteſt,per eum tex.tradit Archidiac.ibi, vt à nonnullis citatur,licèt in meo codice non inuenerim,quòd ſi papa diſpenſauerit cum illegitimo, vt poſſit obtinere beneficiũ, intelligitur de primo tantùm:ita vt ſi primum dimiſerit,non poterit aliud vi illius diſpenſationis obtinere, veluti ea gratia ſiue diſpẽſatio per adeptionem primi ſortita ſit ſuum effectũ, & ita dicit fuiſſe declaratum.

30 ¶ Sed & hoc ipſum haud dubiè voluit idem Archidiaco. in c.1.ad fi. de fil. presbyter. vbi id dicit pronunciaſſe Bonifacium Papam ,& id ſe-

id ſequũtur D.a Rota,qui & eam opi.dicunt receptam eſſe in curia,deciſ.339. incip.ſi legitimus,in 1.dubio,in nouis, & Lucas pen.in l. ſi quis decurio,col.2.verſicu.vnde ſecundum quoſdam,C.de decur. lib.10. & non obſcurè Bald.in c.innotuit,col.1. verſi.quæro diſpenſatum eſt,de electio.vbi & ad hoc allegat hũc noſtrum §.hoc ſermone,& alia ex iuribus ſuprà citatis,& Philip.Franc.in d.c.non poteſt, col.vl.de preben.li.6.&Philip.Dec.con 169. circa primum videbatur, col.1.& conſil.152. cùm reuerendiſsimus,col.2.nu.4.

31 ¶ Contrarium tamen tenuerunt Io. Mona. & Io.And. in d.illo c.1.ille column.2.in verbo,obtinere,hîc in fin.de fil.presbyter. & idẽ Ioan. And.in d.c.nõ poteſt,in verbo, primis, de prebendis libro ſexto.Nam ſi illud verum eſſet,vt dicit Io.And. in poſteriore loco, non tantùm hoc caſu procederet, ſed & aliàs ſemper, & in quocunque alio inhabili,& in quacunque irregularitate ex culpa, vel ſine culpa, quod ſatis durum eſſet. Item ſi primũ beneficium diſpenſatum pereat chaſmate, aut alio modo,nõne ſumma eſſet iniuria, vt non poſsit habere ſecundum?& alia multa ſubdit ad huius opinionis defenſionem : nec credit



ipſe Ioan. And. Bonifacium id pronunciaſſe, quia ſi id feciſſet, id ſciuiſſet Ioan. Mon. qui erat cardinalis, & cum illo vixerat. Et idem voluit Pet. Anch. in d. c. non poteſt, columna prima, verſic. tertio no. & ibi quoque Domi. in §. 1. columna ſecunda, verſic. quòd ſi Papa diſpenſat, & Philip. Franc. col. vl. ſuper glo. in verbo, in primis, de preben. lib. ſexto, & idem Ancha. con. 404. tria dubia, col. 3. verſi. ſecundum dubium.

32 ¶ Nec obſtat (inquit Ancha.) d. c. nõ poteſt, & alia ſimilia, nam aliud eſt diſpenſare ſuper inhabilitate perſonæ, quæ eſt ſpecies huius quæſtionis: aliud ſuper beneficiorum pluralitate, de qua loquitur d. c. non poteſt, & ſimilia. Hæc enim perſonam reſpicit, & ideo eſt perſonalis, ideóque cum perſona durat, ſicut priuilegium perſonale, c. priuilegium, de regulis iuris, libro 6. nec dimiſsio primi beneficij reddit eum inhabilem, nec reducit ad ſtatum primum inhabilitatis, quia remiſsio ſemel facta tolli nõ debet, c. ſi is qui, 23. q. 2. nec ſpes melioris conditionis debet adimi, l. imperialis, in prin. C. de nup. Et bene facit quod no. ipſe Io. And. poſt Inno. in c. vl. col. 1. in verbo, examinari, de tranſlat. prælator. Diſpen-

ſatio verò pluralitatis,vt ſubiungit ipſe Petr. Ancha.nõ cõcernit principaliter perſonam, imò ipſam aliàs habilé præſupponit:ſed concernit numerum beneficiorũ, quod iuribus odioſum eſt,& ambitioſum,c.quia nonnulli, ext.de cler. non reſid.&.c.quia in tantum,de præben.lib. ſexto,cum ſi. non mirum ergo ſi numerus duorum beneficiorum de primis duobus intelligitur, & ex cauſa reſtringitur ad illa duo prima,ſicut nomen hæredis quod ex ſui natura protenditur non ſolùm ad primum,ſed alios vlteriores,l. hæredis,ff.de verbo.ſigni. tamen ex cauſa reſtringitur ad primum,videlicet in diſpoſitione non tranſmiſſibili ad hæredes, vti eſt vſufructus,l.antiquitas,C.de vſufruct.& dicemus poſtea.

33 ¶ Nec item obſtat, vt & ſubdit Petr.Anch. d.c.1.de fili. presbyt. quia fuit diſpenſatio ſuper vno beneficio cum perſona inhabili,licèt enim nõ poſsit habere niſi vnicũ, vt ibi dicit, tamẽ eo dimiſſo ſucceſsiuè vnũ poſt alterum poterit habere &ſic plura,vt ibi no.Immo.nã ſemper iura conſiderant in diſpoſitione cauſam proximam & non remotam, vt no.in c. de cætero, de homicid. & l. ſi mulier, ff.rer. amot.& l.rogaſti,ff.ſi cert.peta.vbi diſpoſitio

iudicatur ex causa proxima non remota, sicut in hoc casu cùm Papa dispensat cum inhabili super beneficiis obtinēdis, persona venit principaliter in dispositione, in qua vnum venit beneficiū, sed persona habilitatur ad ipsum. At cùm dispensatur vt posit obtinere duo vel tria beneficia, hæc dispensatio concernit principaliter beneficia, nō personā. quod hinc patet, quia si iste esset aliàs inhabilis propter crimen & irregularitatem, non posset vi dispensationis huiusmodi beneficia consequi, quia Papa dispensat super impedimento pluralitatis, & non inhabilitatis. Ergo submoto vno, alterum remanet, l. si nō lex, ff. de hęred. insti. Et facit quod no. Specu. in ti. de legato, §. nunc ostendendum, versi. 18. quòd cùm dispensatur cum inhabili, debet de hoc fieri expressa mentio, nec sufficit generalis, maximè quia debet fieri cum causæ cognitione: aliàs potiùs diceretur factum temerariū, quod agitur contra iura, quàm dispensatio etiam facta à sciente & dispensare valēte, vt idem no. titu. de dispensatione, §. qualiter autem, versi. debet autem, & versi. dicunt autem quidam, & versi. nunquid ergo. Hæc Petr. Anc.

34 ¶ Lapus autem, & post eum ipse Petr. Anch.

ipſe Domi. & Philipp. Fran.in d.c.1. de filiis presby.hanc rem latiùs tractarunt. Nam aut Papa illegitimum legitimat: aut cum illegiti mo diſpenſat,vt ipſi loquũtur.primo caſu poterit habere aliud beneficium poſt primum, ſecundo caſu non poterit: nam in primo illo caſu vertitur fauor,ideo ampliãdus, c.cùm di lectos,de donat.in ſecundo odiũ,ideo reſtrin gendum,vt in d.c.1.de fili.presbyt. &.c.odia de regul.iur.lib. 6. Et facit (inquiunt) quod no.Io.And.in c.per venerabilem,ſuper gloſ. 2.qui filij ſunt legit.vbi oſtendit legitimationem plus habere viriũ,quàm diſpẽſationem.

35 ¶ Sed & in diſpenſatione(vt ſubdunt) poſſet etiam diſtingui,quia aut cũ illegitimo generaliter,diſpenſatur, vt promoueri poſsit ad beneficium eccleſiaſticum, aut ſpecialiter: ſi generaliter,aut beneficium conſequitur cum effectu,aut non:& primo caſu non poterit dimiſſo primo aliud conſequi, & ita obtineat Archidiac.illa opinio,& facit, c. nos conſuetudinem,12.diſtinctio. &.c. ſi quis à pſeudo-epiſcopis,1.q.1.& .c.vl.& ibi gloſ.1.33.q.2.Secundo caſu,aut fuit in culpa, quia recepit iniuſtè primum beneficium:vel etiam iuſtè,ſed ſponte vel diſsimulãter illud pretermiſit,for-

tè

tè vberius aliud expectans, & tunc quoque non poterit ſecundum conſequi, c. eum qui. de prębend.&.c.damnũ,de regu.iur. Aut nõ fuit in culpa. & tunc poterit ſecundum conſequi,quia diſpenſatio debet intelligi cum effectu, c. relatum, de cleric. non reſid. &. c. in his, de verbor. ſignifica. & §. hæc autem verba,de pœniten. di.1. & facit quod no. Io. Andre.in c.in literis, ex. de offic. deleg. & in c. cùm in multis, in glo. de reſcript.libr.6.& ſecundum id intelligẽda eſt opinio Io. And. in d.c.1.de fil.presbyter.

36 ¶ Si autem, vt & illi inquiunt,diſpenſatum fuerit ſpecialiter de obtinendo certo aliquo beneficio, tunc non poterit aliud obtinere. Neque enim diſpenſatio de re aliqua certa & expreſſa ad aliam trahi poteſt. c. cùm olim abbas, ex.de offic. deleg.&. c. ſuſceptum, de reſcript. lib.6.&. c. quamuis,le. 1.&.c.cui de non ſacerdotali, de præbend.eod.lib.6.Nam & hinc diſpenſatio ſuper vno matrimonio non trahitur ad aliud,c. vlt.33.q.2. &. c. ſi autem, & ibi glo. vltim.36.q.2. Et id quoque in diſpenſatione certi beneficij, vt ad id aliud non trahitur, voluit Io. And. in d.c. non poteſt,& ibi Philip. Franc.de præben. libr.6. &

Paul.

Paul. Eleaz. in d.c.1.de fil. presbiter.lib.6.

37 ¶ Adiiciunt Lap. Pet. Anch. Domi.& Philip. Franc.in eo ipso c.1.de fil. presbiter. libr. 6. quòd si cum aliquo dispensatum fuerit super primo beneficio vacaturo, si illud beneficium alteri deberetur, ipse dispensatus obtinebit aliud beneficium, quod post illud proximè vacabit alteri non debitum, & ita erit veluti sibi primum, c. cùm in ecclesia, de præbend. libr. 6. & ita intelligendum est. d. c.1.de fil. presbiter.

38 ¶ Addunt item & aliud Io. And.& post eum Philip. Franc. in d. c. non potest, quòd si tenor dispensationis huiusmodi sit, vt possit ad ordines & beneficia promoueri, tunc propter hoc plurale (beneficia) non haberet locum opinio Archi. quia succesiuè poterit habere plura beneficia, non obstante, d. c.1. de fil. presbyter. quod loquitur de beneficio in singulari. Subiungit tamen ipse Philip. Fran. quòd talis dispensatio intelligeretur de duobus primis beneficiis, per rationem d. c. non potest, cui adstipulatur c. si is cui, eo. titu. non autem quòd succesiuè dimisis duobus primis posit alia duo habere, quia repugnaret

tex.

tex. in ipſo.c.non poteſt.

39 ¶ Decimo nono quia ille tex. in d. c. ordinarij, de offic. ordinar. libr. 6. & in d.c.non poteſt, de præbend. libr. 6. loquuntur in diſpenſatione, quæ ſua natura multùm odioſa eſt, & propterea reſtringenda, c. odia, de regu. iur.eod.libr. 6. ideóque ne illud quod ex illis diximus, videatur ſolùm in ea re procedere, accedat ſuperioribus text. minimè loquens in diſpenſatione, in c. mandato, & iterum in c. ſi clericus, eod. ti. de prebend. lib. 6. vbi ſi papa ſimpliciter mandat alicui prouideri de beneficio vacaturo, intelligitur de primo, & non de aliis, & hoc ita no. Domi. & Philip. Franc. in d. c. ſi clericus, in prin. ille, in 3. no. hic in 2. Quod hinc fit, vt illi ſubdunt, quia diſpoſitio ſimpliciter emanans, intelligitur de primo actu, & allegat Fran. hunc §. hoc ſermone.

40 ¶ Vigeſimo quod voluit gloſ. relata ad tex. in l. quicquid aſtringendæ, in princ. in glo. magna, in verbo, ſecundum promiſſorem, ad medium, ff. de verbo. obligat. quòd declaratio ſiue interpretatio alicuius obſcuri vel ambigui non poteſt fieri niſi ſemel: tanquam

ſcilicet permiſsio declarationis intelligatur de primo tantùm, & id no. & dicit ſingulariſsimum Bart. ibi, colum.2. verſicul. ſed pone quòd ſemel, & eam quoque ibi ſequuntur Angel. qui dicit ſingul. colum.2. verſicu. ſecundo modo legitur, & Rapha. Co. Imò. circa medium, ibi, item no. quòd poſtquam, & iterum colum.2. verſicu. in ea glo. ſed hîc, Paul. Ca. colum.6. qui & illam dicit ſingul. & ad hoc dicit ſemper allegari, Alexan. qui dicit perpetuò notandum, colum.3. verſic. ex qua habes, Franc. Are. qui & illam dicit ſingul. colum.2. verſicul. in glo. poſtea, & Iaſon colum. 3. verſicul. in ea glo. ibi & iterum velit. & præterea Bart. in l. inter ſtipulantem, §. 1. in fin. & ibi etiam Angel. qui dicit ſingul. colum. vltim. verſicul. cùm igitur per hæc ſigna, & Imo. colum.2. verſic. item adde quod voluntas, ff. de verbor. obligatio. & Bald. in l. de die, in princip. columm. vltim. ff. qui ſatiſd. cogant. & in l. ſi quis intentione ambigua, colum.2. verſicu. item quæro vtrùm iſta interpretatio ſemel facta, vbi dicit ſing. eam glo. & ibi quoque Angel. qui & eam dicit ſingular. & ipſe Bald. in l. vltim. colum. 2. verſi. ſed hîc quæro, ibi, notabile eſt, C. de codicil. vbi ex hoc dicit libello ſemel declarato

non

non esse locum pœnitentiæ, idque probari ex eo tex. & ibi sequitur Alexan. colum.1.in fi.& Iason colum.3. versic.secundò ex eodem verbo, C. de codicil.& idem Bald.in c.1.col. penult. versicul. sed nunquid semel, de constit. vbi dicit eam glo. no. & singul. & ex eo dicit, quòd rei declaratæ, nihil adiici potest, nec detrahi,& in c.vltim.colum. vltim.versi. idem dicimus, de transl at. episcop. vbi dicit singula.ad hoc,vt primæ interpretationi standum sit, non cæteris, & in c. dilecti, colum. vltim.versicu.nam qui declarat,de iudic. vbi item dicit singul. in id, vt qui declarat, pœnitere non possit. & rursum idem Baldus in c.in præsentia,colum.4. versicu.sed hîc quærit glos. de probat. vbi & illam dicit ad hoc singul.vt interpretanti non sit licitum pœnitere, & in c.fraternitatis,colum.1. versic. pone in causa prima, de testib. vbi etiam dicit singul. ad, id vt qui semel declarauerit, non possit se corrigere. Pet. Ancha. in c. si compromissarius, colum.2.versicul. vltimò quia tex. dicit de electio. libr. 6. vbi eam glo. dicit no. & ibi quoque Domi. in §.si verò, post medium, versicul. & per prædicta,vbi dicit singul.& Mat.Mathesilla. no.172. no. quòd vbicunque, & Franciscus Curtius senior consil.

consil. 27. magnificus vir dominus, in 4. dubio, colum. eiusdem dubij. 3. versic. sic de directo, vbi & illam dicit singul. & Iason in l. ex pluribus, post medium, ff. de verb. obligat. & in l. edita, colum. 4. versicu. sic in simili, C. de eden. Lanfran. in repet. c. quoniam contra falsam, in verbo interlocutiones, colum. 6. de Probat. Anto. Corset. in suis singu. in verbo, sententia interlocutoria.

35 ¶ Contrarium tamen tenuit Matth. Mathesilla. sibi contrarius in eodem opere, no. 198. eodémque penult. incip. nota quòd facultas, per tex. quem dicit è diametro esse contrarium ei sententiæ, in d. l. qui ex pluribus, & ibi glo. vltim. Et licèt Bart. ibi dicat, quòd loquitur in electione, in qua variare licet, non in declaratione, id tamen vt dicit Matheus, non videtur esse verum, quia ibi stipulatus fuit fundum Seianum, & promittens habebat plures fundos huius nominis: & sic partes ibi senserunt de certo fundo, sed de quo incertum erat: & sic ibi propriè opus erat declaratione, & tamen glo. ibi vult, quòd sæpius possit variare. Verùm Iason in dicta l. qui ex pluribus, post multos alios ostendit ibi locum esse electioni, & non de-

declarationi,vt ibi videre poteris. Ex quibus intelligis, ex multorum ſententia, aliud eſſe in electione quàm in declaratione, vti etiam videre poteris apud Imo. in d.l. quicquid, de verb. obligat. de quo vide quos nos citauimus ſuprà num.17. verum quia ſunt.

37 ¶ At ſuperiori ſententiæ adſtipulatur, quod Bald.ſcribit in l.hac lege, quæ eſt 2. colum.2. verſic.ſed nunquid ſi ſemel, C. de ſentent. ex breuicu. recitand. quòd ſi ſemel iudex interpretatus fuerit ſuam ſententiam, non poterit iterum interpretari: quia interpretatio non poteſt fieri niſi ſemel,per no. in d.l.quicquid aſtringendæ, de verb. obligat. quod ipſum voluit Barto.in d.l. inter ſtipulantem, §. 1. in fi.ff.eo.tit. Angel.qui etiam dicit ſingul. in l. quod iuſsit, poſt medium, ibi, item interlocutoria,& ibi quoque Rapha.Co.& Imo.qui tamen nutat,colum. 2. verſicul.item fallit ſecundum, & Alex. colum.4.verſicu.ſecundò fallit in interlocutoria,ff. de re iudi. ipſe Imo. in l.ab executore,in prin.colum.4. verſi. poteſt quæri iuxta prædicta,ff.de appellat.

38 ¶ Et in hac quoque ſententia fuerunt Alex. & Iaſon.in d.l.quicquid aſtringendæ,vbi ſuprà,

prà,id tamen intelligẽtes post Angel.& Co. ibi,in sententia diffinitiua,secus in interlocutoria,quam potest iudex nõ semel,sed sæpius, & vt loquitur Angel. millies reuocare:ideóque etiã sępius declarare,vti etiam dicit Imo. in d.l.quod iussit,col.2.versi.item fallit,& ibi quoque Alex.vbi suprà, vbi tamẽ id optimè declarat,vt videbis apud eum,& Corset.in d. singul.sententia interlocutoria.

44 ¶ Sed & id postremum,vt scilicet iudex possit sæpius eam sententiam reuocare,nonnulli intelligunt,vt bis tantùm possit reuocare, & non vlteriùs.Et ea fuit sentẽtia Bar.post Dy. in d.l.quod iussit,col.3.versi. quæro an iudex possit pluries,& aliorũ ibi, & Cano.in c.cum cessante,de appellation.Salicet.post Dy. in l. post sententiam,col.vl.versicu.quintò quæro quoties,C.de senten.Anto.in c.fraternitatis, col.pen. ver.quinto quæro,extrà,de frigid.& malefic.post glo.ibi in verbo,fornicatio,in fi.

45 ¶ At sunt qui è diametro tenẽt contrarium, videlicet non posse iudicem, nisi semel suam sententiam reuocare, & in his Petr.Bezu.in d.l.quod iussit,vbi id dicit seruari in practica, & hoc de iure posse sustineri dicit Iason ibi,

col.antepe.versic. tertia fuit opinio,quamuis (inquit)communiter teneatur contrarium.

46 ¶ Quinetiam illud quod supra diximus, interpretationem siue declarationem non nisi semel fieri posse, intelligunt Angel.& Alex. in d.l.quicquid astringendæ, procedere, nisi quando destructio voluntatis ad interpretantem spectaret, Verbi gratia, in testatore cuius voluntas ambulatoria est vsque ad mortem, l.quod per manus, ff.de iure codicillor.& l. quòd si iterum,ff. de adimend. lega. nam interpretabitur testator quoties voluerit,l.hæredes palam,§.sed & si notam,ff.de testam.& nos quoq; iterum dicemus infrà in 32.limita.

47 ¶ Vigesimo primo quod scripsit glosa in d.l. duobus,§. si ei qui,in verbo, exhibuerit,ff.de iureiuran.quòd si quis promiserit præsentare quempiam accusatum, intelligitur de prima pręsentatione tãtùm,ita vt si semel eum præsentauerit,liberetur. quam gl. ibi ponderant Bened. Plumb. & Paul. Ca. qui eum §.legit cum §.quòd si reus,col.vl. ver. vltimo est hìc vna,& Alex.in fi.& Iason,col.1.ver.super hac prima parte. Et hoc quoq; voluit Io. And.in addit.Speculat.ti.de accusatio.in 3.parte §.vl. ver-

versi.sed quid si fideiussor. Paul. Ca.in l.2.§. in fideiussoré,qui est vlt.ff. qui satisda.cogan. Alex.in addit.Bar.in l.græcè,§.1.ff.de fideiussor.vbi dicit eam glosam esse menti tenendã. & in id citat hunc nostrum §. & con.16. breuiter in casu promisso, columna 1.numero 5. libro quarto.

48 ¶ Licèt contrarium tenuerit Roma.in d.§.si ei qui, statim post princip. & in l.si finita, in prin.col.1.nume.4. ff.de dam.infect.& in d.l. 2.§.vl.colum.2.versi.secundo pono,ff.qui satisd.cog. & in prioribus quidé locis per text. in l.si seruus hæreditarius, ff. de diuer.& tép. præscriptio. per quem probatur hanc promissionem tum demum lata sententia, aut finita instãtia perimi,& in iisdem quoque locis, atque etiam in postremo, alias multas rationes addit,quæ tu videre poteris.Et ante húc Lucas pen.latè in l.si quis decurio,col.2.versicu. accusans quidam, C.de decurio. libro 10.per tex.quem dicit expressum in l.si ita stipulatus à Seio, ff. de fideiuss. & l.nouissima, ff.iudic. sol.& multa alia iura, que ibi videre poteris. Sed id tamen quomodo sit intelligédum, vide Paul.Ca.in d.§.in fideiussoré, & omnino Iason.in d.§.si ei qui,col.pe.ver.ex prædictis.

49 ¶ Quid autem si quis promisit præsentare toties quoties, vel ad voluntatem eius cui promittitur, an erit in infinitum obligatus, quod plerique contẽdunt: an bis tantùm, quod nõnulli volunt. vide Bar. in l. si quis reum, col. 1. versi. circa hanc legem, & Angel. in l. 2. versi. item adde aliã, ff. de custo. reo. & omnino in d. l. si finita, in prin. circa medium, & ibi Imo. col. 1. ver. & per hoc ipse infert, & Roma. etiã in princ. col. 1. & Alexan. latè, col. 1. & 2. ff. de dam. infec. & eũdem Angel. in l. oratione, ff. de feriis, in quibusdam lect, Lucam Pen. in d. l. si quis decurio, col. 4. vers. itẽ clarè videtur, C. de decurio. libro 10. & Matth. Afflic. deci. Neapo. 46. dicit regia pragmatica. & quæ dicam infrà in 26. limitati. Et in perempta instantia teneatur, vide eundem Angel. in d. l. græcè, §. & post litem, ff. de fideiussor.

50 ¶ Vigesimo secundo quod voluit alia gl. iuris canonici in c. causam, in verbo, recipi, quæ est vl. extrà, de elec. quòd si moniales cõtulerint electionem suæ abbatissæ in episcopum, qui semel de vna prouiderit, non poterit amplius aliam dare, consumptáque est ipsius facultas: siue bene & vtiliter, siue male & inutiliter prouiderit, per multa iura, que ibi allegat

&

& eam sequuntur. Hosti. ibi col. 2. ver. quid si elegit malam, Cardi. Flor. col. 2. versic. quæro si iste episcopus, Petr. Ancha. ante fi. ibi, quærit gl. fi. Anto. etiam ante fi. & Imo. super eadem illa glosa vlt. & Panor. columna. vlt. super eadem quoque glosa. Et id vt plerique omnes dicunt, approbatum est per c. si compromissarius, eodem tit. libr. 6. trahúntque in id, quod postea dicemus in 1. limitati. numero 39. incip. declara quarto, & multis seq. quia scilicet hic compromissarius nõ suo iure innititur, sed alieno.

51 ¶ Vigesimo tertio quòd voluit glo. in c. gratia, in verbo, eligas, quæ est vl. de rescript. lib. 6. quòd in casu illius c. in fi. si quis semel vnũ beneficium elegerit, consumpta est electio, nec poterit eligere aliud, per c. vl. eo. ti. & c. 1. de postula. & idem voluit Archidia. in eo. ipso. c. gratia, col. 2. ver. sed quid si elegit vnum, per multa alia iura ibi allegata, de quo etiam vide Io. And. ibi, col. 2. in glo. vlt. & Pet. Ancha. col. 2. versic. quæritur vnum, iste. & Petr. Anchar. consil. 214. Franciscus, columna secunda versiculo iudicatur ad idem, & Roma. consilio 329. præsens consultatio, in primo dubio.

52 ¶Vigesimo quarto alia gl.in c.duobus,quod est pe.in verbo, eligere, eodem tit.de rescrip. libro 6. quæ in casu illius c.disponentis, vt si duo super simili prouisione sibi facienda in eadẽ ecclesia litteras vna die obtinuerint,nec appareat vter eorum prior impetrauerit, & ambo simul præsentauerint,sintque in cæteris æquales: hi ad quos receptio & collatio pertinet, ex eis alterum quem voluerint eligere teneantur. Dicit ea glosa, quòd si semel elegerint,consumpta est eorum electio, nec in electi preiudicium variare postea poterũt, per c.publicato,extrà, de electi.& c.1. de postula.præla.li.6.de quos nos dicemus infra in 23.limitation. & alia iura ibi allegata. Et id satis probat tex.in d.c.si duobus,cùm subditur, quo electo alius omnino careat impetratis. Et id sequitur ibi Pet.Ancha.columna secunda,versiculo,item no. quòd per electionem, & Domi.columna 6.super ea glos. & Philip. Franc. columna secunda,super eadem gl.vbi & id dicit procedere post Bald. etiam si prior clericus consentiret, quia electio consumpta est,per l.si is qui Stichum, ff. de procurat. Et ipse Petr. Ancha.consi.214.Franciscus,col,2. versi,octauo inducitur.

¶Vi-

53 ¶ Vigesimo quinto quod item in non absimili casu scriptũ est ab alia glos.in c.si quis iusto,vers.verùm si ambo,in verbo, elegerit de elec.li.6.quę itē in casu illi' c.quo disponitur, vt si duo procuratores insolidũ constituti ad eligendũ simul concurrant, & postulēt se admitti,non audiuntur,sed is tantùm,quem capitulum elegerit.Dicit ergo ea glosa,quòd si semel alterũ elegerint, ita consumpta est electio, vt variare nō possint, per c.vt quis duas, eo.ti.& li.&.c.1.in fi. de postul.præla.eo quoque libro.Et eam glos.sequitur Domi.ibi in prin.columna 2.& Petr.Ancha. d.consi.214. columna 2.versi.simili dicatur.

54. ¶ Vigesimo sexto quod voluit & alia glo.in c.ne captandæ, in verbo,causá subsit, de concess.præben, libro 6. quòd gratia alicui à sede apostolica concessa,vt ei prouideatur de præbēda,dignitate, vel personatu, aut alio beneficio,intelligitur de primò,nec is cui ea gratia concessa est, admittitur ad secundum, nisi ex causa,per c.quia cunctis, ad fi.&.c. executor, eodem tit.& lib.& ibi Ioan.And.tum in verbo,prouideri,tum super glo.1. Petr. Ancha. columna secunda,versicu. quærit Io. And.& Philip.Franc.col.2.nu.7.

55 ¶ Vigesimo septimo quod & proximum est, quod tradit item alia glos. in c. quia cunctis, quod est. 1. in verbo, causa, de cõcess. præben. lib. 6. quòd rescriptum de prouidendo alium de dignitate vacatura quam is duxerit acceptandam, intelligitur de prima non etiam de secunda, nisi ex causa, tanquam scilicet consumpta sit ea acceptatio prima per eũ facta, per eum tex. & l. apud Iulianum, ff. de optio. lega. & idem ibi voluerunt Imo. qui & illud c. legit in lect. decretal. col. penul. in verbo, voluntatibus, ver. sed quæro vtrum semel, & ibi item Io. Mona. col. vl. versi. sed quid si in rescripto, vbi & ad hoc certè c. ex parte, le. 1. de offic. deleg. & c. si clericus, de præbend. libro 6. & ibi item Archidia. in fi. & c. gratia ad fi. eo. tit. de rescript. & Bald. consi. 228. per sanctißimum lib. 4.

56 ¶ Vigesimo octauo quod in non absimili casu voluit ipse Ioan. Mona. in c. si tibi, colum. vl. in verbo, aßignet, de præbend. libro 6. loquens in casu illius c. vbi si absenti, ab episcopo conferatur beneficium, non poterit episcopus id alteri conferre etiã ante istius absentis acceptationem, sed episcopus poterit illi aßignare

gnare

guare terminũ competẽtem, intra quẽ acceptet, & eo lapſo ſi non acceptauerit, alteri id liberè conferet. Dicit autem ibi Io, Monac. quòd ſi ſemel acceptauit, vel non acceptauit, variare non poteſt, per l.apud Iulianum,ff.de optio. lega. & l.ſerui electione, ff.de leg. 1. & ſequitur Io. And. in d.c.ſi tibi, colum.2.item ſcias in nouella.

57 ¶ Viceſimo nono quod à Cyno traditum eſt, in l. cùm pater, §,pater certam, ff. de leg. 2.in addit. quod ſi teſtator iuſsit celebrari tres miſſas in die ſui obitus, ſufficit illas ſemel celebrari primo illo die obitus, nec cogendum hæredem aliis ſequentibus facere celebrari, & idem ante eum tenere videtur Petr.à bella pert.& poſt eum Bart.& Alber.in l.cùm quidam,quæ eſt penul.ff.de annuis leg.

58 ¶ Verùm Imo. in d. §. pater certam, paulò ante finem, tenet contrarium, per text.in ea ipſa l. cùm quidam,cum ibi nota. neque huic ſententiæ ſuæ obſtare d.§.pater certam, quia ibi fauor dotis ſuadet verba referri ad primã vicem, hîc autem fauor animæ & piæ cauſæ ſuadet contrarium : tanquam ſcilicet ipſe Imo. id omne ex fauore negotij metiatur, de

quo

quo postea dicemus in 3.limitatione.

59 ¶ Trigesimo quod scriptum reliquit Io.Mona. in c. si pro te, versicul. quæro primo, & ibi post eum Domi. colum.1.de rescript.lib. 6. quòd si papa mandauerit alicui prouideri de beneficio, si ad id accesserit consensus episcopi, intelligitur de primo ipsius consensu vel dissensu: nam si primum expresse dissenserit, postea autem consenserit, non prodest impetranti, per hunc nostrum §. hoc sermone, & alia ex iuribus suprà allegatis. Et id quoque sequitur Bal. in l.vl.ad fi.C.qui bon. ced. poss. vbi id limitat secundum ea quæ dicam infrà, in 18.limita.

60 ¶ Trigesimo primo quod & ab eodem Io. Mona. traditum est in c. cùm expediat, col. 1. versicu. item in hac forma, de electio. libr. 6. quòd constitutio loquens de scrutinio vel communi electione, intelligitur de primo actu vel casu, non de secundo, per l.eum qui calendis, ff. de verbor. obligat. & hunc nostrum §.hoc sermone, & l.fideicommissa, §.si quis decem, ff. de lega.3.Ex quo infert ad casum illius c. vt si votis inquisitis apparet nullam partium deuenisse ad maiorem partem

totius

totius capituli, ſed ante electionem communem acceſſerunt tot voces habenti maiorem partem reſpectu minorum, quod habet maiorem partem totius capituli, non poterit procedi ad electionem communem, & ibi ſequitur Io. And. poſt. princip. in verbo, conſenſerit, & Petr. Anchar. paulò ante fin. & Domi. colum.1.verſicul.ſed pone quòd nulla pars.

61 ¶ Trigeſimo ſecundo quod poſt alios antiquiores ſcriptum reliquit Archi. in c.ſi cui,in verbo,contradictores, de præben.lib.6.quòd poteſtas alicui conceſſa mittendi alterum in poſſeſsionem, & eum tuendi in ea poſſeſsione, expirat eo ſemel inducto, & remoto omnino primo impedimento, quod obſtabat. Ideoque ſi poſtea ille turbatur,debet adire iudicem ordinarium.Et ſequitur Petr.Anchar. qui & hoc latè diſputat, ibi colum.2. verſicu. quærit hic Archid. & Io. And. in c.pro illorum, columņ.1. in verbo,contradictores, ext. eo. titu. & Panor. qui id refert ad regulam noſtri §. hoc ſermone, in tractatu Baſilienſi, incip. quoniam veritus, in 1. dubio, columna 18. verſicul. ſexta ratio quare alius locus. Sed tu tamen de hoc vide amplius ipſum

Ar-

Archid. Io. And. & Petr. Ancha. vbi ſuprà & Domi. in d.c. ſi cui.

62 ¶ Trigeſimo tertio huc ſpectat quod ſcribit idem Ancha. in c. ſi propter, colum. vltim. & ibi quoque Io. And. colum. item vltim. ſuper vlt. glo. & colum. 4. verſicu. ex glo. igitur habes, de reſcript. libr. 6. ſi quis emerit ſimpliciter iactum retis, intelligitur de primo tãtùm, etiam ſi in eo nihil piſcium captum fuerit. Et ita intelligitur quod ſcribitur in l. nec emptio, ff. de contrah. emptio. & l. nam hoc modo, ff. de hæred. vel actio. vend. & in l. ſi iactum retis, ff. de actio. emp. & ſequitur Fely. qui & ad hanc noſtram regulam id refert in d.c. 2. colum. 3. verſicu. ſi promitto iactum retis, de treug. & pac.

63 ¶ Trigeſimo quarto quod & tradunt ipſi Archid. Io. And. Domi. & Fely. in illis iiſdem locis, quòd ſi promiſerim cuipiam ſeruire per annum, & aliquo illius primi anni tempore, valetudine impeditus fuerim, nec illi ſeruire poſsim, non tenebor altero tanto tempore ſecundi anni ei ſeruire, per l. cùm quæritur, §. item ſi hæredi, ff. de fideiuſſor. aut vt in aliis codicibus legitur de fideicommiſ-

missar. libert. sed in neutro loco est lex eius initij, verum eius rei est text. in l. cùm hæres, §. stichus si hæredi, ff. de statulib. (vide ibi glo.) & facit text. in l. statuliberos, quæ est 3. §. si ita sit libertas, ibi postea intra quinquennij tempus, eo. tit.

64 ¶ Trigesimo quinto quod & illis rationibus scribunt iidem Archid. Io. And. Domi. & præterea Philip. Franc. in casu illius c. si propter, cum scilicet à summo pontifice concessum fuit episcopo, propter debita ipsius persoluēda, vt fructus primi anni beneficiorum suæ diocesis, intra quinquennium vacaturorum, percipiat, si fructus primi illius anni aut nulli fuerunt, aut chasmate perierunt, consumpta est omnino gratia, nec poterit episcopus alterius anni fructus percipere. Et ad hoc quoque nonnulli eorum, allegant l. cùm certus, ff. de tritic. vino, & oleo lega. vbi si certus numerus amphorarum vini ex eo quod natum esset ex tali fundo, & minus natum esset, non amplius debetur quam quod natum est eo anno, nec cæteris annis suppletur. Et ex hoc assumunt quòd cum testator legat fructus primi anni, si nil nascitur eo anno non suppletur annis sequentibus. Tu tamen vide

text. qui videtur esse contrarius in l. ex eo vino, eod. titu. & in l. legatum, §. 1. & l. liberto, §. 1. ff. de annuis lega. & l. Lucius, ff. de alimen. & cibar. lega. & l. Firmio, in princip. ff. quand. dies lega. ced. Sed tu ad hanc antinomiam tollendam, vide glo. in eis locis.

65 ¶ Trigesimo sexto quod à Specul. traditum est in titu. de arbitro, §. excipitur, versicu. sed quid si fuerit actum in compromisso, quòd si data est potestas prorogandi terminum compromissi, intelligitur de vna & prima prorogatione, per text. in hoc nostro §. hoc sermone, & alia iura, & cum eo transit. Io. And. ibi, in addi. & idem voluit Bald. in c. olim ex litteris, column. 2. versicul. ibi & iterum, de rescript. vbi tamen intelligit secundum ea quæ dicam infrà in 1. limita. & rursum idem Bald. in c. vltim. colum. antepe. versicul. dubitabatur, ibi, si autem dictum est, de consuetud. & consi. 104. dilatio prorogatiua, post princip. libr. 3. vbi & ad hoc citat hunc nostrum §. Alexand. consil. 70. viso consilio aliàs per me reddito, column. 2. versicul. secus autem si istud esset, libr. 2. Soci. consi. 117. visa & diligenter, column. 1. versicu. his tamen non obstan. lib. 1. Feli. in d. c. 2. colum. 2. versi.

similiter

ſimiliter ſi eſt dictum, de treug. & pac. Iaſon in d. l. diuortio, §. quod in anno, column. 3. verſicul. duodecimo facit, & in d. l. in duobus, §. ſi ei cui, column. 1. verſicul. item per illum text. & iterum colum. 2. verſicul. vltimo facit, & Philip. Dec. in c. ſua nobis, columm. 1. ſuper glo. 1. de appellatio. & conſil. 512. cùm reuerendiſsimus, colum. 2. verſic. ex quo infertur, & conſi. 609. quæritur ex duobus, colum. 2. num. 6.

66 ¶ Contrarium tamen tenuit Roma. licèt neminem (inquit) alium contradicentem repererit, in l. 2. char. penu. verſicul. ſed ſtat circa hoc, ff. de re iudica. & poſt eum Georg. Nat. in repe. clem. 1. column. 61. verſicul. in arbitro autem, de verbo. ſignificat. Nam vt inquiunt, cùm poteſtas prorogandi ſit indefinitè conceſſa, ea æquipollet vniuerſali, l. & ſi pluribus, ff. de leg. 2. & l. 1. §. cùm vrbem, ff. de offic. præfect. vrb. &. c. vt circa, de electio. lib. 6. Preterea quia videmus arbitrũ, qui non potuit intra tempus præſtitutum iudicare, cogi de nouo arbitriũ ſuſcipere, l. aut ſi qua alia cauſa, §. vl. cum l. præce, ff. de arbitr. Ergo multo magis id ſua ſponte facere poteſt, ſi partes conſentiant, nam aliud eſſet ſi diſſentirent

rent,l.arbiter ita ſumptus, eo. tit. Et reſpondet ad hunc noſtrum §.hoc ſermone,& ſimilia iura, ſecundum ea quæ dicam infrà, in 4. limita. vbi & eoſdem citabo.

¶ Subdunt autem ipſi Roma. & Nat. quod ſi non expediret prorogationem fieri,tunc ar
67 biter non poſſet vlterius prorogare, quia id facere videretur differendæ litis cauſa, cùm non valeat præceptum arbitri quo inducitur litis non neceſſaria dilatio, l. non diſtinguemus §.quæſitum, verſic.ne fuerit,& ibi Bart. de arbitr. ſicut partibus volentibus dilationem prorogari vbi id non neceſſarium eſt, non tenetur arbiter aſſentire,d. l. non diſtinguemus,§.dies,ſecundum vnum intellectum glo.ſimiliter eadem ratione non tenētur partes conſentire arbitro id nulla neceſsitate cogente facienti, aſſentire. Denique compromittentes in ipſa facultate prorogandi, præſumuntur in dubio habuiſſe intentionē conformem naturæ compromiſsi, vt de contrahentibus dicitur in l.diuortio,§.ſi fundus (aliàs eſt lex)ff.ſolu.matrimo.& l.ſi pignore,ff. de pignor. actio. ſed natura compromiſsi eſt, vt faciat finē litibus,non vt lites & ſuperfluas dilationes inducat l.1.& quāuis ff.de arbitr.

¶ Trigeſimo

68 ¶ Trigesimo septimo quod à Io. And. scriptum est in addit. ipsius Speculat. in rub. de treug. & pac. ad fin. vt à multis citatur, quòd pœna adiecta in promissione pacis seruandæ, siue offensæ non faciendæ, intelligitur de prima offensa, non etiam de cæteris, nisi expressè dictum fuerit, quòd pœna toties committeretur, quoties contrà factum fuerit, per l. si duo, §. 1. ff. de arbitr. Et hanc sententiam sequitur Roma. consil. 155. præmissum laudum, colum. vltim. versic. vltimo dum quæritur, & Alexan. consil. 115. viso themate suprascripto, colum. 3. versi. nec his obstat, lib. 4. vbi tamen dicit, quòd legendo semper secutus est opinionem aliorum contrarium tenentium, tanquam communem, non Io. And. Tu illum vide in l. qui insulam, colum. 2. versic. dicebat etiam signanter, ff. de verbo. obligatio, ne hîc diutius immoremur.

69 ¶ Trigesimo octauo quod voluerunt Domi. Rot. decisio. 22. cuius exordium est, nota quòd vbi ordinarius, in antiq. quòd si episcopus habens potestatem nominandi aliquem in prima sui creatione, vt recipiatur in canonicum, nominet aliquem qui acceptet, & postea is nominatus renuntiet, non poterit amplius

pliùs episcopus alium nominare, argu. l. apud Aufidium, ff. de optio. lega. & no. ab Archidiac. in c. cùm in multis, colum. 2. super verbo, exprimat, in princ. de rescript. lib. 6. & in c. gratia, in fi. eo. ti.

70 ¶ Trigesimo nono quod à Calderino disputatum est & decisum in sua disputatio: incip. ex octo studentibus, columm. 4. ibi, prima licentia, quòd licentia data monacho, vt posit esse procurator, intelligitur de prima vice tantùm, vti etiam licentia data clerico vt se absentare pósit, ita enim nostri loquuntur. Atque etiam licentia data parrochiano, vt posit alteri quàm proprio sacerdoti confiteri, & sic de similibus, & ita illum refert & sequitur Feli. in d. c. 2. col. 2. versi. licentia data monacho, de treug. & pac.

71 ¶ Quadragesimo quod latè & scienter etiam disputatum est & conclusum à Signo. Homod.. consi. 97. ho c initio, quæstio disputanda proponitur, aut vt alij allegant, Mediolani est consuetudo, quod quidam consil. est 8. illius disputat. quòd si princeps propter publicam aliquam lętitiam iusserit omnes incarceratos ab officialibus è carcere relaxari, intel-

intelligitur de prima relaxatione:ita vt si quis primùm relaxatus fuerit, & iterum pro delicto fuerit carceribus mancipatus, non debet ampliùs relaxari. & sequitur Iason in d. l. diuortio, §.quod in anno, col.3. versi.quinto decimo vltra, ff. solu. matrimo., vbi tamen corruptè citatur Signor.ex consil.37.

72 ¶ Quadragesimo primo quòd voluit Alberi. Rosa.in prima parte tractatus statutorum, q. 107. incip. prædicta etiam faciunt, quòd si fuit propositum præmium ei qui primus accesserit ad brauiũ(ita enim nostri vocant, post interpretes noui testamẽti, certaminis cursus precium)& duo simul accesserint, neuter eorũ habebit præmium, per multa iura ibi allegat. Nec iterum curretur, quia de primo tantùm cursu iam peracto intelligendum est, per tex.in d.§.hoc sermone. Nisi(inquit)ex noua voluntate eorũ, qui id præmiũ proposuerunt, arg.l.si fuerit, ff.de reb. dub. & l.matrimonij, ff.qui & à quib. & dicit hanc opinionẽ esse de stricto iure veriorẽ, licèt cõsuetudo aliter obseruet, vt scilicet iterũ currant. Sed tu hìc omnino vide quæ in hac re scripsimus in tracta. Primigenior.in 17.quæst.in 1.opin.nu.23.concinit & his, & in 4.opin.nu.10.& qđ plurimi.

73 ¶ Quadragesimo secundo quod ab eodem Alber. traditum est in eodem tractatu, part. 2. quæstio. 181. per dominum fratrem Vbertum, ad fi. Quòd si episcopus concesserit alicui facultatem intrandi monasterium monialium, intelligitur de prima vice tantùm, per d.c. non potest, de præbend. libr. 6. l. fideicommissa. §. alicui decem, ff. de legat. 3. cum si. Et id sequitur Alexand.d.consil. 16. breuiter in casu præmisso, column. 1. nume. 3. lib. 4. & Feli. in d.c.2.colum.2. versicul. licentia de ingrediendo, de treug. & pac. & in c.1. ad fi.ibi, & scias etiam, de rescript. Iason in d.l. in duobus, §.si ei qui, colum.2. versicu. secundò ad idem facit, ff.de iureiurand. & in d. §.quod in anno, column.3. versicul. tertiò adde text. & consil.36. in causa mota per nobiles, colum.vltim.libr.3.& Philip.Dec.con. 512. cùm reuerendissimus, colum.2.num.5.& Catellia. Cota. in memorial.incipien.executores testamenti, col.1.versicu.bene facit pulchra decisio, &. memor.incipien.rescriptum impetratum, in princ. & Maria. Soci. iunior qui id dicit singul. consil.25. viso themate suprascripto, col.2.versi.accedat etiam, lib.2.

74 ¶ Quadragesimo tertio quod magna autho-

thoritate firmauit Bart. in l. 1. colum.2.versi. si verò quæritur, ff.de constit. princip. quòd priuilegium tibi & hæredi tuo concessum, intelligitur de primo tantùm hærede, non etiam de ceteris, per no. in l. antiquitas, C. de vsufruct.quod & ipsum authoritate Petr. voluit ipse Alberic. in l. 2. column. 4. versicul. si autem in priuilegio, ff. eo. titu. & sequitur Felyn. qui solum Albert. citat in d.cap.2.columu. 2.versicul. si princeps dat, de treug. & pac. & Ioannes Lupus in repet. rub. de donat.inter vir.& vxor.§.69.colum.6.versicul. potuissent allegare.

75 ¶ At ea res, an scilicet appellatione hæredis simpliciter veniat tantùm primus hæres, an etiam cæteri,& quando, & quomodo,& quibus in casibus, vlteriori indagine indiget, & nos aliquando eam rē abunde tractauimus in nostro tractatu Retractatuum,ti.2.§.1.gl.6.in verbo,*ou ses heritiers*,nu.17. & hæc quidem,& seq. vsque ad 25. & iterum nostro tractatu, Cui titulus est, *Le mort saisit le vif*, in 2. parparte, declara. 5. dum illic disseruimus, an ea nostra generalis Franciæ consuetudo intelligatur tantùm de primo hærede, quod nonnulli nostrorum adstruunt, & inter cæteros,

Alexand. consil. 36. in causa mota per Angel. column. 3. versicul. item præterea & fortiùs, libr. 1. repetito consi. 83. libr. 3. moti hac nostra regula, quòd sermo simpliciter prolatus de primo tantùm intelligitur, vt ibi amplissimè videre poteris, neque enim hîc repetendum duximus.

76 ¶ Vnum autem non prætermisserim quod ibi non diximus, & quod ad hunc tractatum pertinere videtur, Cy. in authen. sed & si quis, column. vltim. versicul. vltimò colligitur, C. de secund. nupt. scripsisse, quòd si rex dat alicui castrum ea lege, vt si decesserit sine hærede sui corporis, castrum ad regem reuertatur, ille verò decesserit cum hærede sui corporis, quiquidem hæres decesit sine hærede sui corporis, non propterea reuertitur feudum ad regem: tanquam scilicet ea conditio intelligatur de primo tantùm hærede sui corporis, non de cæteris, quod sequitur & reputat no. Bald. ibi, colum. 3. versicul. vnde deciditur talis quæstio, & in l. vlti. in 25. q. C. de hæred. instituen. per l. ex facto §. vltim. ff. ad SC. Trebellia. & l. pater. §. quindecim. ff. de leg. 3.

¶ Id

77 ¶ Id quod tamen intelligunt, nisi id castrum concessum fuisset in feudum, cuius natura est vt transeat ad omnes hæredes masculos ex se descendentes in infinitum, c. 1. & c. & si clientulus, titu. de aliena. feud. Et ad id bene facit quod scribit Bald. in c. quæ in ecclesiarum, colum. penult. versicul. sed pone concessum, de constitut. Imo verò sunt qui etiam in aliis rebus quàm in feudalibus contrarium tenuerunt, vt scilicet non solùm primi sed & alij intelligantur, videlicet Salic. in d. authen. sed & si quis. & Alexand. consil. 43. consideratis his, columna 2. versicul. quod secundum, libr. 3. quod iterum repetitur consil. 53. libr. 6. & Soci. dùm Salicet. allegat, vbi suprà, consil. 51. visa facti enarratione, column. 2. versicul. quoniam ad omina ista, libr. 4.

78 ¶ Quando autem aliàs, appellatione filiorum siue hæredum ex suo corpore vel ex se nascentium siue descendentium veniant nepotes aut alij descendentes, vide Bart. in l. liberorum, column. penulti. versicul. quæro quid si in aliqua, ff. de verb. significa. Bald. in l. 1. colum. 1. versicul. quæro quid si dicatur, & ibi Paul. Ca. column. 2. in 2. no. in fin.

& Corne. colum.4. versicu. quinimo etiam, C. de condit. inser. & eundem Bald. in c.1. §. filia, in fin. & ibi Aluarot. & Cardinal. Alexand. column. 4. versicul. quæro ab extra, titu. de successio. feud. & ipsum Bald. in cap. 1. colum. 1. versicul. sed immediatè op. titu. de eo qui sibi & suis hæredib. & consil. 13. punctus talis est, quidam testator, libr. 3. & alios multos quos tibi congessi in tractatu Primigenior. in 40. quæstio. num. 33. incip. ideóque & dicitur.

79 ¶ Quadragesimo quarto quod & voluit idem Bart. post Guil. Cu. in l. si extraneus, post medium, versicul. & inducitur ad quæstionem, ff. de cond. ob caus. quòd si quis vendat equum ea lege, vt si pariat masculum, pertineat is masculus ad venditorem: si fœminam: ad emptorem, & postea equa vtrumque peperit, videndum est primo loco, vter prior natus sit, masculus ne an fœmina, neque enim simul vterque nasci potuit, l. Arethusa, ff. de sta. homi. & de primo semper intelligendum est, per text. in hoc, §. hoc sermone. De quo tu vide quæ pleniùs scripsimus in nostro tractatu Primigeniorum, quæstion. 17. in 4. opin. numer. 11. facit & quod volue-

voluerunt, & rurſum in 6.opin.nume.16. & quod in illa ſpecie.

80 ¶ Quadrageſimo quinto quòd ſcribit idem Bar.in d.l.dotis promiſsio, per eum textũ, & hunc noſtrum §.& ibi quoque Alexan.in additio.ipſius,ff.de iure.dot. quòd ſi ſimpliciter conceſſa eſt facultas bannito, vt tutò venire poſsit in ciuitatem, intelligitur vt ſemel veniat,quod & ipſum voluit idẽ Bar. poſt Oldrad.in quadam diſputatione,in l.1.col.1.ver. quarto quæro, ff.ad leg.Iul.maieſta. Raph.vt ab aliis citatur,in l.ſi mihi & Titio,ff.de verb. obligat. Raph. Com.in l. hæc conditio filiæ, in fi.ff.de condit.& demonſtra.Io.Plat.in l.1. columna ſecunda,ver. & ſimplex,C.de nauicul.lib.11.per tex.in hoc noſtro §. hoc ſermone.Panor.in d.c.2. verſic. ſed dubitari poteſt, & ibi,Feli.col.2. verſic. tene etiam menti,de treug.& pac.& idem Panor. in tractatu conſilij Baſilienſis,incip.quoniã veritas, in 1.dubio,columN.18.ver.ſexta ratio quare alius locus.& Alexan.in d.l. diuortio, §. quod in anno,quem legit cum §. ob donationem,col.2. verſi.ex hac glo.infert, & ibi Iaſon,columna tertia, verſ.quinto adde quòd pro iſta,ff.ſolu. matrimo.Idem Alexan. conſi.16.breuiter in

caſu

casu præmisso, post princip.lib.quarto.Iason in d.l.in duobus,§.si ei qui,col.2.versi.quarto facit, ff.de iureiuran. Fely.in c.licèt dilectus, col.vl.ver.& hinc est quòd bannito,de testib. Georg. Nata.in rep.d.clem.sępe,in prin.col. 62.ver.ego hoc dictũ,de verb.significat.Philip.Dec.d.con.512.cùm reuerendissimus, col. 2.nu.6.&consi.609.quæritur ex duobus,col. secunda,versi.tertiò hoc cõprobatur.& Francisc.Curt.iunior, consil.178. habita diligenti consideratione, columna vl.numero 24.& Maria.Soci.iunior,d.consilio 25.viso themate,columna secunda,versi. pro quo facit elegans,libro secundo. Quod tamẽ intellige secundum ea quæ dicam infrà in 2.limita.

81 ¶ Quadragesimo sexto quod & ipse Barto. tradit in l.hoc articulo, columna vlt.versicu. venio ad quæstionem, ibi, & ista verba, ff. de hæredib.instituend.quòd si statutum sit præmium ei qui vexillum hostium acciperet, intelligitur de prima captura,per hũc.§.hoc sermone,sequuntur Alexã.& Iason in d.§.quod in anno,ille columna secunda,versicu.ex hac glo.infert hic columna tertia,vers.sextò facit quod decidit & ipse Alexan.con.16.breuiter in casu præmisso,col.prima,nu.4.lib.quarto,
Idem

Idem Iason in d.l.in duobus,§. si ei cui,colũ. 2.vers.septimò facit quod decidit,& Fely. in d.c.2.col. tertia, vers.dictum quòd si quis,de treug.& pac.Georg.Nata.in repet.d. clemẽ. sæpe,in prin.col.61.ver.ego hoc dictum.

82 ¶ Quadragesimo septimo quod & idẽ Bart. scripsit in l.Lucius,§.quæsitũ, post prin. ff.de lega.3.quòd legatum vel fideicõmissum simpliciter relictum fratribus,intelligitur de primis tantùm fratribus, nõ etiam de vlterioribus.quod & ipsum in statuto loquente de fratribus voluit Bal.post But.in l.iubemus,§.vl. C.ad SC.Treb.& in l.vxor, post princ.C.qui accus.nõ poss.vbi loquitur de rescripto.& adducit hanc rationẽ, ꝙ verba simplicia directè & sine aliquo medio sunt accipiẽda,per multa iura ibi allegata. & ipse Bal. in c.1.in fi.prin. tit.de feud.march.& in c.quæ in ecclesiarum, col.pen. versic.quæro concessum est mihi, de constit. vbi loquitur de concessione feudi,& statutis. Angel.in l.1.in prin. ff.de inoff.testa. & in authen. matri & auiæ,columna vlt.versic.deinde quæro,C.quan.mat.tutel.offi.Pet. Ancha.in repe.c.1.post medium, versic.dicto de filiis & nepotibus, de constitut. Imo.in l. si dotali , post medium , ibi, an autem appellatio-

latione, & ibi Alex. etiam post medium, ver. quæritur etiam hîc, & seq. ff. sol. matrimo. ipse Romanus consilio. 16. viso themate consulta tionis, columna prima, versi. illud tamen non est omittendũ, & cõs. 411. quatuor sunt, col. 2. versicul. secundo principaliter. Paul. Ca. in l. tres fratres, statim post principium, ff. de pact. Alexan. in l. si mater, quę est. 1. circa medium, ibi, ad prædicta etiam faciunt, & ibi quoque Iason, columna 3. versi. ad idem coadiuuat, & iterum col. seq. versi. ad idem facit quod vult, C. de success. edic. ipse Alexan. consilio 97. vi so themate suprascripto, columna 1. versi. nec obstat statutũ, libro secundo, & con. 204. con sideratis verbis, columna tertia, ver. & etiam fortiùs tenent, & multis seq. eo. lib. 2. & con. 221. ponderatis verbis statutorũ, col. 1. li. 6. & Corne. con. 92. videtur in hac consultatione, columna secunda, versicu. pręterea est aduertendum, libro tertio. Soci. consi. 25. viso statuto ciuitatis, col. 1. vers. ideo Baldus, & iterum col. 2. versi. ista conclusio probatur, & iterum versi. confirmatur ista conclusio, libro tertio, & Fran. Curt. Senior, con. 9. Ticinési statuto, col. 4. versi. & bene facit quod pro ista parte, & Iason con. 205. in regia ciuitate, col. 7. ver. non obstat ergo primum, li. 2.

83 ¶ Et hæc quidem est communis nostrorum opinio, licèt contrarium voluerit Ioan. And. post Iac. Aren. in addi. Specul. in rub. de succes. ab intesta. columna 1. versi. est sciendum, & Bal. sibi contrarius nullam Io. And. mentionem faciens, in l. scimus, in prin. col. vl. versicu. septimo quæro, C. de inoff. testat. & Angel. sibi item contrarius, nullam quoque eorum mentionem faciẽs, con. 389. totum istud statutum, columna secũda, ver. nunc ad propositum, & Roma. sibi etiam contrarius, nullámque eorum mentionem faciens, in d. l. 1. columna secunda, ver. & ex his fit decisio, C. de success. edic. quod tamen intelligit, vbi esset eadẽ ratio vtriusque, scilicet fratris in primo gradu, & fratris patruelis. & Alexan. con. 36. viso themate & dubiis, col. 2. in. 2. dubio, li. 6. & con. 88. circa primũm dubium, col. 4. versi. & quòd ita sit, eo. li. 6. & con. 134. animaduersis, columna prima, eo. li. 6. Nisi dicas, vt multi dicunt, hanc opi. esse limitationem prioris, magis quàm contradictoriam, vt ita loquar.

84 ¶ Sed quicquid sit pro priori opi. bene facit quod hîc frater patruelis non propriè dicitur frater, vt dicit glo. in l. 1. in verbo, proprij, ff. de inoffi. testa. Ideóque etiã ex hoc dicunt, quòd

si

si exstatuto frater excludat sororē,intelligitur de fratre in primo gradu fraternitatis,non de aliis,vt tradit Bal.in d.l.iubemus,vbi ita dicit se consuluisse,& Angel.Petr.Anch.& Alex. locis suprà citatis, versi.ab hinc.3. Ex quibus & ipse Pe. Ancha.in d.c.1. vbi suprà, de constit.idem dicit de filiis & nepotibus.

85 ¶ Adducunt autem multi ex illis, qui priorem illam & communem sententiam sequuntur,rationē quæ ad hunc nostrum tractatum in vniuersum pertinet, quòd verba simpliciter prolata per prius intelligenda sunt,& non per posterius (ita enim loquuntur) idque ex sententia Aristotelis,quæ probatur nostris legibus ad id paßim à nostris citatis, videlicet l.hoc legatum, vbi id no.Bar. post Petr. ff.de lega.3.& l.qui hæredi,in princ. & ibi Bald.& iterum §.1.& ibi etiam Imo.in princ.& Soci. colum.secunda,in 4.no.ff.de cōdi.& demon. &.l.si quis ita,ff.de aur.& arg.lega.&.l.Quintus,ff.de annu.lega.cum aliis multis si,& con cor.tex.& doct.à nobis adductis in nostro tractatu,cui titul.est,*le mort saisit le vif*,in 2.parte 9.decla.nu.5.incipi.& quod eam.

86 ¶ Et ex his quoque plurimi nostrorum dicunt

cunt,quòd ſtatutum loquens de patruo,intel ligitur de patruo primo, ſiue proximo,id eſt fratre patris,non de alio ſuperiore, quem patruum magnũ vocant,vt voluerunt Iac. But. Baldus. Angel.Saly.Raph.Fulgo.Pau.Ca.& Alexan.in d.l.1.C.de ſucceſ.edic. idem Bald. in d.l.iubemus.§. vl.C.ad SC.Trebel.& in l. omnes populi,col.7.verſic. tertio quæro quæ ſunt,ibi,itẽ ſtatuta quæ ſunt,ff.de iuſtit.& iur. & in l.quod verò,poſt medium, ver.ſed pone ſtatutũ priuilegiat,ff.de legib.& con.12.caſus talis eſt,ſtatuto ciuitatis,in.1.dubio,li.3.Rom. d.con.411.quatuor ſunt,col.2.ver. tertiò principaliter. Pet. Ancha.in repe.c.1. nõ ſemel,de conſti. Alex. qui alios affert d. con.104.col.3. verſi.hoc patet ex his,li.2. Corne.d.conſi.92. col.3.verſi.& appellatione patrui,li.3. Maria. Soci.cõ.30.quãuis ex his,col.7.verſi. quod nõ ſit idẽ ſignũ.Fran.Curti.ſenior,con.9.Ticinẽ ſi ſtatuto,col.4.ver.ſicut videmus.Ludo.Bol. cõ.58.cor mũdũ &c.veritati enim,col.7. ver. 6.principaliter,cum aliis alibi à me adductis.

87 ¶ Et idem quoque de nouerca, vt ſcilicet eius appellatione intelligatur nouerca patris, id eſt proxima nouerca, non etiam nouerca aui,quam magnam vocant, vt expreſſè ac di-

ac diserte scribit Baldus in l. hac edictali, columna tertia, versiculo, ibi censimus, C. de secun. nupt. Et ideo, inquit, si statutum simpliciter loqueretur de nouerca, non extenderetur ad nouercam magnam. & sequitur Corne. d. consi. 92. vbi nuper citauimus, li. 3.

88 ¶ Quadragesimo octauo, vt redeamus ad Bar. is in l. cùm quidam, quæ est antepenulti. ff. de annu. leg. quòd si testator in suo testamēto reliquerit fratribus minoribus pitantiam (vt ipse vocat) in festo sancti Francisci, intelligitur semel tantùm, & de prima, per hunc nostrum §. hoc sermone, & sequitur Alexan. d. consilio 16. numero 7. libro quarto. & Iason in d. l. in duobus, §. si ei qui, columna secunda, versiculo, quinto facit, ff. de iureiuran. & in d. §. quod in anno, columna tertia, versi. octauo facit quod decidit, & consilio 56. in causa mota per nobiles, in fi. libro tertio. Fely. in d. c. 2. col. 2. versic. si testator reliquit, de treug. & pac. Ioan. Lup. in repe. rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. 69. col. 6. versi. ad cuius confirmationem. & Maria. Soci. iunior d. con. 25. viso themate, col. 2. versi. confirmatur ista conclusio, lib. 2.

¶ Quan-

89 ¶ Quanquam Raph. Com. vt à nonnullis citatur in l. eum qui calendis, ff. de verborum obligat. tenet contrarium in testamentis, in quibus loquitur ipse Bar. per text. in d. l. cùm quidam, ff. de annuis lega. vbi hãc partem tenuit Guid. Suz. sed id dictum Bar. procedere si huiusmodi pitantia deberetur ex cõtractu, per hunc nostrum, §. hoc sermone. Sed tu vide quæ dicam infrà in 15. limitatio. ex quibus facilè intelliges, quid hîc dicendum sit.

90 ¶ Quadragesimo nono, idẽ Bar. post Dyn. in l. adultera, §. vl. in prin. ff. de adulter. quod si scholasticus quispiam iurauit creditori se nõ recessurũ sine illius permisione, antequam ei satisfecerit, & postea creditor ei permiserit abire, intelligitur de prima vice: ita vt si abierit & redierit, nõ potest ampliùs abire, nisi ille creditor iterũ abeũdi potestatẽ fecerit, tanquã scilicet illa permisio cõsumpta sit prima abitione, & dicit postea in hoc dicẽdum esse, vt dixit in l. 1. ff. ad leg. Iul. maiesta. de cuius in eo loco sententia diximus suprà, versi. ab hinc 4. Et hoc sequitur Iason, in dicto §. quod in anno, col. 3. versi. septimò facit.

91 ¶ Et idem ante illum voluit Oldrad, quem

neuter citat in quadam diſputat.ex qua illum citat & ſequitur Alberic.in l.vlt.col.2.verſic. prædicta etiam faciūt,C.de remiſsio.pignor. & in hoc noſtro,§. hoc ſermone,dū ſe remittit ad priorem locum, & in c.in malis,in fin. de regu.iur.dum etiam ſe remittit ad poſteriorem locum. Quanquam huius teneat contrarium Calder.in diſputat. incip.ex octo ſtudentibus,char. vlt. de quo & nos dicemus infrà in 3.limita.numero,8.& huc quoque accedit,& ſeq.

92 ¶ Quinquageſimo, quod annotatum eſt ab eodem ipſo Bar. in l.liberorum,column.pe. verſi.exemplum,ff.de verb.ſignificatio quòd ſi quis inſtituit nepotem,qui ſibi ex ſuo filio naſcetur:ſtatim nato nepote inſtitutio habet ſuum effectū in eius perſona, per l. Gallus,§. idem credendum,ff.de liber.& poſthum.merito igitur vt ſubdit ipſe Bart.ad nepotem naſciturum ex eo nō extendetur,argu.noſtri §. hoc ſermone, eo. titulo,de verb.ſignificatione.Tu autem hîc omnino vide eundem Bar. Angel.& Imo.in d. l.idem credendum,& Imo.in eadem l.Gallus §.inſtituens.

93 ¶ Quinquageſimo primo, quod & idem ſcri-

ſcripſit in l.prouidendum, §. ſin autem vtraque,paulo ante fi. C. de iudic. quòd tempus ſemel ſuppletum iterum nõſuppletur, per l. fideicommiſſa.§.ſi quis alicui decem.ff.de lega.3.& l.1.§.ſi cui ita, ff.vt legat.nomi.cauea. dicens hãc eſſe rationem, quare in iudicibus annalibus non procedat quod in eo, §.ſcribitur. Et idẽ propemodũ voluerat Cyn. ibi,in §.ſin autem in medio, quia tempus(inquit) ſuppletum ampliùs ſuppletionem non recipit,per l.ab hoſtibus,§. ſed & quod ſimpliciter,ff.ex quibus cauſis.maior. & l.3.§.ex pluribus,& ibi no.ff. de acquirenda poſſeſsione, & l.interdum, ff. de minoribus, & ſequitur item Salycet.in d.§.ſin autem vtraque,verſicu.quærit gloſa,an quod hîc dicitur,& ibi etiam Alexand. paulo ante fin.& Iaſon in fin. Iacob.a S. Georg.etiam paulo ante finem.

94 ¶ Quinquageſimo ſecundo, quod ab altero iuris coryphæo Bald. ſcriptum eſt in l. Titius,quæ eſt penulti.in princip. ff.de excuſat. tuto. quòd ſi teſtator reliquit vxorem ſuam vſufructuariam bonorum ſuorum,donec caſtè vixerit, & primum caſtè vixit, ob quod conſecuta eſt legatum, deinde impudicè viuat,ob quod amittit, per no.in l.ſororem, C.

de his quib.vt indig.& in l.fideicommiſſum, C. de fideicom. Si poſtea ad caſtitatem redierit non recuperat legatum, tanquam id ipſum intelligatur de prima caſtitate & eadem continuata.

95 ¶ Quinquageſimo tertio quod ſcribit idem Bal.in l.imperator, la.1.in 1.lectur. colum.ſecunda,verſic.ſed pone libellus,ff.de ſta.homi. vbi quærit, an ſi in cauſa erroris inſtrumenti libello oblato compareat notarius,& dicat ſe erraſſe,ſit ſtandum dicto illius.Et videtur(inquit)quod ſic:quia partes elegerunt eum, vt ei ſtaretur,l. Theopompus, ff.de dot. præleg. Concludit tamen cõtrarium, quia electio ſiue commiſsio partium intelligitur de primo actu,per d.§.hoc ſermone.Et ſic videtur commiſſus ſiue electus, vt ſemel tantùm dicat,nõ etiam vt corrigat.

96 ¶ Quinquageſimo quarto quod & ipſe Baldus poſt Dyn.voluit in d.l.cùm pater,§.pater certam,ff. de lega.2. quòd ſtipulatio pœnalis interpoſita in primo cõtractu locationis,non videtur repetita in ſequenti locatione, argu. illius tex.ex quo,vt ſupra diximus,verba ſimpliciter prolata reſtringuntur ad primũ actũ. Et

Et id quoque ipſum voluerunt Alberic.& Imo.ibi,qui id trahunt ad caſum l. item quæritur,§.qui impleto,ff.loc.& Rom.in l.in his rebus,quæ eſt pe.col.1.verſ.tertio ad idem,ff.ſol matrimo. & conſi.155.præmiſſum laudum,in 4.dubio, dum ibi allegat Bal.vbi ſuprà, ad aliud non admodum diſsimile,videlicet quòd pœna appoſita in primo compromiſſo, non trahitur ad ſecundum,quod & ipſum voluerat ipſeBald. poſt Dyn. contra Petr. in d.l.in his rebus, §.vxor.

97 ¶ Quinquageſimo quinto,quod & idē Baldus,dicit in l. contra negantem, colum. 1.C. ad le. Aquil. quòd ſi ex ſtatuto debeat remitti tertia pars pœnæ confitenti, & aliquis primò negat, nihil proderit ei confeſsio poſtea facta ad remiſsionē pœnæ,quia ſtatutum debet intelligi de primo actu reſponſionis, per hūc.§. hoc ſermone.quod & ipſum voluit idē Bald. in l.1.col.vl.ver. quartus eſt ſi quis reuocauit. C.de furt.tum per d. §.hoc ſermone,tum per d.l.matrimonij,ff.qui & à quibus, & rurſum idem Baldus in l. eum qui, in prin.columna ſecunda,verſicu.ſed nunquid ille,ff.de iureiuran.per d.§.hoc ſermone, & alia iura ibi allegata.& ipſe Baldus in c.dudum,le.2. colum-

na tertia, in verbo, eundem processum, de e-
lect. Petr. Anchar. in c. & si Christus, in 1. no.
de iureiuran. Roma. in l. eum qui, in princip.
columna secunda, versicu. secundò, & iterum
versi. quartò probat sic, ff. de iureiuran. Paul.
Cic. in tractatu Syndicatus, versic. 188. incip.
adde de statuto. Iason in d. l. diuortio. §. quod
in anno, columna tertia, versic. decimò facit,
ff. de iureiuran.

98 ¶ In qua re tamen sunt qui distingunt, an id
factum sit ante litisconteſtationem, an post:
item an factũ sit ante liquidatum negotium,
an post. de quo latissimè per omnes, præser-
tim per Iason. in d. l. eum qui, in prin, ff. de iu-
reiur. & Bald. in l. quidam æstimauerunt, col.
2. versic. sed quid si in prima, ff. si cert. peta. &
in l. error, columna pe. versi. sed vlterius quę-
ro, C. de iuris & fact. ignoran. & in l. ea quæ,
colum. secunda in. 11. quæstio. C. de condict.
indeb. Barbat. in consilio 82. illud referam in
medium, per 4. primas col. lib. 2. & alios mul-
tos quos tibi citabo in nostro tractatu de cau
sis minuendæ pœnæ, vbi & id plenissimè tra-
ctabo, an & quando mitius agatur cum spon
te confitente, quàm cum conuicto.

¶ Sed

99 ¶ Sed id vnum hîc nolui omittere, quòd si qui primò negauit, statim confitetur, non illi fraudi erit, quin consequatur beneficium confitentis, vt no. voluit ipse Bald. in d.l. ea quæ, colum. secunda, in 10. quæstio. C. de condict. indeb. argum. eius quod dicit glos. in c. vlt. in verbo, iusta causa, de iureiuran. libro 6. posse positionem vel responsionem statim reuocari. & idem quoque voluit Roma. consi. 59. ad discutiendum, columna vl. & consi. 70. visis themate & quæstione, colum. tertia, versic. sicut testes. Alex. con. 83. in causa & lite, col. 1. versi. secundò respondeo, lib. 1. Fely. in c. qualiter, le. 1. columna 15. versic. secundò fallit, de accusat. Iason in §. ex maleficiis, nume. 28. Institut. de actio. & nos quoque diximus in tractatu Retract. tit. 2. §. 1. glosa. 5. in verbo, in limine contractus, numero 20. incip. decimoquinto, hinc occasione sumpta quòd latè tractauimus illud axioma, quæ incótinéti fiunt, inesse videntur.

100 ¶ Quinquagesimo sexto, idem Bald. in l. licèt, colum. secunda, ver. quartò quæro. C. loca. quòd si quis conduxit molendinũ ea lege, vt ipsum debeat reaptare (verba sunt illius) tenetur semel tãtùm reaptare. Et ideo si post

primam illam reaptationem destructum fuerit, non iterum tenebitur reaptare, & fiet remissio mercedis. Sequitur Alex. in addit. Bar. in hoc nostro §. hoc sermone. & consilio 190. maturè digestis, col. secunda, versi. bene facit quod no. lib. 2. dum simpliciter allegat Bald. vbi suprà, & expressiùs ipse Alex. d. consi. 16. breuiter in casu præmisso, num. 8. libro quarto. & Francisc. Cremen. qui id no. dicit, singul. 146. decidi semel. & Firmian. in tractat. Gabellarum, part. 2. quæstio. 25. Fely. in d. c. 2. columna tertia, versi. promittens reaptare, de treug. & pac. Iason in d. l. diuortio, §. quod in anno, columna tertia, versi. quarto decimo facit, & in d. l. in duobus, §. si ei qui, columna secunda, ver. nonò facit quod decidit, ff. de iureiuran. & in repe. l. quominus, in 24. quęstio. versi. quid autem si aliquis, qui quidem vers. est, columna. 25. ff. de fluminib. vbi ad hoc citat hunc nostrum, §. & consilio 36. in causa mota per nobiles, columna vlti. libro tertio, Philip. Dec. d. cōs. 512. cùm reuerendissimus, col. 2. nu. 9. & d. cō. 609. quęritur ex duobus, column. secunda, nu. 6. Francisc. Curt. iunior con. 178. habita diligenti consideratione, col. vlt. nu. 26. Catellia. Cot. memorial. incipien. rescriptū impetratū, ver. bene facit quod no. dicit

dicit. Maria. Soci. iunior consil. 25. viso themate suprà scripto, column. 2. ver. facit etiam quod dixit, lib. 2. Tu tamen vide omnino Io. And. in addit. Speculat. titu. de locat. §. postquam, versicul. sed quæritur, vbi in multis casibus huic ferme similibus videtur tenere contrarium.

101 ¶ Quinquagesimo septimo, eiusdem Baldi duo dicta, primum quidē in l. 1. in 12. eadémque vltima quæstione, C. de instit. & substit. in casu illius l. 1. in qua dicitur institutam hæredem, si Anthylli filio nupsisset, non priùs eam hæredem existere, quàm conditioni paruerit, aut Anthylli filius eam ducere recusauerit. Quid (inquit) si ea hæreditatem consecuta est, quòd eam ducere noluerit: postea autem ille pœnitentia ductus vult eam ducere, ipsa autem nolit, an amittet hæreditatem, Petr. dicebat quòd sic, per l. vltim. C. de conditio. institut. quam sententiam secutus est Cy. ibi colum. vltim. in 4. quæstio. ea ratione quod vltima mora nocet, l. illud, ff. de peri. & commo. rei vend. & l. Celsus, ff. de arbitr. & l. pe. C. de condi. insert. At Bald. id negat verum esse, quia sufficit quòd conditio aliquo momento sit completa, l. si quis hæredem, C. de

de instit.& substit. Et sic vides hîc considerari primum illius filij Anthylli consensum, siue dissensum: non secundum.

102 ¶ Et idem quoque secuti sunt Salyc. in d.l.1. column.vltim. versicul.quæro in casu, & ibi quoque Paul.& Alexand. latè colum.3.versi. & quærit etiam,& Corne.col.1.in fi.& Iason colum.4.versicu. quid autem esset, & Philip. Dec.colum.pe.versic.postremò pro complemento, atque Imo. qui id declarat in l. in testamento,la.2.colum.2.versic.quid autem si à principio,ff.de condit.& demonstrat.Alex.in l.si seruum.§.sequitur,colum.2.versicul.item nota quòd vltima, ff. de verbor. obligat. & consil.102. visis & ponderatis, colum.1.versi. plus dicit,& colum.3.versic. secundò respondeo, lib. 1. Sed tu tamen super hoc vide omnino Raph.Fulgo. in d.l.1.& recētiores quos suprà citauimus.

103 ¶ Alterum autem Bald. dictum id est,quòd si filius Anthylli medio tempore accepisset aliam vxorem & ea mortua vellet contrahere nuptias cum hac hærede instituta, ea non teneretur nubere,nec hæreditatem amitteret recusando: quia hæc conditio nubendi intel-

ligitur

ligitur de primis & immediatis nuptiis,per l. matrimonij,ff.qui & à quib. quam iam toties suprà citauimus,& l.quod ait, quæ est vlti. §. proinde,ff.de diuort.Et eum nuncupatim sequitur Imo.in d.l.in testamento,la.2.col.vl.

104 ¶ Quinquagesimo octauo, idem Bald. in l. vlti. colum.3.versicu.& noto quòd si talis,C. de indic. viduit. quod si quispiam reliquerit suo testamento, vxorem suam dominam & vsufructuariam, & vxor quam tunc habebat decesserit, superstite ipso marito, qui postea alteram vxorem ducat,non intelligetur illud testamentum de hac vxore secunda, per text. in l.si quid earum, §.vlt.in fin.ff.de legat.3. in illis verbis,quia non est ita de posteriori vxore cogitatum.Et hoc sequitur Fran.Cremen. qui id singul.dicit, singul. 8. quid si maritus, Fely.in d.ca.2.colum.3.versicul.si testator reliquit,de treug. & pac. Iason in d.§. quod in anno,colum.3.versic.vndecimò facit illud,& in d.§.si ei qui,colum.2.versi.vndecimò facit, vbi tamen dubitat. Philip. Dec. in c. quoniam abbas,col.pe.vers. vndecimò quæritur, de offic.deleg.Catel.Cot.in memor.incip. vxor relicta,& Benedic. in repe.c. Raynutius, in verbo,cætera bona,nu.19. de testa.

¶ Con-

105 ¶ Contrarium tamen tenuit Alexan. in addit. Bald.in d. l.vltim. vbi ita dicit se consuluisse,vt verè consuluit con.171. viso processu inter dominam Antoniam,colum.2.versiculo non obstat etiam, iunctis praecedentibus, libr.2.vbi allegat Bald. vbi suprà,sed dicit Baldum id non constanter firmare, quia subiungit iis quae ex eo suprà diximus,arg.esse in contrarium in l.placet,ff. de lib.& posthum. vbi in institutione posthumi comprehenditur posthumus ex quacunque vxore, & allegat praeterea Alexan.l.si cognatis,ff.de reb.dub.& l.cùm ita,§.vltim. ff.de lega.2.vbi legatum factum cognatis, comprehendit etiam illos qui non erant tempore testamenti. Nec obstat (inquit) d. l.si quid earum, quia nullo modo probat id quod Bald. contendit, ibi enim constat de voluntate testatoris qui legauit vxori ea, quae causa eius parauerat: quae quidem vxori secundae non possunt videri legata,cùm ipsius causa non possunt videri fuisse parata.

106 ¶ Verùm Philip. Dec. in d. c. quoniam abbas, respondet huiusmodi Alexand. rationibus. Nam primùm Bald. illã sẽtẽtiam haud dubiè firmat, dum post eam, haec verba nun-

cupatim

cupatim ponit, licèt ſit argumentum contra. Et d. illa eius ſentẽtia bene probatur ex d. l. ſi quid earum, neque enim conſtabat de mente teſtatoris, quòd ſcilicet ea parata eſſent cauſa prioris vxoris. quia ille text. loquitur ſimpliciter de vxore, & tamen legatum reſtringitur ad eam vxorem quæ erat tempore teſtamenti, quia de alia vxore teſtator non cogitauit, vti nec cogitaſſe videtur in cauſa Bald. D. autem l. ſi cognatis, loquitur in caſu particulari, vt declarat Bart. ibi, & eſt regula in contrarium, quòd tempus teſtamenti attenditur, l. ſi ita legatum, ff. de aur. & argen. lega. Et quia etiam loquitur in cognatis, de quibus in genere teſtator cogitare potuit: quod non eſt in vxore. Sed tu hîc omnino vide quę dicam infrà in 15. limitatio. & quę etiam ſcripſimus in caſu nõ admodum diſsimili, in repe. l. ſi vnquam, in præfat. num. 193. incip. tertiò declara, & multis ſequent.

107 ¶ Quinquageſimo nono, quod ſcribit ipſe Bald. in l. cùm virum, colum. 2. verſicu. quæro an ſubſtitutus, C. de fideicommiſſ. id quod dicitur inſtitutum rogatum alteri reſtituere aut eius hæredibus, poſſe legitimam detrahere, per l. quanquam, & ibi idem Bald. C. ad leg.

leg. Falcid. intelligitur de primo instituto, non etiam de aliis, per l.1.§.inde Neratius,& l.mulier, §.vt Trebelliano, qui est vltim.ff.ad SC. Trebellian. Et idem quoque voluit Angel.in §.si verò expresſim, column.3. versicu. circa tertium, in authen.de hæred.& falcid.

108 ¶ Sexagesimo idem Bald. in l.si vt proponis, la.1.colum.vlt.versi.in tertia glo.C.quomod.& quand. iudex, post Innocen.in c.veniens de iureiur. quòd si alicui data est potestas arbitrandi, intelligendum est, vt semel tantùm arbitretur. quod & idē dicit ipse Bal. in l. si diuersa, colum.2.versic.iuxta hoc quæro, C. de transactio. & sequitur Fely.in d.ca. 2. colum.2.versi.si data est potestas, de treug. & pac. & Iason in d. l. in duobus, §. si ei qui, column.2.versicul.duodecimò facit. ff.de iureiuran. & in d. l. diuortio, §. quod in anno, columna tertia, versicul. duodecimò facit, ff. solu. matrimo.

109 ¶ Sed tu de hoc vide ampliùs per glo. ordina. in l. in proposita, & ibi Bart.qui eam l.legit cùm §.arbitrorum, l.si societatem, colum. 2. versicu.quærit glo.si iniquè, Alberi.in fin. Bal. in prin.& pleniùs Salycet. qui legit d.§. cum

cum princip.d l.si societatem, colum.2. versi. quæro primo supposito, ff. pro socio. ex quibus glo. in hanc sententiam adducit hunc nostrum.§. hoc sermone,& Cy.in l.vlti.colum. 2. versic. septimò quærit,& ibi quoque Bald. consi.4.versi.quartò quæro,& Salicet.col.pe. versicu.quæro octauò C.de contrah. empt.& quod in simili dicam infrà in 9.limitatio. nu. 3.incip.& ex hoc plerique.

110 ¶Sexagesimo primo, quod scribit idē Bald. in c.1.in fin. titu. de fili. nat. ex matrimo. ad Morga. quòd si regnum debeat venire ex concessione, ad primogenitum, id intelligitur de primo primogenito, non de secundo primogenito, verbi gratia, si primogenitus moriatur sine liberis, aut ipse sit incapax, non deuoluitur regnum ad alterum, qui illo primo sublato posset dicit primogenitus, sed ad concedentem. & sequitur Mart. Laud. & Card. Alexand. ibi. & Georg. Nata. qui id dicit singul.& perpetuò notandum in tractatu statutorum excludentium fœminas in vlt. quæstio.2.quęstio.princ.& Iason in l.quoties, col.antepe.versi.illud etiam, C.de rei vendic. & Io.Lup.in repe.rubr.de donatio. inter vir. & vxor.§.69. col. pe.versicu. ex istis dicebat,

&

& iterum versic. reperio tamen, Zazius con. 8.poteram, libr.1. De qua re nos latiùs disseruimus in tracta. Primigenior.q.3. vbi aliter censuimus.

111 ¶ Sexagesimo secundo, quod & idem Bald. dicit in procemio decretal.colum.4.versi.sed pone quidam mandauit, quòd si quis suo testamento iusserit sua bona distribui dotandis mulieribus, non intelligitur de viduis pauperibus, sed de aliis primis: vt ita de primis nuptiis intelligatur, per hunc nostrum §.hoc sermone. Et idem voluit Cardinal. Floren. consil.49. cùm testatoris voluntas.& Cardinal. Alexand.in rubr. de sponsal. columņ.6. versic.& propter prædicta.& Iason in d.l.diuortio,§. quod in anno,colum.3.versic.nono facit,ff.solu.matrimo.vbi id reputat mirabile & singul.& valde notandum in pract.& in d. l.in duobus,colum.1.versicu. pro ista glo. facit,ff.de iureiurã.Claud.Seiss.qui id dicit singul.in l.mulier,§.cùm proponeretur, colum. 1.versicul. vnum tamen perpetuò, ff. ad SC. Trebellia. Catellia. Cott. in memor. incip. executores testamenti, in princip.& Io. Gar. in repe. rubr.C.de secund.nuptiis,col.2.

¶ Sexage-

112 ¶ Sexagesimo tertio, quod ab eodem Baldo ex facto responsum est, consi. 42. præmittendũ est ad euidentiam, circa medium, ibi, modò videamus de isto legato, lib. 5. quòd si cuipiam mulieri legatum sit quippiam, cùm vidua erit, statim quàm vidua erit debetur ei legatum, quia intelligitur de prima & immediata viduitate, arg. huius nostri §. hoc sermone, & l. matrimonij, ff. qui & a quib. & l. filiæ meæ, ff. sol. matrimo. Sed tu de hoc vide omnino doc. in l. vltim. C. de indic. viduit. & quæ dicam infrà in limitatio.

113 ¶ Sexagesimo quarto, quod ex facti contingentia respondit Card. Floren. consil. 49. cuius casus incipit, in nomine &c. anno ab incarnatione, consil. autem ipsum ita incipit, cùm testatoris voluntas, columna secunda, versicul. ad secundum dicitur, quòd legatum factum filiabus debentibus maritari, (ea enim sunt verba illius testatoris) intelligitur de filiabus, quæ primùm nubere debent, non etiam de viduis quæ transeunt ad secundas nuptias: neque enim eas propriè dici maritari, sed secundò maritari, C. de secund. nup. in rubr. & per totum titul. nec aliud allegat.

114 ¶ Sexagesimo quinto, quòd si medicus promiserit curare ægrotum, non tenetur nisi semel illum curare: nec amplius tenebitur, si postea ex interuallo in eundem morbum reciderit: neque enim videtur nisi de presenti morbo cogitatum. De quo tu vide gl. & omnes in l. martius, ff. loca. Pile. in 12. quæstion. Barpto. Brix. quæstio. 73. medicus quidam. Specul. titu. de salar. §. vltim. in princip. Ioan. And. in c. contractus, in 2. quæstion. de regul. iur. lib. 6. in Mercuriali. Alberi. in l. contractus, columna secunda, versicul. tertia quæstio, ff. eod. titul. Petr. Anc. Panor. & Fely. in cap. presbyterum, de homicid. Imo. Franciscus Arc. & Barb. in l. si ita stipulatus essem abs te, ff. de verb. obligatio. & nos quoque aliquid diximus in commentariis l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, nume. 180. incip. & quod à nostris, C. de reuo. donatio.

115 ¶ Sexagesimo sexto, quod tradiderunt D. à Rota, decis. 35. nota quòd vbi episcopus, in antiquis, quòd si episcopus habet ex priuilegio vel consuetudine, vt posit in sua noua creatione nominare vnum canonicum in qualibet ecclesia collegiata: si vnum semel nominaue-

hauerit qui acceptauerit, non poterit amplius alium nominare, etiam si nominatus possessionem pacificam adeptus non fuerit, per l. apud Aufidum.ff. de optio.leg.& quod no. Archid. in c.cùm in multis, super verbo, exprimat, in princip. & in c. gratia, in fin. de rescript. libr. sexto, de cuius dicto in eo loco, diximus suprà numero incip. vigesimo tertio quod voluit. Et respondent Rot. ad cap. si electio, elect. libr. sexto, secundum ea quæ dicemus infrà in 23. limita. vt ibi videre poteris.

116 ¶ Sexagesimo septimo, quod in vniuersum tradit Petr. Ancha.tum in d. cap.non potest, column. secunda, versicul. tertiò no. de præbend. lib. 6. tum consil. 404. tria dubia, colum. tertia, versicu. in qua quæstione, Quòd ad dissolutionem & liberationem obligationis sufficit primum atque vnicum implementum, per multa ex his iuribus, quæ in princip. citauimus, videlicet, l. dotis promissio, ff. de iur. dot. & l. inter socerum, §. vltimo, ff. de pact. dotal. & l. matrimonij, ff. qui & a quib.& l.cum pater, §. pater certam, ff. de lega.secundo, & prætereal.1.§.si cui, ff. vt legat. nom.cauea.& l.vltim. ff. de bon.au-

 thor.

thor. iudic. poſsid. & l. ſciendum, ff. de verb. obligat.

117 ¶ Cui adde id quod alij multi tradiderunt obligatum ex contractu vel ſententia ad rem tradendam ſi ſemel eam tradiderit eſſe perpetuò liberatum, nec iterum reuiuiſcere obligationem, etiam ſi ea res ad illum denuo reuertatur ita enim voluit gloſ. & Bartol. in l. ab emptione, ff. de pact. & gloſ. in l. Pomponius, §. ſed & ſi is, in verbo, de rato, in fin. ff. de procurator. & in l. ſi cùm fundum venderes, in verbo, tradat, ff. de contrahen. emptio. & in l. Claudius, & ibi quoque Bartol. ff. qui pot. in pigno. habean. & in authen. ſacramenta puberum, C. ſi aduerſ. venditor. Iacob. Are. Barto. Imo. Paul. Ca. Roma. & alij recentiores in l. permiſceri, quæ eſt pen. §. ſpecies, ff. de acquir. poſſeſsio. & alij quos tibi congeſsi in repe. l. ſi vnquam, in verbo, ſuſceperit liberos, nume. 191. incip. hanc quoque partem, C. de reuocan. dona.

118 ¶ Sexageſimo octauò, quod noſtris legibus dicitur, conditionem vno primóque actu & ſi non duret, impleri, conſumi & perfici, l. hæredibus, in princip. ff. ad SC. Trebellia. & l. ex

l. ex facto, §. si quis autem susceperit, eo. titul. & l. cum vxori, C. quand. di. leg. ced. & l. si quis hæredem, & ibi glos. & omnes, C. de instit. & substitut. & l. vltim. & ibi Bald. & Paul. Ca. de indic. vidui. quam & ipsam multis doctor. decisionibus fulcimus in l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, numero 187. in diuersam, cum multis sequen. C. de reuocan. donatio.

119 ¶ Sexagesimo nono, quod voluit Panor. in eo sermone quem fecit in tractatu concilij Basiliensis, cuius exordium est, quoniam veritas in 1. dubio colum. 18. versicul. sexta ratio quare alius locus, quòd facultas concessa patribus concilij generalis eligendo locum futuro concilio, intelligitur de prima electione, & ea quidem semel facta non poterunt alium locum eligere, nam ea facultas intelligitur de prima electione, per hunc nostrum, §. hoc sermone & alia iura similia quæ ibi allegat & sequitur Fely. in d. ca. 2. columna secunda, versicul. facultas data. de treug. & pac.

120 ¶ Septuagesimo, quod ex facto respondit Alexand. consil. 18. lecto & discusso laborio-

ſo proceſſu,colum.4.verſicul. & quamuis eadem die,libr.3. quòd ſi papa aliquem delegauerit ad conſentiendum alienationi vel concesſioni emphyteuſis alicuius rei eccleſiaſticæ, intelligitur de vno tantùm & primo conſenſu, per noſtrum §. hoc ſermone; Et ſequitur Iaſon in d.l.diuortio, §.quod in anno, colum.3.verſicu.confirmo per illud, ff.ſolu. matrimo. & in d.l. in duobus, §. ſi ei qui,colum. 2. verſicul. quarto decimo facit, ff. de iureiurand. & conſi.36. in cauſa mota per nobiles, colum.vltim.lib.3.

121 ¶ Septuageſimo primo, quod not.per multa ex ſupradictis conſuluit idem Alexand.conſi 16. breuiter in caſu præmiſſo, libr. 4. quòd ſi ſtatutum diſponit, vt in prædiis vrbanis & ruſticis finita locatione intelligatur facta reconductio iiſdem penſionibus & qualitatibus, niſi per tres menſes ante ſit renunciatum,debet id ſtatutum intelligi de prima conductione,& non de cæteris, Id quod ſequitur Fely, in d. c.2.colum.tertia,verſicu.ſtatutum quòd ſi locator, de treug. & pac. & Iaſen in d. l.in duobus, §. ſi ei qui, colum. 2. verſicul. quinto decimo facit,ff.de iureiuran.vbi id dicit bene notandum in d.l.diuortio, §.quod in

anno,

anno, colum.vlt.versic.vltimò facit quod per istam, ff.solu.matrimo.vbi tamen dicit se mul tùm de hoc dubitare, propter regulam l. item quæritur, §. qui impleto, ff.loca. Philip. Dec. dum simpliciter allegat Alexand. vbi suprà, consi.112.cùm reuerendissimus, colum.2.nu. 5.& Maria. Soci.iunior consil.25. viso themate suprascripto, colum.2.versicul. & maximè hoc dicendum, lib.2. vbi & ex hoc consuluit, quòd statutum quo licet conductori terram colere inuito domino, finito primo anno intelligitur tantùm pro primo sequenti anno.

122 ¶ Septuagesimo secundo, idem Alex.consi. 65. cuius initium est, quoniam omne datum, colum.7.versicul.fortificatur hoc, lib.6.quod iterum repetitum est errore (vt reor) impressorum, consil. 119. eo. lib. quòd potestas faciendi & reformandi intelligitur de prima vice tantùm, non de aliis, per hunc nostrum, §. hoc sermone, & alia ex iuribus suprà allegatis.

123 ¶ Septuagesimo tertio, quod ex facto consuluit Corne.consi.173.in præsenti stipulatione, colum.5.versicu.sed nihilominus hoc non obstante, lib.2. quòd vis constituti, quæ ea est,

vt transferatur possessio. l. quædam mulier, & ibi Doctor. ff. de rei vendica. cum similib. obtinet tantùm in primo constituto non etiam in secundo, verbi gratia si quis donet Petro quamdiu vixerit, & post eius mortem, alteri, vt in casu. l. quoties, C. de donat. quæ sub mod. & se constituat possessorem nomine vtriúsque, certe in Petrum transit possessio per huiusmodi constitutum, non etiam in hunc alterum, quòd & idem voluit Guid. Pap. decisio. Delphina. 512. Titius bona sua donauit. Stepha. Bertran. consi. 276. viso casu mihi exibito, colum. 2. num. 4. lib. 1. licèt contrarium consuluerit Philip. Dec. consil. 239. primò non videtur, colum. 3. versicu. memini me, cum multis seq. Sed nos de hoc latius diximus in nostro tracta. Cōstit. in 3. parte, in 28. amplia. vbi si libet videre poteris.

¶ Septuagesimo quarto, quod & scripsit
124 Guid. Pap. decisio. 467. testator in testamento. quòd si quis suo testamento hæredem instituit Mæuium & filium ipsius naturalem & legitimum substituit, iusśitque eum nomen & arma ipsius deferre, & accepta hæreditate Meuius decesserit relictis duobus filiis naturalibus & legitimis, primogenitus

ex illis censetur solus fuisse substitutus, tanquam de primo tantùm sensisset testator, arg. d. §. hoc sermone, & aliorũ similium iurium, & ita dicit fuisse iudicatũ in curia parlamenti Delphina. & id sequitur & dicit singul. Benedic. in repe. c. Raynucius, in verbo, in eodem testamento relinquens, numer. 174. de testa. & diximus etiam in tractatu Primigeniorum. q. 64.

125 ¶ Septuagesimo quinto quod pulchrè respõdit Soci. con. 91. concludendo dictum Philip. columna secunda, versi. confirmatur ratione satis concludenti libro quarto, quòd si quis promisit iudicatum solui vsque ad sentẽtiam diffinitiuam intelligitur de prima sententia diffinitiua nõ de alia, ita vt si is pro quo ita fideiussit, fuerit semel absolutus, liberetur hic promissor sua promissione, licèt ille postea cõdemnetur ex alia reseruatione facta in priori illa sententia, per d. §. hoc sermone.

126 ¶ Septuagesimo sexto quod etiam ex facti specie respondit Iason consi. 36. in causa mota per nobiles, columna vlt. versic. nec ad hoc obstat solutio, libro tertio, quòd si testator expressè hæredi grauato de restituẽda quapiam

re,

re,eam rem permutare cum alia æquiualēti, intelligitur de prima permutatione, non de alia quam faceret de ea re quā ſemel habuit loco eius rei ſubiectę reſtitutioni,per hunc.§. hoc ſermone. & alia ſimilia.

127 ¶Septuageſimo ſeptimo,quod a Decio quoque reſponſum eſt con.287. cuius caput eſt.in ciuitate Placētię,col.pe.ver.& vlteriùs in iſto caſu concurrit,quòd huiuſmodi ſubſtitutio,ſi aliquis filiorū decedat abſq; liberis legitimis maſculis ſuperſtitibus, intelligitur de primo tantùm filio decedente ſine liberis,nec obtinet in cæteris poſtea decedentibus, per hunc noſtrum,§.hoc ſermone.

128 ¶Septuageſimo octauo,quod & ipſe Decius latè conſuluit conſ.512.cùm reuerendiſsimus Cardinalis,col.2.nu.3. quòd ſi Papa permiſerit Cardinali,aut alteri clerico,vt poſsit teſtari de bonis eccleſię,intelligitur de primo actu teſtandi tantùm,non de aliis,ita quòd hoc caſu primum teſtamētum quo ita diſpoſuit valebit,non etiam ſecūdum,licet aliàs primum teſtamentum tollatur per ſecundum,iuribus vulgatis, & mouetur Decius multis iuribus & deciſio.ſuprà à nobis citatis.

¶Se-

129 ¶ Septuagesimo nono, idem Dec.con.609. queritur ex duobus prę̃se̅tatis, col.1.&2. quòd si cui facta est potestas præsentandi ad aliquā ecclęsiā, intelligitur tantùm de prima pręsentatione: nec variare potest qui vi illius potestatis prę̃sentauit, etiā si laicus sit, licèt aliàs laicus variare possit iuribus quoq; vulgaribus, atq; ad sic respõdendū motus fuit hac nostrā regula.

130 ¶ Octuagesimo huc spectat, quòd fideiussor cõpromissi, aut locationis tenetur de primo compromisso aut locatione tantùm, non etiā de secundis etiam prorogatis, vt de primo est tex.in l.Labeo, §. si per fideiussoré, & ibi Alberi.qui id declarat, columna secunda, versic. sed quatenus, Baldus, Roma. qui eum §. legit cum §. hæc autem clausula, columna prima, ff.de arbitr.& id quoque ipsum voluit Nicol. Neapo. in lec.Bar.in l.Titius, in fi.prin.& ibi etiam Bal.post Dy. ff.de excus.tutor.& è recentioribus Philip. Dec.con.93. cuius superscriptio incipit, fideiussor strictè obligatur, columna prima, vbi alios in id citat.

131 ¶ De secũdo, id est de fideiussore locationis, est etiam tex.in l.item quæritur, §.qui impleto

to,ff.de loca.& in l.si cùm Hermes,C.eod.& voluere Specul. & Io. Andr.in addi.illius tit. de fideiussor.§.1.versi. illud autem quæritur, idem Ioã. And.& Panor.post alios antiquiores in c.constitutus,ex. eod.titu. Hosti. qui id declarat in c.vl.in fi.eo.quoque ti.& in c.pręterea requisisti, & ibi quoque Ioan. Andr.& Philip.Dec.de appel. Bar.& Alber.post alios antiquiores in l.Lucius Titius,la.2.§.Paulus, ff.de admi.tuto & alij multi,quos tibi collegi in tracta.de vtroque retractu,tit.2. §.1.glo.7. in verbo, *seront preferez*, nu.32.incip.prætereа quia etiam. vbi intelliges idem in pignoribus & alia quoq; similia videbis 3.seq.vers.

130 ¶ Octuagesimo primo, vt nonnihil mutuemur à theologis huc accedit quod ab Angel. Clauas scriptum est in sua summa, in verbo, matrimonium,le.3.in 3.impedimento,versic. 2.quod si contractum est matrimoniũ ea con ditione si pater consenserit, & primùm pater dissenserit, postea verò mutata volũtate consenserit, non propterea erit contractum matrimonium, quia intelligitur de primo consensu aut dissensu,argu. d.§. hoc sermone. Et idem tenuit alter theologus Bapti.Sal.etiam in sua summa, in verbo, matrimonium, le.5. versi.

versi.sed pone quòd pater, vbi & id dicit voluisse Ioan.Andr.in c.super eo, de condit.appos.vbi tamen id non dicit. Sed & idem dicit alius celebris theologus Adrianus Florentinus in quæstio.4.lib. sentẽtiarum circa sacramentum matrimonij,in ea quęstio.quæ incipit,secundò circa hæc dubitatur.

131 ¶ Octuagesimo secundo,ad hanc nostram regulam pertinet, quòd causa simpliciter prolata intelligitur de prima & proxima atque immediata,l.metus autem §.sed licèt vbi Bar.id no.ff.quod met.cau. Ideo & hæc in omnibus actibus consideranda est,& non remota, per infinita iura à me propè superfluenter collecta in nostro tractatu, cui titulus est,cessante causa cessat effectus,in 20.limita.vbi etiam videbis,quomodo id sit intelligendum,& quid sit dicatúrve causa propinqua,queve remota.

132 ¶ Octuagesimo tertio his adstipulatur quòd qui semel ab accusatione destiterit amplius ad eam non admittetur, sed manet perpetuo exclusus tanquam prima accusatione ius accusandi consumptũ sit,l.qui destitit,ff.ad SC. Turpi.& l.si maritus,§.si negauerit,ff.ad leg. Iul.de adult.l.abolitionem,C.eo.ti.& l.accusa-

tionem, C.qui accu.non poſſ. Et facit l.poſtquam,C.de pact. cum ſimilib.Sed tu de hoc vide ampliſsimè Bal. in d.l.accuſationem,C. qui accuſ.non poſſ.

135 ¶ Octuageſimo quarto,nõ hinc longè abeſt quod etiam ſcribitur in l.1. C.de aboliti. vbi accuſatio.cuius accuſator abolitionem impetrauerit, ampliùs repeti non poteſt, veluti ea prima accuſatione omne ius & facultas accuſandi cõſumpta ſit, & eſt propemodum ſimilis tex.in l.quãuis,& in l.ſi is.C.ad SC.Turpi. & in l.mulier,§.1.ff.eo.tit.

136 ¶ Octuageſimo quinto,concinit & his text. in l.vl.ff.de pact. vbi pactum de non petendo factum à creditore,reo principali,prodeſt fideiuſſori : vt ſi poſtea pactum ſit,vt à reo peti poſsit,non cẽſeatur eſſe ſublata exceptio quęſita fideiuſſori ex priori illo pacto de non petendo:tanquam ſcilicet conſumpta ſit & perfecta ea liberatio priore illo pacto, quicquid poſtea actum ſit,niſi ipſe fideiuſſor poſteriori actioni conſentiret, per l.ſi vnus,§.pactus,eo. tit.Et huic ſubſcribit text. in l.cùm Hermes, C.locati.& in l.nouatione,C.de fideiuſſo.

¶ Octua-

137 ¶ Octuagesimo sexto, accedit quod dicimus restitutionem in integrum bis peti nõ posse, de quo vide plenissimè totum tit. & doc. C. si sæpius in integ. resti. postul. vbi in l. vl. glo. vl. in fi. no. inquit, sufficit semel, & allegat pro simili, l. vl. §. sin vero postquam, ver. & hęc quidem, in fi. C. de iur. delib. vbi ita scribitur, semel enim & non iterum eam peti concedimus, vbi glo. pro concord. citat. d. l. vlt. & l. fideicõmissa. §. si quis, ff. de lega. 3. quam & nos iam toties citauimus.

138 ¶ Octuagesimo septimò huc spectat, quod qui semel decurionatũ, aut aliud munus temporale executus est, non cogitur iterum suscipere, veluti scilicet per primum illud munus, liberetur eo iure, quo reipu. ad id munus subeundum tenebatur l. estimationem, §. vl. ff. de muneri. & honor. & l. libertus, §. præscriptio, & l. diuus, ff. ad municip. & l. quis tam, C. de decuri. libr. 10. cum aliis multis concord. à me congestis in nostris commentariis in l. si vnquam, in præfatione, numer. 24. incip. & hæc sanè confirmat, C. de reuoc. dona. quo loco videbis multas multarum gentiũ in eam rem leges antiquas, ne huc iterum repetat.

¶ Octua-

137 ¶ Octuagesimo octauo, ab his non abhorret quod dicitur rationes semel editas nō iterum ex necessitate edendas esse, l.si quis ex argentariis, §.vlt.cum l.seq. de eden. quod ibi omnes scribentes annotarunt. Et ex his nonnulli & inter cæteros Bar. & Raph. Fulgo.notarunt qui semel parti dedit instrumentum a se receptum non teneri iterum dare, vti etiam voluit Specul.in titu.de iusto edi. §.postremo, versi.sed nunquid. Sed id quomodo intelligitur ex ipsis Bar.& Raph. vbi supra, eod. Bar. in l.quædam, §.nihil interest, ad fi.eo.tit.& in l.vl.ff.de tab.exhib.& in l.vl.ad fi.ff.de bo.autho.iudic.possi.& Bal.in l.ne casu, in 4.no.C. de discuss.li.10.

138 ¶ Octuagesimo nono, quod & ē penu Theologorum est, Sacramenta præsertim baptismi non reiterantur propter verbum D.Pauli ad Eph.c.4.vnus deus, vna fides, vnū baptisma, c.si qui &.c.hanc regulam, 1.q.1. &.c.ostenditur, de pœni.dist.4.cum simil. Quod & a nostris Imperatoribus agnitum est vt patet ex l. 1.& 2. C.ne san.baptis. reite. Proindéque nec solemnis pœnitentia nō reiteratur c. quāuis, &.c.in capite.50.di.&.c.1.26.q.6.

141 ¶ Poſtremo illud addiderim,quod peculiari ter ad hunc noſtrum,§. pertinet,qui dicit appellationē nuptiarū de primis intelligi, eius eſſe rei peculiarem quādam rationē. Nempe primas nuptias habere neſcio quid rationis, vt hæ magis propriæ nuptiæ dici debeāt. Nā tametſi honorabiliores nuptias ſimpliciter pronūciauit D.Paul.ad Hebręos c.13.& omnes vbique,primas tamē honorabiliores,laudabiliores digniorésque ac fauorabiliores eſſe ſatis liquet ex eodem D.Paulo, qui ad Corinth.7.poſtquam hæc ſcripſit,mulier alligata eſt legi,quāto tempore vir eius viuit: quòd ſi dormierit vir eius, liberata eſt à lege : cui vult nubat tantum in domino:beatior,aut vt alij interpretantur, feliciro autem erit, ſi ſic permanſerit,ſecundum meum conſilium.Puto autem quòd & ego ſpiritum dei habeam. Quem locum enarrans D. Hieronymus in 2.libro aduerſus Iouinianum, multa in ſecundas nuptias congeſsit, non vt eas damnaret, ſed oſtenderet non tā ſuſcipiendas eſſe,quàm primas. quod & ipſe proteſtatur in libro de Monogamia ad Geruntiā, dum dicit.Quid igitur,Damnamus ſecunda matrimonia?minimè,ſed prima laudamus.

142 ¶ Inter cætera autem adducit Hieronymus quod ipse D. Paulus, tũ in 1. ad Timotheum epistola.c.3.tum ad Titũ c.1.iubet episcopum assumi μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα, id est, vnius vxoris virũ, & vt vno verbo interpretatur idẽ D. Hieronymus ad Oceanũ, monogamũ, quod & repetitur in decretis canonicis in c.1.26.di. Nõ quòd oporteat episcopũ habere vnã vxorem, vt nonnulli malè intelligunt, sed ꝙ qui aliàs duxerit plures vxores, prohibetur in eum ordinẽ cooptari: Neque enim bigamus ordinari debet nec potest, c.vna, in fi.d.26.di.& per totum extra, de biga.nõ ordi. Quin apud Aegyptios sacerdoti vnã tantùm vxorẽ ducere licebat, vt scribit Diodorus Siculus libro 2.c.3. Et vt ad nostros redeamus, quòd ad fœminas pertinet, ex eodem Apostolo vidua eligi debet, quæ fuerit vnius viri vxor.d.1.epist.ad Timotheum.c.5.

143 ¶ Quibus addere potes apud ethnicos quoq; obseruatũ fuisse, vt pontifex maximus & flaminica non nisi semel matrimoniũ inire possint, vt tradit D.Hieronymus in eo li.de Monogamia ad Geruntiam, suprà citato, & ante eum Tertullianus in lib.de exhortatione castitatis, & iterũ in li.de Monogamia, vtrobique

quę non multò ante finē.Sed & D Hieronym⁹ in eo illo li.Ad tauri,inquit, Aegyptij(de Api boue quem Aegyptij colūt intelligit)sacra ſemel marit⁹ aſſumitur.Quin & ipſe Tertullianus poſtremo illo loco ſcribit Fortunæ muliebri,& Matri Matutæ coronā non imponere niſi vniuiram.Cui concinens Feſtus Pōpeius dicit fortunæ muliebris ſimulachrū nefas fuiſſe attingi,niſi ab ea quę ſemel nupſerat. Cui non admodū diſsimile eſt quod & ipſe Feſtus in verbo,pudicitiæ ſignū,& ante eū Liuius 1.decadis li.10.ſcripſerunt nullam niſi ſpectatæ pudicitiæ matronam,& quæ vni viro nupta fuiſſet ius ſacrificādi Dianæ,eiuſùe ſignum tangēdi (quod addit Feſtus) habuiſſe. Trebellius autem Pollio in vita Titi Secūdi Imperatoris ſcribit Calphurniam vniuiram ſacerdotem inter ſacritiſsimas fœminas adoraſſe maiores ſuos.

144 ¶ Et quia nuper incidimus in mentionem eorū librorū Tertulliani, illud obiter dicere volui,illum vtrobique Mōtani hæretici dogma ſequutum,perperā damnaſſe ſecundas nuptias veluti prohibitas. At illum ipſum in eo dānat D.Hieronymus aliàs ſecundis nuptiis iniquior in catalogo ſcriptorū eccleſiaſticorū,

& cæteri orthodoxi ſcriptores. Neque etiam Apoſtolum illas damnaſſe aut prohibuiſſe, vt ille contendit, ſed ſatius eſſe & honeſtius, ſi iis abſtineamus, præſertim ſi citra periculum animæ id fieri poſsit.

146 ¶ Adde quod noſtris legibus cautum reperimus, eos facere iniuriam filiis primi matrimonij, qui alteras nuptias aggrediuntur, §. 1. verſiculo, proſpeximus itaque, in authent. de non elig. ſecun. nuben. mulie. & in, §. certo, in auten. de nupti. Idcirco dicunt Guil. Cu. & Bald. in l. 1. in fin. C. de inof. doti. quòd filius non tenetur dotare matrem, quę ad ſecundas nuptias tranſit, ne cogatur conferre ad ſuam iniuriã. quod à me adductũ eſt in legibus con nubialibus l. 2. num. 9. incip. cui reſpondens. Quibus conuenit quod dicit Valerius Maximus, li. 7. c. 7. de Sexticia quadã fœmina, quæ filiis irata in contumeliam eorũ nupſit alteri.

147 ¶ Nec tantùm filiis, ſed & mortuo quoq; facit iniuriam, cuius memoriã veluti negligit, §. ſi autem tutelam, in auten. de nupt. Et dicit Lucas pe. in l. mulieres col. 4. C. de incol. lib. 10. quòd qui ſecundò nubit, non dicitur ſeruare fidem priori coniungi, per quædam iura

quę hoc minimè probant,ſed hoc planè confirmat tex.in,§.tūc igitur,ibi,inuiolatum morientium thorum,in anten.de non eligen.ſecun.nuben, Et quibuſdam poſsit videri huc ſpectare illud D. Pauli loquentis de eo, qui ſecundas arripit nuptias,prioris ad Thimo.5. quia primā fidē irritā fecerat, quod & repetitur in ca.1.& in c.hæ verò &.c.nuptiarū &.c. de viduis,le.2.& aliis compluribus 27. q.1.ex quibus tamē ne erres intelligere poteris,quomodo id intelligendū eſt. At huc haud dubiè ꝑtinet illud Virgilianę Didonis,li.4.Aenei.

Nec ſeruata fides cineri promiſſa Sicheo.

148 ¶Et in hac quoque ſententia fuitPhiloſtratus in vita Apollonij li.3. affirmās vxorem ad ſecunda vota tranſeuntem iura coniugij violare.Ideo contriſtatur anima mortui cōiugis ex ſecundo matrimonio ſuperſtitis,auten.cui relictum,ibi,contriſtandi priorem maritum, vbi no.Bal.col.penul.C.de indic.viduit.& §. quia verò,§.nos igitur, in auten. de nupt.Nā & apud Lucanum li.3. Iulia in ſomnis Pompeio apparens ſeſe indignatam oſtēdit, quòd ille ſecundas nuptias appetiuiſſet,cū inquit.

Coniuge me lætos duxiſti Magne triumphos.
&c.quæ ſequuntur.

148 ¶ Sed & apud Aegesippum li.2.c.2. Alexander filius Herodis mortuus, in somnis Glaphiræ suæ quondam vxori apparuit, quæ alteri atque alteri se matrimonio post mortē ipsius copularat. Hęc illum amplecti desiderat, At ille indignāti similis cōplexū refugiēs visus est dicere. Hęc, Glaphira, promissa fides? ita amores erga te seruasti meos, quorū memorē te esse oportuit? Sed esto adolescentula secundas nuptias non refugeris, etiā non tertias? Et paulò infrà. Sed mihi ne diutiùs maneat contumelia mea, &c. Exurrexit mulier, & familiaribus narrauit somnium, atque ipsa biduo pòst defuncta est. Quam rem etiam retulit Iosephus lib. Antiquitatum 17.c.vltimo, & rursum libro de bello Iudaico.2.capit. sexto.

149 ¶ Ex quo etiam mulier quæ transit ad secundas nuptias nō dicitur caste viuere, quantùm ad priorem maritū attinet: ita vt si maritus ipse vxori reliquerit aliquid vtendum, quādiu castè aut honestè vixerit, ea perdit legatum, si transierit ad secundas nuptias, vt non obscurè voluit Bald. in l. deo nobis, in princi. col. vl. versicu. iuxta prædicta, C. de epi. & cleri. & apertiùs in l. vl. col. 2. versi. quęro quid significant

cant,& ibi quoque Angel.post prin. ibi,sed si prefertur,& Saly. columna secunda,versiculo, quæro supposito,& Iason ad finem. C.de indict.viduit. & idem Bal.in l.1.columna secunda in.15.no. C.de rapt.virgin.& in l.cùm filius, §.qui Murianam,& ibi expressius Imo. ff.de lega.2. Angel. Imo. Paulus Ca. & latè Alexand. & Claud. Seis. in.l. mulier,§.cùm proponeretur,ff.ad SC.Trebel. & idem Angel.in §.cùm agitur,in auten. de non elig.secund. nub. & in §. hæc autem de deo, in auten.quo.opor.epis.& in §.soluto,& in §. cùm igitur,in auten.de nupt. Petrus Ancharanus in c.quod à te, columna prima, in 1.oppo. & ibi quoque Imo. columna prima, versicul. & faciunt prædicta, de cleri.coniug. & Rapha. Co.consilio 22.testator legauit,columna prima.& Paulus castren.consil.259.omnis difficultas,columna penul.versic. infertur enim, libro primo.

150 ¶ Et ita,vt dicit Angel. debet intelligi glos. in d.l.vl.in verbo,persecutio.C.de indic.vid. quæ dicit simpliciter,quòd mulier transiẽs ad secũdas nuptias, perdit legatum ei relictum, si castè viueret.Scilicet si legatũ fuerit factum à viro,qui ex huiusmodi secundis nuptiis of-

fenditur: non etiam si ab alio relictum fuerit, vt etiam dicit Paul. Ca. Sicuti etiam ita intelligi debent iura, quæ dicunt non castè viuere, quæ transit ad secũdas nuptias, videlicet d. §. hæc autem de deo, vbi no. Angel. in autent. quo. opor. epis. & l. his solis, C. de reuoc. dona. quæ equiparat mulierem, quæ in secundi matrimonij fœdus nubit, & quæ impudicè viuit, vbi & Bald. ad hoc citat illud Valerij, quod mox afferamus.

152 ¶ Et ad idem, c. vxoratus, de cõuersi. coniug. ex quo no. Panor. paria esse incontinenter viuere, & trãsire ad secũda vota. & c. hac ratione. 31. q. 1. vbi licèt licitum sit secundum apostolum secundas nuptias cõtrahere, tamen secundum veritatis ratione vere fornicatio est. In quam sententiam est & illud Martialis li. 6. epig. de Telesina.

Quæ nubit totiens, non nubit, adultera lege est,

Et quod Portia minor, cùm se præsente laudaretur, apud eam quędam bene morata, quę secundum maritum habebat, respondit pudicam matronam nunquam nisi semel nupsisse. vt scribit Hieronymus in Iouinianũ lib. 1. Ex quo & ille Mimus siue Publij siue Senecę siue alterius.

Ha-

Habent locum maledicti crebræ nuptiæ.

Quod tamen ſanè intelligendum eſt ſecundum ea quæ ſcribuntur in d.ca. hac ratione. aliàs enim incideremus in hæreſim Cataphrygum, quam Montanus induxit, & aduerſus quem ſcripſit Diuus Hieronymus ad Marcellum.

153 ¶ Et ſanè mulier pudica, quæ caſto amore primum maritum proſequitur, & eius pectori atque precordiis memoria illius medullitus infixa eſt, poſt illius obitum de ſecundis nuptiis non cogitat, & alterius coniux dici aſpernatur: illi enim adhuc prior ille maritus viuit, eiuſque, perinde ac ſi viueret, memoria recreatur. Quod apertè declarauit Valeria illa Meſſalarum ſoror amiſſo Seruio viro, cùm interrogata, cur alteri nolet nubere, reſpondit ſemper ſibi maritum Seruium viuere: quod & ipſum retulit idem Hieronymus vbi ſuprà, quo etiam in loco ſcribit filiam Demotionis Areopagitarum principis mortuo Leoſthene ſponſo, negaſſe ſe alteri nupturam, quòd adulterum acciperet non maritum: illum enim nondum ſibi eſſe mortuum, quod & nos in noſtris commētariis de nobilitate retulimus.

¶ Vt

153 ¶ Vt non immerito apud priſcos illos Romanos, quæ vno contentæ matrimonio fuerant, corona pudicitiæ honorabantur. Exiſtimabant enim eum præcipue matronæ ſyncera fide incorruptum eſſe animum, qui poſt depoſitæ virginitatis cubile in publicum egredi neſciret, multorum matrimoniorum experientiam quaſi legitimæ cuiuſdam intemperantiæ ſignum eſſe credentes, vt ſcribit Valerius Maximus, lib.2.c.1.non multò poſt princip. Qui & ipſe miris laudibus extollit Antoniam, quæ amorem mariti ſui egregia fide penſauit, vt quæ poſt eius exceſſum forma & ætate florens, cubiculum ſocrus pro coniugio habuit: in eodémque thoro alterius adoleſcentiæ vigor extinctus, alterius viduitatis experentia cõſenuit, vt apud eum videre licet lib.4.cap.3.

154 ¶ Apud antiquos autem illos Germanos ſolæ virgines nubebant, ſicque vnum maritum accipiebant; quomodo vnum corpus, vnámque vitam, ne vlla cogitatio vltrà, ne longior cupiditas, vt ſcribit Cornelius Tacitus de moribus Germanorum. Sed & idem lib.2.hiſtoriæ Auguſtæ, paulò ante fi. tradit quòd mortua Occia, quæ ſeptem & quinquaginta per

annos,

annos, summa sanctimonia, vestalibus sacris præsederat, Fonteius Agrippa & Cornelius Pollio obtulere filias, prælatáque est Pollionis filia, non ob aliud quàm quòd mater eius in eodem coniugio manebat. Cæterum Plutarchus, Proble.ca.105.quærit, quare publicis festis virgines veteri more non nubunt, viduæ nubunt. Cuius rei inter cæteras hanc rationem affert, quòd virginibus decorum, viduis verò multis præsentibus fœdum est nubere. Fœlices enim ac faustæ primæ nuptiæ sunt, secundæ verò tristes ac detestandæ. dies autem festos adeo multitudinem distrahere, vt his rebus per ocium interesse non possit. Hæc illæ. Ex quibus satis apparet secundas nuptias non perinde esse honorabiliores ac primas, eúmque honorem ad liberos descendere.

155 ¶ Non mirum igitur cuiquam videri debet, si multæ sint constitutiones & leges latæ in odium contrahentium secundas nuptias, videlicet l.fœminæ, & l.generaliter, & l.si quis prioris, §.in illo, & l.hac edictali, in princip. & auten.ex testamēto.C.de secun.nup.& l.1.C. si secund.nup.& l.mater, C.ad Tertul.& l.his solis, & auten.quod mater, C.de reuoc.dona.

&

& l. iubemus, §. in ſupradictis, ff. ad Trebel. & §.qui piiſsimus,in auten. de non eligen.ſecun.nubent.& §. ſi verò expectet, & §.placet quoque nobis, & aliis compluribus §. in auten. de nupt. & in §. 1. in auten. neque vir. quod ex dot. eſt.

157 ¶ Quæquidam conſtitutiones maxima ex parte locũ habent etiam in viris,ne quis putet ea quę diximus ad fœminas tãtùm pertinere. Id enim videre licet ex d. §. 1. poſtremo loco allegato, & in §.hoc autem,verſicul.quia verò contra binubos,in auten.de nõ elig. quem ita ſummat vt ita loquar, Angel.pœnæ ſecundò nubentium communes ſunt viro & vxori ad ſecunda vota tranſeuntibus. & d.§.ſi verò expectet,ibi,& hæc communis mulieris & viri mulcta ſit poſita,vbi etiam no. Angel. in auten.de nupt.& iterum in §.quoniam & infirmus,eo. titu. & in l.generaliter, vbi Bald. no. C. de ſecun. nupt. & voluit gloſ. Bartol. Bald.Salyc. qui dicit ita ſe obtinuiſſe,in d. l. fœminæ,eo.ti.& glo.in rubr.d.auten.de non eligen.ſecun.nub. Azo in ſumma,eo.titu. de ſecun.nupt.colum. 2.verſi. item quæcumque dicta ſunt. Hoſti.in ſumma, eo.quoque. titu. §. quare,circa fi.in verſic.quæcumque autem
Oldra.

Oldra. consi.33.quidam habuit vxorem, in 2. dubio Io. And.in addi.Specul.eo. inquam titulo in .Bartol. Angel.& Paulus Cap.in l.de emancipatis, C. de legi . hæred. Petr . Anca. consil.347.quia ex facto, columna.2.versicu. & hoc quantum ad ea . Roma.consil.clxxxij. in casu proposito. Paulus Cap . in d.l. mater. C. ad Tertul. Franc.Cre.no.li.lxxiiij.hoc capite si maritus legauit. Angel. Are.in §.præferuntur, colum.pe.Insti. ad Tertul.& in tracta. de testa.in verbo,nolens intestatus decedere, colum.5.versicu.in secundo casu quando in patre. Nicol. Vbal. in tracta.de successio. ab intest. in 2.q.princip. colum. 4. Mattheus Matesal in tracta.eiusdem tit.in 2.mem bro princip.versic.secundo casu, & ibi Ludo, Bolo.in addi.Franc.Are.consi.72.præsupponitur in facto,colum. 29. & iterum 3. Corne. consi.242. circa quod videtur,colum.penult. & vlt.lib.2. Cepola cautela. 235 . aut ex priori impressione 302.si mater transit,vbi dicit hãc esse communem op . & idem sæpe se consuluisse, Maria.Soci.consi.34.prosequendo ordinem quæstionum,colum.2.& multis seq.li. 1.vbi id latè differit. & con.65.circa primam quæstionem,col.4. versic.vigesimo secundo, eo.lib.1. vbi etiam dicit, hanc esse commu-

nẽ

nem op. & ipsius filius Bartho. consi.263.capio primum, in 2. dubio, libr.2. & consil.114. presens consultatio, colum. penult. libr.4. & Benedic. Capr. qui ita dicit communiter teneri, consil. 42. punctus quidam Venantius, colum. 2. & consi.seq. incip. punctus quidam Massius, in primo dubio. Guid. Pap. q.228. ex dicto processu, in princip. Steph. Bertran. consi.119. viso casu, in primo dubio, lib.2. & consi.223. viso casu, nume.3.lib.3. Phili. Dec. in l.1. post princip. C. de secun. nupt. & consi. 87. pro resolutione casus, colum.2. versicul. restat ergo tertius casus. & consi. 230. proponitur quòd ex Petro, colum.1.versicul. ad dubium de quo quæritur. Ioan. Monterfer. in repet. l. frater à fratre, char. 6. columna tertia. versic. in 17.q.ff. de cond. indeb.

157 ¶ Nam & Charondas ille prudentissimus legislator, nec viris quidem secundas nuptias permisit. Qui liberis (inquit) suis nouercam superduxerit, eum neque vllo dignitatis loco, præciíve virum habeto: neque vlla ciuium consuetudine communicare, fruí ve finito: quippe qui malum alienum rebus ipse suis intulerit. Si prosperè enim tibi coniugium primum fortè successerit, eo succes-

su

ſu contentus conquieſcito. Sin aduerſum obtigerit, idem malum ſecunda exploratione tentare velle, furioſi eſt. Nam qui his ab aſſequenda re in ſuis negotiis fallitur, demens is meritò exiſtimatur. Hæc Diodorus Siculus Bibliotheces libr. 12. vbi & illud ſubdit à Philemone poëta Comico, de his qui ſæpe nauigando maris ſæuitiam experiri voluère pro lege traditum, non admiratum quidem, ſi quem duxiſſe vxorem conſpexerit, verùm ſecundum coniugium quæſiuiſſe: tutius namque tolerabiliuſque videri, his ſeſe maris periculis & tempeſtatibus exponere, quàm muliebribus ludibriis & fluctuationibus inteſtinę peſti vitã obnoxiam degere.

158 ¶ Quæ quidẽ Philemonis ſimilitudo in memoriam reuocat, quod decreta noſtra canonica ex D. Auguſtino nauigare eum dicunt, qui matrimonium contrahit, in ca. nos nouimus, & ibi glo. in verbo, nauigaſti. 17. q. 2. tanquam ſcilicet vtroque modo multa pericula & plerunque naufragia ſubeamus. Eſt autem publij Syri Mimus apud Gellium lib. 17. ca. 14. & Macrobium Satur. 2. c. 7.

Improbè Neptunum accuſat qui iterum naufragium facit.

Quod

1. versicul. sic vidisti de pœna. Bald. in auten. iisdem pœnis, columna vltim. versicul. item nec pœna nubentium, C. de secun. nup. Angel. in §. quia verò, in auten. de non eligen. & in §. si verò expectet, circa fin. in auten. de nupt. Rom. d. consi. 182. & alij multi ex iis quos citauimus in d. versicul. ab hinc 3. Et satis probat text. in l. vxoris, ff. de his qui not. infa.

161 ¶ An autem huiusmodi pœnæ, & quæ ex iis sint sublatæ de iure canonico, propter illud verbum Apostoli ad Corinth. 5. dico autem non nuptis & viduis, bonum est illis, si sic permanserint, sicut & ego, quòd si continere non possunt, nubant, melius est enim nubere, quàm vri. Et quod quibusdam interiectis scribit, quòd si dormierit vir eius, liberata est à lege. cui autem vult, nubat, quod & nos suprà citauimus. Ex quibus certè videntur illæ pœnæ esse sublatæ per ca. super illa, & ca. vlti. extrà de secun. nupt. Sed tu tamen ne te hîc diutiùs detineam, vide glos. Innoc. Hosti. Ioan. Andr. in d. cap. vltim. eo. titul. Bartol. in l. 1. C. eo. quoque titu. Petr. Anchar. consi. 101. ex prædicto themate, in 1. & 2. dubio, cum aliis propemodum infinitis

adductis à Fely. & Dec. in ca.ecclesia sanctæ Mariæ: illo quidem columna 19. versicul. quarta limitatio, cum duabus primis declarationibus, illius quartæ limitatio. Dec. autem colum. 13. versicul. secunda conclusio, cum multis seq. de constit. & eodem Dec. consil. 250. proponitur quod ex Petro, colum. 1. vers. circa primum.

162 ¶ Denique quod ad hanc rationem attinet, quæ secundas nuptias non peræquè magnifacit ac primas, bruta quædam animalia id quoque sensu quodam naturali sentire & agnoscere videntur, veluti natura ipsa eius rei illa admonente. Cornices enim mortuo mare marito non exiguo tempore, sed nouem hominum ætatibus viduæ perseuerant, vt tradit Plutarchus in libro cui titulus est, ὅτι ἄλογα λόγῳ χρῆσθαι, & Aelianus lib. 3. de animalibus, vbi & ob id tradit veteres in nuptiis post Hymenæum cornicem inuocare solitos. Et idem quoque de lyncibus prodidit Seruius enarrans eum locum Virgilij, libr. quarto Aeneid.

Non licuit thalami expertam sine crimine vitam.
Degere, more feræ.-

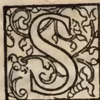
Et

Et nos quoque diximus in nostris legibus connubialibus.l.13. numero 4.& 5.vbi & nos alia huc pertinentia scripsimus. Et facit quoque ad hanc ratione͂, quod diximus suprà numero 111. incip. sexagesimo secundo quod & idem.

163 ¶ Sed & alia item est ratio huius regulæ, quam tractamus, generalis quidem illa, ad omnia quæ ad eam pertinent, nedum ad nuptias. quòd scilicet prima quæque omnibus in rebus & ad quæuis, omnia sunt multo excellentiora, præstantiora, efficatiora, vtiliora, potiora, rubustiora,vt ex multis & penè dixerim infinitis patet, quæ tibi abundè,& vereor ne superfluenter scripsimus in nostris commentariis Primigeniorum,in prȩfatione, ex quo loco quæ voles mutuari poteris, ne hîc repetam.

*

Prima limitatio.



ED hæc multis modis limitanda ſunt. Et vt ſequar ordinem Fely. in d.ca. ſecũdo, de treug. & pac.

1 ¶ PRIMO limita, vt non procedat, quando non valuit primus actus, quia tunc reiterandus eſt, nam diſpoſitio loquens de actu, intelligitur de primo qui valuit, per textus in l. qui per ſalutem, ff. de iureiuran. vbi qui per ſalutem ſuam iurat, cùm non ita ſpecialiter iuſiurandum eſſet ei delatum, iuraſſe non videtur, & ideo ex integro ſolemniter iurandum eſt, ex quo Bart. no. ſi non legitimè iuratum eſt, iterum iurandum eſſe. Bald. autem ex eo dicit, quòd omiſsio modi & formæ reddit actũ nullum, tamen iteratò fieri poteſt cum obſeruatione debitæ formæ. Et ita (inquit) intelligenda eſt, l. boues, §. hoc ſermone, ff. de verb. ſignifica. cũ ſcilicet primus actus eſt val ;dus. Dicit quoque per eum tex. quòd manda tum citandi nõ finitur per citationem inualidam, id quod dicit no. dignum Alex. in l. ſerui electione

ctione, columna vlt. ff. de leg. 1. quod & idem voluit Roma. in d.l. qui per salutem, in fin. vti eum allegat Iason ibi, nullam Bald. mentionem faciens nihil tamen in lec. Roma. reperi. Sed & ex eo text. in d. l. qui per salutem, not. Alberi. in princip. quòd actus inutilis præcedens, non impedit reiterationem sequentis vtilis.

2 ¶ Est in eandem sententiam text. in l. hæc conditio filiæ meæ, in princip. ff. de cond. & demonstra. vbi hæc conditio, cum nupserit, non impletur contractis nuptiis inutilibus, vt quia ea filia nondum esset nubilis ætatis, vel quia ei nupsit cuius nuptiis interdictum erat, sed posse eam implere cōditionem, cùm de iure postea contraxerit, & ibi not. omnes per secundam nuptiarum coniunctionem, impleri conditionem, cum priores de iure non subsistunt. Et Paul. Ca. in fin. dicit eam legem semper ad hoc allegari, vt cùm lex vel statutum loquitur de aliquo actu, qui potest sortiri iuris effectum, debet intelligi de actu valido, quia actus inualidus habetur pro non facto, & Soci. ibi columna vltima, versicul. vltimo not. ex ea l. not. dispositionem, siue legis, siue hominis verificari in primo actu

validido,non autem in primo actu inualido.

3 ¶ Et huc quoque pertinet text. in l. is qui hæres, in princip. ff. de acquir. hæred. vbi hæres institutus sub conditione, si ante conditionem existentem repudiauit, nihil egit, ideo existente postea conditione adire poterit, vt etiam dicit text. in l. nec is, §. 1. eo. titul. cum similib. Et sic inquit Roma. in d. l. is qui hæres, non multùm post princip. actus nullus non impedit fieri eiusdem rei iterationem etiam in oppositum, ad quod etiam allegat. l. si vt proponis, C. quomo. & quan. iudex, cum similib.

4 ¶ Et alius item text. iuris canonici eandem sententiam adstruens, in cap. si electio, de elect. lib. sexto, vbi si electio facta non secuta sit effectum, ob id quòd electus ei consentire noluit, aut post consensum renunciauit iuri suo, aut mortuus sit, aut propter eius occultum vicium irritatur, electores posśint denuo eligere: habentque à dissensu, renunciatione, morte, vel irritatione tẽpus integrum ad faciendam aliam electionem, ac si noua esset vacatio. Et idem vt dicit glos. ibi, in verbo, occultum, si propter superueniens de-

lictum aut factum, per cap. quàm sit, & cap. cupientes, & cap. si religiosus, eod. titul. Ad hoc autem quòd dictum est de occulto vitio, vide quæ dicam infrà in hac eadem limitatio. numero 29. incip. hanc limitationem, & sequent.

5 ¶ Hanc quoque sententiam vt scilicet sermo intelligatur de primo actu valido & vtili, & qui sortitus fuerit effectum, secutus est Roffre: Bene. in suis quæstio. Saba. quæstion. 1. vbi dicit, quòd si alicui est collata potestas eligendi episcopum, & quempiam elegerit, qui cõsentire noluerit, & ita eius electio fuerit inutilis & sine effectu, poterit iterum eligere. quæ fuit etiam sententia Barpto. Brixij. quæstion. 79. quidam dederunt potestatem, Bald. in d. l. qui per salutem, in vtraque lectura, vt suprà ex eo diximus, & ibi quoque Alberi. in fin. & eiusdem Alberi, in l. quoties, ff. de opti. lega. vbi ad hoc allegat, cap. auditis, de electio. & ipsum suis quoque Alberi. post Iac. Bel in l. matrimonij, ff. qui & a quib. & Bald. in cap. olim ex litteris, columna secunda, versicul. si autem datur arbitrium, de rescript. vbi ex hoc dicit, arbitrium prorogandi intelligit de prorogatione va-

 lida,

lida, quid si inualida fuerit, poterit iterum fieri, & ad hoc citat, d.l. qui per salutem, & d. l. hæc conditio filiæ, super qua Raph. Co. illud quoque dicit quod diximus, eum cui facta est potestas eligendi, posse iterum eligere, si prima electio non valuit.

6 ¶ Et præterea hæc limitatio est eiusdem Baldi consi.144. quòd iudex non potuerit, post medium, versicu. item quoties primus actus, lib.4. vbi & ex hoc consuluit iudicem cui data est à statuto facultas eligendi arbitrum si absentem quempiam elegerit, qui ideo arbitrari non posit, poterit iterum eligere. Et Saly. in l. dotis promisio, ff. de iur. dot. per d. l. hæc conditio, & Paul. Ca. consil.103. viso testimonio Christiani, colum. 1. per illam eandem l. ibique ex hoc in pulchro casu consuluit. & Fely. in d. ca. secundo, columna tertia, versic. fallit primò dicta regula, de treug. & pac. Iason in l. diuortio, §. quod in anno, columna vltim. versic. tertiò no. limita. ff. solu. matrimo. & Alciat. in hoc nostro, §. hoc sermone ff. de verb. significa.

7 ¶ Et huc spectat text. in l. secunda, §.1. ff. de opti. lega. vbi si is, cui electio data sit centum

am-

amphorarum vini, acetum elegerit, optio non consumitur poterítque iterum eligere. Et ex hoc no. glos. ibi. nihil referre, an aliquid non fiat, an non iure fiat, & allegat pro simili d. l. qui per salutem, & l. quoties, ff. qui satida. cogan. vbi & idem glos. not. quæ & alia quoque iura citat, vt vtrobique videre poteris. Quibus addere potes l. quartam, §. condemnatum, ff. de re iudica. vbi etiam glos.

8 ¶ Et illa iuris regula, non præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum, de regul. iur. libr. sexto, id quod videre licet, vt ibi glos. & alij dicunt in matrimonio inualido, quod non impedit secundum contrahi, c. si verum, 31. quæst. 2. & ca. iuuenis, de sponsal. & cap. literas, & cap. accessit, de desponsa. impub. Sed tu de hoc vide d. glos. & Ioan. Mona. in d. cap. non præstat. Et in electione inualida, quæ non impedit secundam, cap. scriptum est, in fi. & cap. congregato, & ibi glos. vltim. de rescript. de quo nos alibi diximus pleniùs. Et in stipulatione quoque inualida, l. si dari stipuler, ff. de verb. obliga. cum alij multis similib. congestis à Fely. in cap. ex tenore, columna quarta, versicul. regula

gula non præſtat, de reſcript. & quæ latè collegimus alicubi in tractatu Retractuum.

9 ¶ Nam & quod nullum eſt, nomen eius rei, quam ſignificare vult, non habet, verbi gratia, ſententia nulla non eſt ſententia l.4.§.cōdemnatum, ff.de re iudica.& l.vltim.C.de ſen tent.ex breuic.recitandis, &.c.vlti.poſt princip.eodem titulo, libro ſexto, & clementina paſtoralis, §. vt igitur, qui eſt vlti.eod.titu.& c.imprimis, §.vlt.& iterum c.ſtatutis, 2. quæſtione prima. Et inſtrumentum nullum non dicitur inſtrumentum, Baldus in c.conſtitutus, per eum text.de tranſact.& eſt etiam bonus tex.in l.cùm Proculus, C.de probationibus.ex quo ille verſus nō admodum elegans, ſed citatus a gloſ. in c. admonere, in princip. 33.q.2.

Si re priueris nec nomen habere mereris.

Cum aliis multis ad hanc ſententiam pertinentibus à Iaſo. collectis in d. §. condemnatum, columna prima, verſicu. no. ex iſto text. cum multis ſequen.& a me in tracta. Retractuum tit.1.§.1.glo.2.nu.5. & multis aliis ſeq. Hanc autem rationem huius limitationis inter cæteros affert Iaſon in l.ſerui electione, §. 1.nume.3.ff.de leg.1.

Sed

10 ¶ Sed & huc pertinet, quòd testes qui non recte recepti sunt, possunt reiterari, etiam post publicationem, vt satis innuit tex. à contrario sensu, in clemen. 2. in verbo, ritè receptis, & ibi glos. quæ id expressè vult, in verbo, ritè, & Cardina. Flor. post Paul. Elea. in 3. quæstione, id intelligés, quando receptio est nulla ipso iure, & Petrus Anchar. columna penultima, in 4. quæstio. Anto. Ioan. Ligna. columna prima, & Imo. column. secunda super d. glos. in verbo, ritè, de testibus, & glosa. in c. cùm causam, in glos. vltim. ad fin. & ibi Hostien. columna vltim. versicu. sed si testis, Ioannis Andr. in fin. Baldus, columna vltima, versicul. quærit Ber. quid si testes, Petr. Anchar. columna vltim. versicu. item quid si testis, Anto. columna vltima. Imo. column. penulti. versicul. in eadem glos. in fin. extrà eodem titulo, Specul. in ti. de teste. §. primo, versiculo, quid si idem testis, & sequé. & ibi quoque Ioannes Andreas in additionib, & Bartollus in authentic. at qui semel, columna vltima, versiculo quæro quid si prior, & ibi Baldus, columna secunda, versiculo octauò fallit C. de probationibus, & idem Bartol. in l. qui per salutem, in fin. & Alexand. qui ita dicit communiter teneri, & Iason qui id latè exe-

qui-

quitur, colum.prima,versicu. item per istum text.vbi & ita tenuere omnes, Baldus in l.per hanc, columna pe.versi. & modo venio, ibi & ista est veritas, C. de tēpo.appel. & in l.si quis testibus, columna secunda, versic. quandoque ratione solēnitatis, & ibi quoque Saly.ad fin. dum allegat d.clemen.C.de testib. Imo.in c. per tuas, columna prima, versic. fallit primò, de testib.Fely. in c.in literis, columna secunda, versi.tertio, de offic.delegat.

11 ¶ Et huc adstipulatur, quod dicitur testē mancè, atque imminutè, & nō perfectè examinatum, adeo vt eius testimonium sit inutilè, posse iterum examinari, etiam post publicationem testimoniorum, si id factum sit culpa iudicis: licèt secus sit, si culpa partis id factum fuerit, vt per glo.in d.c.per tuas, in glo.1.in fi. & ibi Imo.in verbo, negligēter, Imo.columna secunda, versi.secundo casu, & Panor.columna secunda, versi.venio ad secundū, cum multis seq.& ferè omnes, licèt non ita clarè, de testib.Bald.in l.veluti, §.hęc vox, quem legit (vt plerique omnes) cum, §.prętor ait, qui est vl.l.si quis ex argentariis,
& ibi Angel. qui id dicit valde no. & Iason qui alios citat, columna prima, in 6.no.versi.

vnde

vnde facit, iste tex. ff. de eden.

12 ¶ Adde quòd solus is actus præoccupationẽ inducit, qui de iure sortitur effectũ, vt tradit Oldra. con. 313. thema tale contra promissionem, columna secunda, versicu. tertiò si quis, & iterum ver. sexto nunciatio. quod sic probat, nam in l. qui vltimo, ff. de pœn. scribitur, quòd qui vltimo supplicio damnantur, statim & libertatem & ciuitatem amittunt. Et statim pòst subditur. Itaque præoccupat hic casus mortem, & nonnunquam longum tempus occupat. Alibi autem legitur, quòd talis præoccupatio locum non habet in ea sententia, quæ de iure non sortitur effectum, l. 2. §. vlt. eo. tit. & l. si quis filio exhæredato, §. quòd si quis, ff. de iniust. rup. & irri. testa. Præterea nunciatio operis sic pręoccupat edificantem, siue iure, siue iniuria facta sit, vt quicquid post eam ędificatum est sit demoliendum, l. 1. ff. de ope. no. nũcia. Si tamẽ nunciatio ineptè facta sit, vt effectum habere non possit, non habet vim præoccupationis, vt no. glo. in d. l. 1. in verbo, per renunciationem, & iterum in verbo, eatenus.

13 ¶ Addit & Oldra. alia huc spectantia, nempe stipu-

ſtipulationem primam impedire vim & efficiam ſecundæ, ſuper eadem re eodem modo interpoſitæ, niſi tamen prima illa ſit talis, vt poſsit exceptione repelli, ita vt non ſortiatur effectum, l. qui bis idem, & l. ſi dari ſtipuler, ff. de verb. obliga. Et ſimiliter præcedentem aſſcriptionem libertatis impedire ſubſequens legatum ſerui, ſi non appareat de cõtraria voluntate, l. ſi idẽ ſeruus, ff. de legat. 2. & l. ſi ſeruus, ff. de fidecommiſſar. liberta. Quod ita tamen demum obtinet, ſi aſſcriptio libertatis ſit efficax & utilis, aliàs nõ, l. ſi ſeruus legatus, §. ſi ſeruus alienus, ff. de lega. 1.

14 ¶ Item ſi ſint duæ viæ, vt cum noſtris ac vulgo loquar, quarum vna alterius electione tollitur, id tamen ita intelligendum ſit, ſi prima electa poteſt de iure ſortiri effectum, aliàs nõ, l. ſi vero, ff. de bon. libert. vbi ita ſcribitur. Si verò non habuerit effectum petitio eius, dico non impediri, quominus adiuuetur, & l. filium, §. ſi quis contra tabulas, ff. de legã. præſtan. cuius hæc verba ſunt. Si quis contra tabulas bonorum poſſeſsionem acceperit, dein de poſtea apparuerit eum ex his liberis non fuiſſe, qui eam bonorum poſſeſsionem accipere poſsint, obtinet non eſſe ei denegandam

dam legatorum petitionem. Et in vniuersum vt vna via inutilis electa, non tollat aliam vtilem: probat text. in l. mater decedens, & ibi Roma. ff. de inof. test. & l. Claudius, ff. de acquirenda hære. & l. legitimam, ff. de peti. hæred. & l. vl. C. de condi.

15 ¶ Et per hæc concludit Oldra. d. consilio 313. quicquid primum obstat sequentibus, tum demum tantùm obstare, si habuerit effectum in idque allegat d. l. hæc conditio filiæ, ff. de conditio. & demonstratio. quæquidem l. est ex illis, quibus potissimum innituntur qui hanc limitationem ad hanc nostram regulam afferunt, vt nos diximus suprà in eadem limitatio. nu. 2. & aliis sequẽtibus, vt inde intelligas Oldra. hæc omnia ad hãc dissertationem referre. Nam & in id quoque citat d. l. 2. ff. de opti. lega. vbi data optione seruorum, si quis alienum seruum vel hominem liberum optauerit, non consumpsit optionem quem tex. & nos sæpe in hoc tractatu citauimus, citátque etiam l. si maritus sit, §. vl. ff. de adulte vbi si quis adulterum & adulteram simul detulerit, nihil agit, poterítque quasi neutrum detulerit, rursus à quo velit initium facere, qui nihil prima delatione egit.

His

16 ¶ His quoque concinit, quòd qui agit ad debitum ex conditione, nondum ea conditione impleta, & ob id succumbit: tamē ea conditione postea impleta, denuo potest agere, l. grege, §. si sub conditione, ff. de ædilit. edic. & l. si mater, §. eandem, ver. & ideo si fortè sub conditione, ff. de excep. rei iudic. Quarum legum authoritate subnixus Accursius, in l. 1. post prin. in verbo, nec tenere, ff. si mens. fals. mod. dixe. tradit eum qui actionem ineptam proposuit, & ob id repulsus sit, posse redire ad aptam. quod & probat tex. in l. sed & si pupillus, §. si institoria, & ibi glos. Bald. & expressius Alberic. & Salic. ff. de instito. & in l. Bebius, in fi. & ibi quoque Alberi. ff. de pact. dotal. & c. coram, & ibi Pet. Anchar. in 4. no. de rescript. & c. examinata, de iudic. Et id quoque ipsum voluit Signor. Home. con. 142. in quæstione vertente, columna secunda, versic. preterea in simili, vbi & alia iura citat. & Pet. Anchar. in c. ne captandæ, columna prima, in 3. no. de concess. præben. lib. 6.

17 ¶ A quo non longè abest quòd actor ideo à iudicio repulsus, quòd reus rē petitā non possideret, non prohibetur postea iterum agere, si reus inceperit possidere, l. quoties, §. vl. & l.

sed si

ſed ſi poſtea, ff. de noxal.actio. & l. ſi à te, in princ.& l.ſi rem meã,& l.ſi quis ad exhibendum, quæ continuò ſequitur, ff.de except.rei iudic.& l.procurator ad exhibendũ,in princ. ff.rem rat.babe.& l.neque,quæ eſt 3.C.ad exhibend. Et facit quod ſcribitur in l.ſi mater, §.eandem,in princip. & in l.ſi is qui hæres,etiam in princ.ff.de except.rei iudica. Et quod ſcriptum reliquit Paul. Ca.conſi.313.iſta pronunciatio,lib.2.quòd ſi quis ineptè & nõ ſeruata forma ſtatim iudicem recuſauerit,ob idque fuerit reiecta recuſatio, non prohibetur eandem poſtea rectè ritéque proponere. De quibus & aliis ſimilibus nos multa diximus in tractatu Retractuum,tit.1.§.8.nu.3.qui igitur, & multis ſeq.vt ibi videre poteris.

18 ¶ Cui finitimum eſt quod ſemper aliàs actor qui ſuccubuit propter ineptitudinem actionis, iterum auditur aptè eam proponẽs, c.examinata, extrà de iudici. cum ſi. Et ſimiliter qui appellauit poteſt iterum appellare, ſi ob id victus eſt, quòd ineptè exceptionem à qua repulſus eſt, propoſuerat, etiã in eo caſu quo aliàs non poſſet ampliùs appellare, vt eſt text. in cle.vltim,& ibi Card. Flo. in 2.not.& alij, de appella.

19 ¶ Et ad hanc quoque limitationem pertinere potest, quod finita nunciatione noui operis per mortem nunciantis, & ita effecta inutili & inefficaci, potest iterum nunciari. Ita enim voluit glos. in l. non solùm, §. morte, in verbo, ius prohibendi, ff. de oper. no. nuncia. quam ibi sequitur Bartol. columna secunda, versicu. quærit glo. an finita nunciatione. An autem & quando aliàs post primam nunciationem liceat iterum nunciare, vide Bartol. in l. cùm procurator, §. si dominus, columna prima, versicul. quæro an post primam, & ibi Baldum post princi. eodem tit. & rursum ipsum Bartol. in l. prętor, §. hoc autem interdictum competit, circa fin. & in §. & si satisdatum, eo. tit.

20 ¶ Et huc quoque spectat, quòd licèt baptismus sit sacramentum minimè iterabile. Est enim, vt tradit Apostolus ad Ephesios c. 4. vnus deus, vna fides, vnum baptisma, & repetitur in c. hi qui baptisma, 1. q. 1. & diximus suprà, in drincip. nume. 136. incip. nonagesimo. Si tamen quis baptisatus fuerit ab hęretico, præsertim Paulianistis & Cataphrygis, quorum baptisma nullum est, cùm in forma ecclesiæ non baptisent, iterum baptisari potest, & debet,

debet, vt ſcribitur in §.de his ſpecialiter,& in c.ſi quis confugerit, & ibi Archi.ea.q.& cau. &.c.Daibertum,& ibi glo. & Archi.1.q.7.& gloſ.in c.ſicut.68.di.vbi id declarat.& Lucas pen.in l.ſi quis decurio,columna quarta,verſicu.quemadmodum ergo,C.de decurio.lib. 10.Cuius rei rationem reddens ea glo.in d.c. Daibertum, nam quod,ait, malè fit, vel minùs plenè,ex integro eſt agendum,& allegat d.l.qui per ſalutem,ff.de iureiu.ſuprà in prin. huius §.allegatam.

21 ¶ Similitérque licèt ſemel ordinatus nec poſſit nec debeat iterũ ordinari,§.breuiter 1.q.7. tamen ſi nõ rectè aut legitimè ordinatus fuerit,poteſt ac debet iterum ordinari, c.qui per illicitam,iiſdem quæſti.& cau.& ibi gloſ.quæ id trahit ad electionem cuiuſpiam rei non rectè factam, vt reiterari poſsit, & ibi quoque Arch.quia,vt hic dicit,cùm nõ tenuit electio, perinde eſt ac ſi facta non fuiſſet, per l.2.ff.de opt.leg.Sed nos de hoc alibi pleniùs dicemus.

22 ¶Et illud itẽ,quod olim apud antiquos Romanos moris fuit, vt prima hoſtia nõ litante, altera ac tertia ac deinde plurimæ,donec litatum foret, adhiberentur. Vnde cùm Paulus

Aemilius bellaturus aduersus Perseum sacrificans non litasset vsque advicesimã hostiam, in vicesima prima apparuerunt signa victoriam promittentia, vt tradit Plutarchus in vita illius. Nam & Tullius libro secundo de diuination. ita scribit. Cùm enim tristissima exta sine capite fuerunt, quibus nihil videtur esse dirius, proxima hostia litatur sæpe pulcherrimè. Et non multò pòst. Quî tandẽ euenit, vt litetur aliis, aliis non litetur? Quæ autem inconstantia deorũ est, vt primis minentur extis, benè promittant secundis? Et Liuius 3. decadis libro 7. Immolasse eo die quidam memoriæ prodidere Cos. Marcellum: & prima hostia cæsa, iecur sine capite inuentum, in secunda omnia apparuisse, quæ assolent. Et 5. decadis libr. 1. Cn. Cornelio, & Q. Petilio Coss. quo die magistratum inierunt immolantibus Ioui singulis bubus, vti solet, in ea hostia, qua Q. Petilius sacrificauit, in iocinore caput non inuentum. Id cùm ad senatum retulisset, boue perlitare iussus. Et Paulò post alter Cos. curam adiecit, qui se quòd caput iocinori defuisset, tribus bubus perlitasse negauit. Senatus maioribus hostiis vsque ad litationem sacrificari iusit. Hucque, etiam spectat illud eiusdem 4. decadis li. 5. in princ.

pri-

primiſque hoſtiis perlitatum eſt. Et quod ſcribit Suetonius in Iulio Cæſare c. 81. Deinde pluribus hoſtiis cæſis cùm litare non poſſet, introiit curiã ſpreta religione. De quo etiam Plinius libr. 11. c. 37. ſcribit non ſemel, ſed bis ipſi Cæſari ſacrificanti cor in extis defuiſſe. Lucius autem Florus libr. 4. tradit eum centum victimis perlitare non potuiſſe. Suetonius quoque (vt ad eum redeamus) in Augusto, c. 95. circa Peruſium ſacrificio non litante, cùm augeri hoſtias imperaſſet &c.

23 ¶ Húcque ſpectare videtur illud Virgilij li. tertio Aeneid.

Rurſum in ſeceſſu longo ſub rupe cauata.
Arboribus clauſi circũ, atque horrentibus vmbris
Inſtruimus menſas, ariſque reponimus ignem.

Quem locum enarrãs Seruius, fit autem (inquit) iteratio hæc ſecundum rationem ſacrorum. Nam diſplicuiſſe prima ex prodigiis iudicatur. Sed & idem in eum locũ ipſius Virgilij lib. 8. eiuſdem operis.

Interea ſacra hæc (quando huc veniſtis amici)
Annua, quæ differre nephas, celebrate fauentes.

Anniuerſaria (inquit) ſacrificia ideo non differuntur, quia nec iterari poſſunt. Nam calendaria, ſi qua fuerint ratione dilata, poſſunt re-

peti,nec piaculum eorum intermiſsione committitur. Nec prætermittendum,quod idem Seruius alibi in eundem librum eiuſdem operis enarrans eum locum,

-et cæſa iungebant fœdera porca,

Scribit in omnibus ſacris fœminini generis plus valere victimas. Denique ſi per marem litare non poſſunt,ſuccidanea dabatur fœmina.Si autem per fœminam non litaſſent,ſuccidanea adhiberi non poterat.

24 ¶ Illud enim ſciendum eſt, has ſecundarias hoſtias ſuccidaneas dici,quaſi ſuccedaneas. E. litera per morem compoſiti vocabuli in.F.literam commutata:quoniam ſcilicet ſi primis hoſtiis litatum non eſſet, aliæ poſt alias ductæ cædebãtur, quæ quaſi prioribus iam cæſis luendi piaculi gratia ſubdebantur, & ſuccedebãtur,vt ſcribit Aulus Gellius li.3. Noctium Atticarum c.6.& Feſtus Pompeius,inverbo, ſuccedanea,& eorum nomine tacito, vt aſſolet,Cælius Rhodiginus li.3. Antiquarum lectionum.c.6.

25 ¶ Nec apud Romanos tantùm de quibus intelligunt ſuperiores ſcriptores, ſed & apud Lacædemonios quoque id obſeruatum fuiſ-

ſe comperimus,vt ſi primis hoſtiis litare non poſſent, rurſus immolabant, donec litarent. quod videre licet ex Plutarcho,teſte quidem locupletiſsimo in vita Ariſtidis.

26 ¶ Adde quod apud ipſos Romanos,vt ad eos redeamus,ſi quando votum Diis non rite factum eſſet, de integro faciẽdum erat,vt videre licèt apud Liuium,3.deca.libr.2. cuius hæc verba ſunt.Qui inſpectis fatalibus libris retulerunt patribus, quòd eius belli cauſa votum Marti foret,id nõ rite factum, de integro atque ampliùs faciendum eſſe.Quin ex eodem authore cùm feriæ Latinæ nõ rectè factæ fuiſſent,denuo inſtaurabantur. Eius in eam rem verba ex 5.Decad.lib.1.hęc ſunt: Latinæ ferię fuere ad diem 3.Non.Maij,in quibus,quia in vna hoſtia magiſtratus Lanuuinus precatus non erat P.R.Quiritiũ religioni fuit. Id cùm ad Senatum relatũ eſſet, Senatúſq; ad Pontificum collegiũ reieciſſet, põtificibus (quia nõ rectè Latinæ factæ eſſent) inſtauratis Latinis placuit Lanuuinos,quorum opera inſtauratæ eſſent,hoſtias præbere. Et ſimile quippiã tradit ipſe Liuius de ludorũ magnorũ inſtauratione,1.deca.li.2.Sed hęc omnia ſuperſtitionis magis quã verę religionis eſſe ſemper putaui.

27 ¶ Nec interim omiſerim (fata quæ vocant) atque ſomnia vnis ac primis nuptiis non con ſumi, ſi credimus Artem idoro Daldiano li. ὀνειροκριτικῶν 2.c.12. Cùm (inquit) Græcè quidẽ ſed in hunc ſenſum, quiſpiã ſibi puellam deſ-ponſaſſet, ac in ſomniis ſibi viſus fuiſſet ſedere ſuper ariete, atque ex ipſo ex anteriore parte decidere, quidam ſomniorũ interpres vxor tua (inquit) ſcortabitur, & vt dici ſolet, cornua tibi faciet. Quamobrem is recuſauit diutiùs matrimonium perficere, ſed vix tandem amicorum ſuaſu ſponſam illam ſuam duxit in vxorem, eamque obſeruanter & anxiè obſeruabat, & illa quidẽ ſine vlla impudicitiæ macula, anno exacto deceſsit. Verùm ille exiſtimans ſomnij illius præſagium conſumptum eſſe, aliam vxorem duxit, quæ fœminas omnes impudicitia prætergreſſa eſt, atq; ita ſomnij fatum impleuit.

28 ¶ Quæ ſomniorum mentio meminiſſe me facit cuiuſpiam ſomnij & ad hunc quoque lo cum pertinẽtis. Aſtyages ille poſtremus Medorum rex ſomniauit ex genitalibus Mãdanes filiæ tunc prægnantis vitem enaſci, quæ omnem occuparet Aſiam, quod ſomniorum interpres affirmauit id portendere, vt proles

eius

eius filiæ regnaret: quod ægrè ferens Astyages iussit puerum, quem filia pareret, interimi. Sed id periculum fato quodã euasit puer, cui postea Cyrus nomen fuit: cúmque crederetur esse filius pastoris, essetque iam decennis, atque vnà cum pueris æqualibus luderet, cæteri pueri illum in regem sibi delegerunt, quibus munus quippiam aut magistratum, vti cæteri reges, demandauit, quòd si imperata non fecissent, multis verberibus afficiebat. De qua re à parentibus puerorum quærela Astiagi delata, is accersito ad se puero & interrogato, cùm nihil mutato vultu respondisset, se vt regem delectum fecisse, cùm dicto audientes esse noluissent: quod cùm Astyages ad Magos illos somniorum interpretes retulisset, ita rẽ interpretati sunt, tanquã Astyages esset illo somnio, defunctus agitato iam inter pastores regno, nec illũ iterum regnaturum. Quod tamen postea longè aliter euenit. Nam Cyrus Astyagem regno priuauit, idque sibi asseruit, illo Hyrcanorum genti præposito, vti relatum est ab Herodoto lib. 1. & Iustino li. 1.

29 ¶ HANC LIMITATIONEM non iniusta ratione posit quis declarare, vt procedat, nisi

si

si quis primum actum inutilem & prohibitum scienter fecerit: neque enim postea ad suum ipsius commodum, poterit alium actũ vtilem facere. Verbi gratia, in casu d. l. hæc conditio, ff. de condit. & demon. si quis illicitas nuptias, scienter vt diximus contraxerit, tunc enim non iuuatur per alias nuptias, vt dicit Bar. in ea ipsa, l. hæc cõditio, per l. matrimonij, ff. qui & à quib. imò puniri debet ob primas illas nuptias l. qui contra, & ibi not. C. de secund. nup. Neque enim æquitas qua innititur ea lex, iuuare potest nec debet delinquentem. & sequitur Bened. Plumb. in d. l. matrimonij, & Imo. in d. l. hæc conditio, addens & hanc rationem, ne sit melioris conditionis delinquens, quàm non delinquens, contra l. non solùm, ff. de noxal. & cap. eum qui, de præbend. lib. 6. nisi (inquit Bartol.) vt ad eum redeamus, si secundò contraxerit, & quidem licitè, cum eadem cum qua primùm illicitè contraxerat, tunc enim confirmatur, dicitúrque idem matrimonium, l. dotis promissio, ff. de iur. dot. & facit (inquit) l. inter socerum, §. vltimo, ff. de pact. dotal.

30 ¶ Verùm Raph. Com. in d. l. hæc conditio,
dicit

dicit sibi non placere dictum Barto. quod innititur d.l. matrimonij, ff. qui & à quib. quia ea lex non negat, quin postea posit manumittere, vt eam ducat, sed vi primæ manumissionis non efficitur libera, quia secundum non fuit causa manumissionis. Cui statim occurrens Soci. dicit ibi non probari, quod dicit Rapha. & potiùs præsumendum esse manumissionem fuisse factam in casu quo esset valida, non autem inualida & prohibita, arg. l. quoties, ff. de rebus dub. & l. meritò, ff. pro soc. Nisi inquit, diceremus sequendo Raphael. actum sequentem matrimonij, ostendere cuiusmodi fuerit voluntas in præcedenti manumissione, arg. l. si seruus plurium, in fi. ff. de lega. 1.

31 ¶ Porrò illam Barto. sententiam confirmat, quòd aliàs cùm is qui primum actum fecit inutiliter, in culpa fuit, non potest illum postea iterare, vt respondit Bald. loquens de inutili acceptatione beneficij, consil. 228. per sanctissimum, li. 4. per. l. 1. §. quæsitum. ff. quand. de pecul. act. est annal. & alia iura ibi allegata. Cui adde & text. id bene probantem in cap. commissa, & ibi Petr. Anchar. colum. 1. in 5. not. de elec. lib. 6.

¶ Nam

32 ¶ Nam qui ſcienter eligunt vel poſtulant indignum, amittunt facultatem iterum eligendi. ca. gratum, de poſtula. præla. &. c. bonæ, le. 2. &. ca. cùm in cunctis, §. vltim. & ca. innotuit, &. c. cùm Vintonienſis, §. vltim. & c. ſcriptum, de electio. &. c. quamquam, & c. ſi electio, ſuprà allegato, in verbis, occultum eius vitium, & ibi gloſ. in verbo, occultum, & ca. ſi compromiſſarius, verſicu. ſi verò eligat, eo. titu. libr. 6. cum aliis infinitis ſi. & nemo dubitat in electionibus, quæ fiunt à perſonis eccleſiaſticis.

33 ¶ Sed an id procedat in iis quæ fiunt à laicis, dubitat Bart. in l. cùm quidam ita fideicommiſſum, colum. 1. verſicu. quid in electionibus, ff. de lega. 2. At Imo. in d. l. ſerui electione, in fin. princip. dicit fortè aliter dicendum in illis, cùm in pœnis fieri non debeat extenſio. c. cùm in pœnis, de regul. iur. in 6. Et ideo (inquit) in ſimili in c. cùm vos, de offic. ordinar. patronus laicus, qui ſcienter præſentauit indignum, non priuatur poteſtate præſentandi, quod mònet menti eſſe tenendum.

34 ¶ Verùm contra eam ſententiam eſt text. in §. ſi quis autem oratorii, in auten. de ſanctiſ. epiſcop.

episcop. vbi hoc casu deuoluitur potestas eligendi ad superiorem, quem text. citat glos. in d.c. cùm vos, in verbo, minus idoneè, in fi. & alius text. in d. l. cum quidam, & ibi glos. in verbo, qui offenderint, in princip. & ipse Imo. qui & hoc nuncupatim tangit, colum. 1. versic. item no. quod vbi, ff. de leg. 2. & sentiunt omnes vbique, dum tractant an eligentes posśint variare, & alterum eligere, tenent indistinctè non posse, si scienter indignum elegerint; & inter cæteros Alberic. post Petr. in l. 2. colum. vltim. versicul. & quantùm ad præsens, ff. si quis in ius vocat. & in l. eum qui certarum, colum. vltim. ff. de verbor. obligat. vbi allegat d. §. si quis autem oratorij, Bart. & cæteri præter Imo. vt iam diximus, in d. l. serui electione, ff. de leg. 1. vbi hoc Franc. Areti. expresśim tractat. Quanquam & ipse Imo. in d. l. cum quidam, postquam tenuit hanc postremam opi. vt dictum est suprà, tamen postea, in versi. in glos. non offenderint, videtur nutare, quia ille text. in d. §. si quis autem oratorij, loquitur in pia causa, quam non licet (vt dicit) extendere ad alias causas non pias.

35 ¶ Denique si quis etiam aliter quàm eligendo, indignum scienter male elegerit, vt d. l.

serui

ſerui electione, voluerunt Bart. & Bald. vtérque colum. 1. & Alberic, colum. 2. verſicul. ſi verò tenuit, ff. de lega. 1. Petr. Anchar. in d. c. ſi compromiſſarius, colum. 2. verſicul. vltimò quia text. dicit, & omnes prope, per l. 3. in fi. cum l. ſeq. ff. de opti. lega. Super quo tamen Franciſc. Are. in d. l. ſerui electione, columna ſecunda, verſicul. tertiò adde in quantum, dicit conſiderandum eſſe an electio ita ſit nulla, vt nullum pariat effectum, & tunc indiſtinctè poſsit eligens variare d. l. 2. §. 1. ff. de opt. lega. vbi ſimpliciter dicitur, quòd qui elegit rem alienam vel hominem, poteſt iterum eligere, nec diſtinguit an ſcienter elegerit, nécne, vt diſtinguitur in l. tertia, vt mox dicemus. An verò electio rei quæ eligi non potuit, fuit valida, & tunc quia electio habuit effectum, non poteſt iterum eligere, d. l. tertia, & l. quarta, eo. titu. nam in d. l. tertia, electio quæ facta eſt de aceto non valebat, quia erat legata optio vini, & non aceti: ſi tamen ſcienter legatarius eligat acetum, & hæres conſentiat electioni tacitè vel expreſsè, non poterit legatarius variare, quia aliud pro alio volente creditore ſolui poteſt, l. 2. §. appellata, ff. ſi certum peta. In d. autem l. quarta, valuit electio licet omnes res non fuerint exhibitæ,

hibitæ, quia legatarius scienter potest renunciare iuri suo, & ideo ibi distinguitur ignorans a sciente. Et ex his (inquit Are). verificatur singul. doctrina Io. Monachi Archidia. & Io. And. in ca. ne captandæ, de concess. præben. lib. 6. de qua dicemus infrà in 20. limita. vbi videre poteris.

36 ¶ Et ad superiora quoque facit, qui scienter sibi eligerit viam incompetentē, sibi ita præiudicat, vt variare ei non liceat, per. l. Paulus, ff. de bon. libert. & l. eum qui, & l. contra maiores, C. de inoffic. testam. & voluit Alber. post Iacob. Butrigar. in l. cùm indebitum, §. 1. de condict. indeb. Et idem dicitur de eo qui scienter accipit fideiussores non idoneos. vt l. si ab arbitro, §. 1. ff. qui satisd. cogant. & l. 3. ff. de fideiussor.

37 ¶ SED ET SECVNDO hanc limitationem declara, vt scilicet sermo simpliciter prolatus intelligatur de primo actu valido, cùm ad ius fit relatio. Si autem fiat ad merum factum, intelligitur de primo actu qualitercumque consummato, etiam inualido, per l. fideicōmissa, §. si quis decem, ff. de lega. 3. Ita enim voluit Bald. in l. qui per salutem, in princip. ff. de

de iureiurand. Et ad hoc pertinent iura quæ dicunt ſufficere conditionem fuiſſe completam de facto, etiam ſi non duret, aut nullum effectum ſortiatur l. ſi quis hæreditarium, aliàs, mulier. §.1.& ibi Bart.ff.de condit.inſtit. & l.Meuius, in princip. & ibi Bar.ff.de condit.& demon. & l.quidam cùm filium, ff. de verb.obligat. De quo tu omnino videas Bal. in rub. C. de inſtit. & ſubſti. in fin.& in l. 1. colum.5.verſi.quæro nunquid ſufficiat, C.de his qui pœnæ nomi.

38 ¶ DECLARA ITEM TERTIO, vt per primum actum inualidum non conſumatur diſpoſitio, quando tractamus de iure quæſito conſeruando. per d. l. qui per ſalutem, ff. de iureiurand. At cùm quærimus, de nouo iure quærendo, primus actus etiam inualidus conſumit diſpoſitionem, vt videre licet ex d. l.matrimonij cauſa, ff.qui & à quib.vbi quærebatur de libertate acquirenda. Et ita nuncupatim voluit Iacob. Butrig. in d.l. qui per ſalutem, & ibi Alberic.circa medium, & Bartolus in ſecunda, oppoſit. Angel. Saly.in vltim.oppo.& Iaſon in fin.& Bened.Plumb.in d.l. matrimonij, ff. qui & à quib. Soci.in d.l. hæc conditio filiæ, colum. vltim. in fin.ff.de condit.

condit. & demonst. vbi tamen dicit facere contra posterius membrum, text. in d. l. hæc conditio, vbi tractatur de iure quærendo, & tamen dispositio non consumitur per primum actum inualidum. Nisi (inquit) dicamus, quòd id ibi procedit ex benignitate in vltimis voluntatibus, & relinquit cogitandum. Sed & tu vide quæ dicam infrà in 13. limita. & in 22.

39 ¶ Illud autem scio semper aliàs ius quæsitum facilius conseruari, quàm ius nouum acquiri, vt videre licet ex multis in eam rem collectis à Barba. consil. 3. scribitur pulchrè, colum. 3. versicul. nec ob. cùm dicebatur, & iterum colum. 5. versicu. item do. An. ibi, lib. 1. & consil. 8. scribitur præclarè, colum. 5. versicul. & mirum est, eo. libr. 1. & consil. 20. scribitur apud prophetam, colum. 2. versic. & est diligenter, eo. lib. 1. 40. præclarè scribitur sapientiæ, colum. 5. versi. & ideo tollitur, eo. lib. 1. & latiùs consi. 41. illud afferam, colum. 7. versicu. facit quod pulchrè, & iterum, colum. 16. vers. item est ponderandum, eo. lib. 1. & consi. 19. preclare scribitur primo, colum. vlt. lib. 2. & consil. 34. præclare optimus, colum. vlt. eo. libr. 2. & consil. 59. illud in modum, colum. 7. versicul.

capio modò aliam,eo.lib.2.& consi.13.à Ioue principium,colum.6.versi. præterea faciat,li. 3.& consi.19.vbi Christus, colum.7.versicul. istud non facit,eo.li.3.& cōs.21.à Ioue principium,colum.5.versic. ad secundum dubium, eo.libr.3.& consil.62.illud afferam,colum. 2. versicul.tertio erat ecclesia,eo. lib.3. & consi. 66. illud in medium,colum.vltim.eo. libr.3. Fely.in c.quę in ecclesiarum,colum.19.versi. & ista consideratio,de constit. & Iason consi. 236.an rex Romanorum, colum.3.versi.cùm ergo imperator, & seq.lib.2.& Philipp.Dec. in l.seruus,circa medium,versic.tertiò regula procedat,C.de pact.& consil.269.consultus, colum.4.versicu. & hoc præsertim.& à nobis latissimè in commentariis cōsuetudinum Pictonicarum titu.2.§.vlti.in glos.4. vt interim omittam quæ & nos de hac re scripsimus in commentariis l.si vnquam,in verbo,donatione largitus,numer. secundæ edition. 180. sed hoc tamen, C.de reuo.donati.& in nostris legibus cōnubialibus glos.5. vltimæ editionis, in verbo,contractus,nu.31.illud igitur.

70 ¶ DECLARA QVARTO,vt procedat in eo, qui iure suo aliquid facit: nam si inutiliter facit, potest iterum facere: secus si iure alieno,

siue

ſiue tanquam miniſter alterius, vt videmus in iudice ordinario, qui ſi inutiliter iudicauit, poteſt iterũ iudicare vtiliter, non etiã iudex delegatus, vt no. in l. iudex poſtea quã, & ibi glo. & doctor. ff. de re iudica. & in l. ſi vt proponis, la. 1. & ibi Bal. col. 3. verſi. ſecundò op. & verſ. item iuriſdictio, C. quomod. & quand. iud. & in l. qualem, in fi. ff. de arbitr. & in l. abſentem, ff. de pœnis. & in. c. cũ terra, de electio. & in. c. ſignificaſti, de offic. iud. deleg. & per Inno. in c. in literis, col. 1. & ibi quoq; Io. And. in verbo, fructus, eo. tit. Io. Mona. in c. cũ expediat, col. 1. ver. item qui facit, de electio. li. 6. & in c. ſi tibi, ad fi. de præbend. li. 6. & doc. vbique.

¶ Sed quod dictum eſt de iudice delegato, vt etiam ſi inutiliter iudicârit, non poſsit iterum iudicare, intelligit Inno. vti illum nonnulli citant, in ca. 1. de re iudic. procedere, ſi ipſe iudex delegatus male iudicauerit per errorem iuris, ſecus autẽ ſi per errorem facti, vt quia credebat reum fuiſſe citatum, qui tamen non erat citatus, tunc etiam poterit denuo iudicare: vel ſi delegatus prouidet alicui de prębenda, quam credebat vacantẽ, putans mortuũ eũ qui tenebat eã, cũ viueret, nõ impeditur prouidere de alia verè vacante, ar. l. errore

C. de iur. & fact. igno. Et id ſequitur Barto. in d. l. iudex poſteaquã, in 1. oppo. ff. de re iudic. & Petr. Ancha. in cle. 1. col. 2. venio ad quæſtionem, eo. tit. vbi & idem dicit authoritate Hoſti. ſi probabili errore iuris perperam iudicauit. & Paul. Ca. in l. cùm quærebatur, ante medium, ff. eo. tit. vbi id dicit elegans dictum.

42 ¶ Sed hanc diſtinctionem reprobat Bald. in d. l. ſi vt proponis, la. 1. colum. tertia, verſicul. opponitur & videtur, C. quomo. & quand. iudex. dicens eam nullo iure probari, nam iudex non tractat de damno vel incommodo, de quo loquuntur leges facientes diſcrimen inter errorem iuris vel facti, neque etiam ſuà intereſt cõſumere mandatum, item (vt ſubdit) illa diſtinctio eſt cõtra caſum d. l. ſi vt proponis, in qua iudex fuerat circumuẽtus in facto, habito reſpectu ad continuationem, & tamen ibi expirat iuriſdictio. Sed & illam diſtinctioné reprobat Imo. in d. l. iudex poſteaquã, colum. 4. verſi. fallit etiam quarto, & ibi Alex. colum. 3. in 4. fal. Nec Inno. inquit, in d. c. loquitur in ſententia, ſed in facto aliquo extraiudiciali, in quo ſiue erretur in facto ſiue in iure, poteſt ille actus ſi non fuerit ſortitus effectum iterari, de quo nos poſtea dicemus

cemus in hac ead.limita.num.47.incip.sed & aliter.Hosti.autem & Io. And.in d.c.1. vterque in verbo,ipso iure,ita de ea re loquuntur, vt siue delegatus erret in facto, siue in iure, posit actum extrà iudicialem nulliter factum iterare. Sed tu hîc omnino vide quæ dicam infrà in 21. limita. vbi & hac re quoque loquar.

43 ¶ Similiter qui potest eligere iure proprio,si elegerit inutiliter, poterit denuo eligere, nisi scienter indignum elegerit, c.si compromissarius, de elect lib.6.iuncto,c.vt circa, eo.tit. & lib. Secus in eo qui habet eam facultatem non iure proprio, sed ex potestate ei ab alio tributa, vt probat text. in d. c. si compromissarius. & voluit Barto.in l.2. ff. de optio. lega. & in l. serui electione, in princip. & ibi latè Imo. Francisc. Are. Alexand. qui alios adducit & Iason, ff.de legat.1 Ioannes Monach. vbi suprà. Io. Andr. in c.gratia, ad fin. de rescrip. lib. 6. Alberic. in d.l. qui per salutem, & ibi Paul. Ca.circa medium, & Iason. in secundo, not. & glos. Hosti. Cardin.Flor. Anton.Imo. & Panor. in ca.si electio, extrà, de elect. quos tibi adduximus alibi suprà in princip.

44 ¶ Et ad hæc quoque vide Cy.in l.vlt.colum. 2. versicu.septimò quæro, & ibi Bald.colum. 4.in 4.quæstio. & Salyc. colum.vltim.versic. quæro octauo, C.de contrah.empti.Barto.in d.l.2.§.1. colum.1. ff. de opti.lega. Alberic.in l.serui electione,colum.2.versic. si verò alieno, & ibi quoque Bald.colum.1.Imo.colum. 2.Alexand.colum.vlti.Iason colum.2. versic. intellige istam conclusionem,ff.de lega.1.eundem Alberic.in l.1.colum. vltim.versicul. & qutãum ad præsens, ff.si quis in ius vocat.non ierit,& in l.qui per salutem,circa medium, & ibi item Bald.etiam circa medium,ff.de iureiurand.Io.Andr.in c.gratia, ad fin.de rescrip. libr.6. Cardinal. Flor. in ca.causam, in 3.opposit. 1.quæstionis, & ibi Imol.in glos.vltim. de electio.Petr.Anchar.in c.si compromissarius,colum.2.versicul.vltimò quia text.dicit, & ibi Dominic.de elec.lib.6.& in d.ca. gratia, columna vltima,in fi.& ibi Philip.Franc. colum.2.nume.9.de rescript.libr.6.Francisc. Aret.cons.16.pręsupponitur in facto,colum. vltima, in 2.dubio.

45 ¶ Verùm contra huiusmodi distinctionem videtur esse casus expressus in l.2. ad fin. ff.de vacat.& excusat.muner.quem text.in id pō-

derat

derat Bartol. in princip. quòd quando electus excusatur, vel remouetur electio alterius, loco ipsius deuoluitur ad præsidē remouentem vel excusantem, licèt ea electio primùm pertineret ad ipsos eligentes, per l. 1. §. solent, ff. quando appel. sit, & l. 2. ff. ad municipal. & sic non possunt decuriones iterum eligere, quamuis iure proprio id ad eos pertineret, quod (inquit) est contra l. 2. ff. de optio. leg. Sed vt subdit, ille electus fuerat per ipsum præsidem. Verùm hæc diuinatio est, vt scribit, Francisc. Are. in d.l. serui electione, colum. 2. versicul. extra glos. tractat ff. de leg. 1. ideo aliter, vt subdit, dici posse, scilicet quòd si superior ex officio, non via ordinaria appellationis remouet electū, potest & ex officio subrogare alium, vt euitetur circuitus, sicut dicitur in clemen. auditor, de rescript. In aliis autem casibus procedat d. distinctio, & hoc est (inquit) singularis limitatio ad prædicta.

46 ¶ Quando autem quis dicitur aliquid facere iure proprio aut alieno, ne tu lector ignores, id disces ex Bartol. in d.l. 2. §. 1. columna secunda, versicu. sed iuxta prædicta, & iterum versi. quæro qualiter, ff. de optio. lega. Cardi. Floren. in d. ca. causam, vbi suprà citauimus,

de electio. Petr. Anchar. in d.c. ſi compromiſſarius, colum. 2. verſic. ſed iuxta prædicta, eod. titu. lib. 6.

47 ¶ Sed & aliter poteris limitare, vt qui elegit vel quicquam facit iure alieno, non poſsit iterum facere, etiam ſi inutiliter primum fecit, vt procedat in iudicialibus, per d. l. ſi vt proponis, & l. ſi præſes, C. quomod. & quan. iud. nam is ſtatim deſinit eſſe iudex. l. qualem, in fin. ff. de arbitr. At in actibus extraiudicialibus: ſiue ille qui fecit, ſit ordinarius: ſiue delegatus, ſi non tenet quod fecit, vel ſi non bene fecit, vel aliàs effectum non habuit de iure, tunc illud poterit iterum rectè facere. Et de ordinario quidem conſtat, ex. c. cùm in terra, de electio. Et de legato ex. c. ſignificaſti, de offic. deleg. Et videtur hæc diſtinctio probari in. d. l. qualem, §. vltim. ff. de arbitr. & in c. prelatum, de præbend. vt à nonnullis citatur.

48 ¶ Et hæc quidem eſt Inno. ſententia in c. in literis, ante medium, de offic. de lega. quem ibi ſequuntur Hoſti. Ioan. Andr. Bald. paulò poſt medium, Card. Florent. in 3. quæſtion. Anto. columm. 2. verſicul. ad ſecundum. Imo.

colum.2.versicu. ad secundum, qui dicit menti tenendum. Fely. col. tertia, versi. octaua limitatio. ipsi Hosti. & Ioan. Andr. clanculum in c.1. in verbo, ipso iure, de re iudi. Compost. propè ad verbum, in c. capitulum, col. 19. versic. item quid si collatio, de rescript. Oldrad. con. 295. orta materia, columna secunda, versicu. ad id quod dicitur. Alberi. in l. iudex posteaquam, in prin. & ibi Imo. columna quarta, versi. fallit quarto, ff. de re iudica. Bald. in l. qui per salutem, ante medium, ff. de iureiur. & in l. vlt. columna vltim. versi. quartò quæritur, C. de eden. vbi tamen pulchrè declarat, vt ibi videre poteris. & in d. l. si vt proponis, columna tertia, versicul. & hæc faciunt, & ibi Angel. ad fi. C. quomod. & qnand. iud. idem Bald. in l. vlt. columna quarta, in 4. quæstio. & ibi Saly. in 8. quæstio. C. de contrah. empt. & Fran. Are. in d. l. serui electione, in princi. columna vltim. versi. quartò adde, ff. de legat. 1. vbi tamen id dicit communiter intelligi, secundum ea quæ dicam infrà in 6. limitat. nu. 10. incipi. huc item spectat.

49 ¶ DECLARA quintò in dispositionibus siue prouisionibus competentibus iure primo siue primario ac proprio (quod aliter accipio quàm

quàm in præcedenti declaratione, vt intelliges ex his quæ nunc subiiciam) Secus si iure deuoluto, verbi gratia in casu. c. si electio, de electio. lib. sexto, de quo diximus suprà in eadem limita. num. 4. incip. & alius item tex. Si electio primùm facta à canonicis non sortita est effectum, quia electus dissentit, vel renunciat, vel moritur, poterũt primi eligentes iterum eligere. Quòd si superior iure deuoluto elegit, & electus dissentit, vel renunciat, vel moritur, nõ poterit iterũ eligere, sed ad canonicos redit electio, vt voluit glo. in d. c. si electio, in verbo, integrũ, per id quod voluerunt gl. Tãcre. & Hosti. in c. ne pro defectu, extra, de elect. negligentes esse priuatos tantùm ea prima electione, quæ occurrit. Et eam glo. in d. c. si electio, sequitur Pet. Anc. ibi in 4. no. & Domi. columna vlt. versicu. in ea glo. ibi & intellige.

50 ¶ Declara sextò vt procedat, cùm quis exercet actum sibi de iure communi competentem, tunc enim si inutiliter exercuerit, poterit denuo exercere. secus si iure speciali. Ita enim voluerunt And. & Guil. Cu. in d. l. qui per salutem, & ibi post eos Alberic. ante finẽ. Nam vt hic dicit, faciliùs tollitur ius speciale quàm

quàm ius commune, §. quia verò verisimile, in authen. de non alien. Cui adde & alium text. in l. eius militis, §. 1. & ibi glos. in verbo, quocunque modo, Bar. Bald. & Angel. ff. de milit. testamen. cum aliis concord. à me traditis in tracta. cessante causa cessat & effectus, limit. 11. nu. 4. nam vt dicit.

51 ¶ Declara septimò cùm actus primus nullus est & inutilis ob omissam formam vel solemnitatem, tunc enim is iterari poterit, secus autem si peccatum sit in materia tūc enim ampliùs iterari non poterit Ad quod citari solet à plerisque, quos mox subiiciā, text. in l. quid tamē, & l. si de pluribus, ff. de arbitr. vbi si ab arbitro nō fuerit seruata forma mandati, non expirat mandatum quin posit iterum arbitrari. Quod & seruandum est in iudice delegato, arg. l. non distinguimus, §. de officio, eo. tit. iuncto c. cùm olim abbas, de offic. delega. & l. à diuo Pio, in princi. ff. de re iudica. Nam eadem est, vt inquiunt plurimi, in vtroque ratio.

52 ¶ Et ita quidem voluerunt Iacob. Ra. & Oldra. in l. iudex posteaquam, & ibi Angel. in fi. Imo. columņ. 3. versicu. fallit tertiò, Paul. Ca.
in

in prin. Alexã. col.3. versi.tertiò fallit, ff.de re iudic.ipse Oldra.con.295. orta materia quæstionis, columna secunda, ver.ad id quod dicitur. Cy.in l.si accusatoribus, in 2.opposit.& ibi quoque Iacob.Butrig. & Saly.ad fi. C.de accusat.idem Cy.post Pet.in l.vl.in 7. quæst. & ibi Saly.in 8.quæstio. C.de cõtrah. empti. & ipse Cy.in l.si vt proponis, la.1.in 1.opposi. & ibi ipse Iacob. Butri.& Bal.col.3. ver.opponitur & videtur, & Saly.C.quomod.& quan. iud. Alberic.post Petr.à bella perti.in l.1.columna vltima, versi.& in quãtum ad pręsens, ff.si quis in ius vocat, non ier. & in l.serui electione, in princip.columna prima, versic.sed pone quòd collata, & ibi quoque Bar.columna prima, Baldus columna secũda, post alios, Imo.columna secunda, & Alexander, columna vltima. Iacob. Areti.alius Iacob. Rauen. & Oldradus in l. iudex, postea quam & ibi, & iterum paulo post, Alber.post mediũ. Angel.in fine, Imo.columna quarta, versicu.fallit tertiò, ff.de re iudica. Bar.in l.in proposita, quam legit cum l. si societatẽ, §. arbitrorum, columna secunda, versicu.quæro si iniquè, & ibi Alber.in fi.ff.pro socio, & in l.qui arbiter, ff.de arbitr.& in l. qui per salutem, circa medium, & ibi Paul. Ca.post medium, ff. de iu-

reiu-

reiuran.& idem Bal.in c.in literis, circa medium,de offi,deleg. vbi id dicit esse notandũ. Card.Floren.& Imo.in c. causam,ille columna secunda,in 1. opposit.1.quæstio. & iterum in 3.opposi.eiusdem quæstio.hic super glo.vl. ex.de electio.Pet. Anca.qui & hoc dicit procedere etiam in eo qui sciẽter male elegit, in c.si compromissarius,columna secunda, versicu.item quod dixi,de elec.libro sexto.quod est notandum ad ea quæ dixi suprà in ead.limit.nume.35. denique si quis etiam. & Paul. Ca.in l.cùm quærebatur,post princip.ff.de re iud.Imo.in l.si expresśim,columna. 11. versi. & hæc procedunt,& iterum versic. sed iuxta prędicta,ff.de appella.& Panor.in d.c.in literis,colum.2.versic. ego putarem,& ibi Fely. col.1.versic.tertiò fallit de offic.deleg.& ipse Panor.in c.qualiter,le.1.colum. secunda,ver. aut non transiuit, de accusat.

53 ¶ Sunt tamen qui tenent contrarium in iudice,per d.l.si vt proponis,& d.c.in literis,nec ad eum trahi debere d.l.quid tamen,loquentem de arbitro,& inter hos Ioan.And.in d.c. qualiter & quando,le. 1.& ibi Calder.& Anto.de accusa.& Imo.sibi contrarius in eo ipso c.in literis,de offic.deleg.Sed Alex.in d.l.iudex

dex,columna tertia,in 3.fallent.dicit eandem esse vtriusq; ratione & arbitri & iudicis delegati,vt suprà diximus, & in proposito videnda esse quę no. Bar.in l.2.ff.de opti.leg.& per Ray.& alios in l.serui electione, ff. de lega.1.

54 ¶ Sed quicquid sit de ea re,tamen si ex defectu formæ vel solennitatis ij qui actum eum fecerunt,sunt ipso iure priuati potestate eiusdem actus faciendi, non eum poterũt iterum facere. Licèt secùs si sunt tantùm priuandi, per c.cùm terra,in fi.de electi.quod loquitur de actu eligendi,idque ad hoc dicit no.Rom. cons.483.dubitatur primo,col.3.ver.secundò si quis dixerit, vbi & id dicit voluisse doc. in c.publicato,eo.ti.licèt illum tex.non allegát, & nos quoq; diximus in d.l.si vnquã, vbi suprà,nu.380.incip.quadragesimum quod præcedenti.Et vide Hosti.in c.1. col.1.in verbo, ipso iure,de re iudic.

55 ¶ Declara octauo,vt scilicet is qui actum fecit nullũ, possit iterũ & eum ipsum validum facere,vt procedat si nullum est ipso iure, secus si ope exceptionis,vel officio iudicis est emendandum, tunc enim nõ poterit eundem iterare,vt voluit Bal.loqués in iudice,qui nul

liter

liter iudicauit,in l.vl.col.1.in 4.quæstio.C.de contrah.empti.per no.in l.in proposita,ff.pro soc. & ante eum Dy. prout allegant Alberi. in l.serui electione,col.1.ff.de leg.1. & Cy. in d.l.vl.col.2.in.7.quæstio.C.de cōtrah.empti. vbi tamen dicit id non placere Petr. à Bellapertica. Et idem voluerūt alij,quos tibi citaui in d.l.si vnquam,in verbo, reuertatur,nu. 374.incip.trigesimum septimū, cùm non tenet.Ex quibus etiam intelliges, ita id procedere, vt etiam iudex possit ferre sententiam contrariam priori suæ sententiæ quæ ipso iure nulla erat,per l.1.C. de senté.quæ sine cert. quāti.licèt aliàs facere nō posset, l.1.C.quan. prouo.non est neces.vbi id annotat Saly.col. 2.in 10.oppo. & Fely.in c. inter monasteriū, ante fin.de re iud.

56 ¶ Simile autem est quod publicato scrutinio electores poterunt variare,& iterum eligere, si electio est ipso iure nulla, secus si non esset nulla ipso iure,sed poterat annullari,quia tūc variare non poterunt, vt voluit Inno. in d.c. publicato,in prin. & ibi quoque Hosti.col.2. in verbo,nequeunt, & Bal.col.pe. ver.quæro dicitur hîc,& Panor.col.vl.ver.vlteriùs quæro,& penè omnes de elec.cū aliis multis concord.

cord.quæ & nos cōgeſsimus in d.l.ſi vnquā, vbi ſuprà,nu.375.incip.trigeſimum octauum quod eſt,vbi etiam videbis nu.ſeq.quomodo id intelligendum eſt.

SECVNDA LIMITATIO.

1 ¶SECVNDO Limita. Fely.in d.c.2.colum. 3.ver.fallit ſecundò,de treug.& pac.non procedere hanc noſtrā regulam,vbi ſimplex ſermo profertur in materia,quę ex conſuetudine regionis requirit iterationem,per id quod dicit Bald.in l.1.columna ſecunda,verſ.pone quòd teſtator,C.de fideicom.quòd ſi teſtator iuſsit hæredem veſtire vxorem viduam,certè id intelligitur,dum in viduitate permanſerit, ex qualitate perſonę,l.plenum §.equitij,ff.de vſufruc.& habita.nec ſufficit quòd det vnum veſtimentum pro tota vita ipſius viduæ, ſed quolibet anno,quia de more eſt vt veſtes quolibet anno renouentur,& talis eſt communis cōſuetudo teſtatorum,arg. illius l.1.Hæc ille.

2 ¶ Quem,vt id addas Fely. nuncupatim ſequitur,Roma.ſingul.291.incip.legauit viduę maritus.& Alex.qui id dicit valde ſignādum, quia ſæpe accidit in facto, in d.l.diuortio, §.

quod

quod in anno, quem legit cum, §. ob donationes, columna pe. versic. secundo limita, & ibi quoque Iason colum. item pe. versic. vndecimo facit illud, ff. sol. matrimo. & idem Iason in d. l. in duobus, §. si is qui, col. 2. in 8. simili, ff. de iureiu. & Catel. Cot. qui hoc dicit sing. in memor. incip. legatum quod vxor, & Alcia. in hoc nostro §. hoc sermone.

3 ¶ Sed aduerte lector, quòd in hac Baldi specie tria concurrunt, propter quæ id videtur procedere: primũ qualitas personæ siue subiecta materia, deinde mos regionis, postremò testatorum consuetudo, quę omnia ponderat Bald. in d. l. 1. vt non mirum sit, si tot concurrentibus ea sentẽtia procedat: nam & in fortiori casu Anto. con. 30. casus Titius quidam testator, in 1. dubio, ex facto respondit, quòd si pater habitationem domus, filiæ, cùm vidua erit, reliquerit, ea si tertiò & quartò vidua fiat legatum consequetur ex subiecto scilicet argumẽto, nempe cũ hæc verba sint generalia, & ad rem ex suapte natura reiterabilẽ referantur, per l. si ita stipulatus fuero à Seio, ff. de fideiusso. & alia quę ibi allegat, & sequitur etiã Alci. in hoc. §. hoc sermone. Et vide quæ dicã infrà, in 14. limitat. ver. sed & huc accedit.

TERTIA LIMITATIO.

1 ¶ TERTIO Limitat Fely.non procedere in materia fauorabili & quæ benignã interpretationẽ recipit, qua in re nõ ſequar ordinem ipſius Fely. ſed primùm pro hac limitatione tibi citabo tex.in l. hæc conditio filiæ,ad fi.in verbis, benignè tamẽ dicendũ eſt,ff.de condi. & demonſtr.quẽ tex.in id ponderat Fran. Are.in l. ſerui electione, in fi.prinp. ff.de leg. 1. vt in illo caſu actus reiteratur ex benignitate,fauore vltimę voluntatis:& ſic,inquit,re gulariter eſſet oppoſitum,niſi eſſet tantus fauor,ſuper quo vide quę dicã infrà in 18.limit.

2 ¶ Sed in hanc ſententiam eſt tex. in l.placet, cum ſeq.ff.de lib.& poſthum. vbi ſi quis inſti tuit poſthumum hæredem, non vtique is ſolus inſtitutus videtur, qui ex ea quam habet vxore,ei primùm natus eſt,vel is qui tunc in vtero eſt: verùm & is quoque qui poſtea ex quacunque vxore naſcetur, quod glo.ibi dicit mirabile, propter fauorẽ inſtitutionis, & teſtamenti conſeruandi:aliàs autem ſecus eſſet per hunc noſtrum §.hoc ſermone.Ex quo intelligis ex ſentẽtia illius glo. nõ eſſe locum huic noſtræ regulæ in fauorabilibus. Et eam glo.

glo.sequũtur respectu fauoris testamẽti, Bar. Albe.Raph.Comen.Pau.Ca.post mediũ,ipse Alex.col.2.ver. nec obstat, d.§.hoc sermone.& idem Bar.in l.si ita,ff. de aur.& arg.leg. idẽ Alex.in l.qui filiabus,in prin.col.2.ver.ad do quod etiã hoc,& ibi quoq; Iason 11.col.vl. ff.de leg.1.& Calca.con.20. ista quæstio habet tria,col.1.ver.ista tamẽ regula,vbi eã dicit no.

3 ¶ Deinde quod tradit Oldra.cons.212.quidam in suo testamento,quòd si testator instituit ventrem vxoris,& postea ex eadem vxore plures habuit filios diuersis temporibus, censentur omnes instituti, per d.l.placet,de liber.& posthum. quia sic est(inquit)in omnibus actibus fauorabilibus, vt omnes posthumi intelligantur,l. si quis ita dederit,§.1.ff.de testa.tut.& l.qui filiabus,§.1.ff.de legat.1.& l. Clemens patronus,ff.de hęred.instit.& videtur(inquit) esse casus in l.inter veteres, C.de fidecommissa.liber.

4 ¶ Et idem eo tacito voluit Ioann.And.illius discipulus in addit.Specul.in rub.de testa.columna.penul.versicu.occurrit alia quæstio.& ipsius Ioan.And.discipulus Feder.Senen.magistri quoque nulla mentione facta, loquens

in duobus posthumis eodem partu natis, con silio 42. testator instituit. & Angel. con. 51. Simon notarius, Alexan. in d. l. placet, columna prima, versicu. & per istum tex. & ibi quoque Iason columna secunda, versi. adde quòd per istum tex. ff. de liber. & posth. & ipse Alexan. cons. 171. viso processu causæ inter dominam Antoniam, columna secunda, versi. sed ita est quòd quando, lib. secundo.

5 ¶ Et idem tenuit Bald. nullo maiorum citato, con. 122. verba testamenti sic dicunt, col. 1. versi. & hæc responsio, lib. 1. & consil. 128. ad intelligentiam, columna prima, versi. contrarium est verum, eod. lib. 1. quod consi. repetitum est, consil. 113. proponitur quòd quidam misser Simon, lib. 5. & vtrobique per d. l. placet. & Paul. Ca. qui distinguit, con. 409. casus iste frequenter contingit, col. vlt. versic. super secundo non est insistendum, libro secundo, vbi etiam allegat d. l. placet. Sed tu omnino vide Iasonē in d. l. placet, vbi id latissimè tractauit, nam Rapha. Comen. & Paul. Ca. tenēt contrarium in d. l. placet.

6 ¶ Hanc opinionem fulcit tex. in l. annua, §. Attica, ff. de annu. lega. vbi legatum ecclesiæ

ita

ita factum, die nundinarum, intelligitur esse non vno tātùm anno, sed in perpetuum fuisse relictum. Et quod in simili tradit Bar.in l. eum qui ita, §.qui ita stipulatur, columna 2. quæro promittis mihi, ibi, quid dicemus, ff. de verbor. obligat. ꝙ promissio certæ quantitatis ex causa alimentorum, præsumitur annua, fauore scilicèt alimentorū, aliàs enī secus per l.cùm hi, §.si in annos, ff.de trāsactio, & sequitur latè Soci.con.48. eleganter consuluit, paulò ante fi.lib.3. Sed tu super hoc vide Pau. Ca.& omnino Alex.in d.§.qui ita stipulatur.

7 ¶ Sed & huic limitationi nonnihil conuenit alius tex.in l.deberi, C.de fidecom.liber.vbi si seruo alieno libertas legata sit, quod quidē fieri non potest nisi domino serui consentiente, si dominus ipse primùm dissenserit, quia nolit eum vendere, non propterea continuò abrumpitur libertas, sed differtur, donec postea dominus propositum mutauerit. Quòd obtinere videtur ob fauorem libertatis: aliàs enim ex primo dissensu videretur legatū expirare, nec postea reuiuiscere ex alio consensu, per ea quæ suprà diximus, in prin.num.59. incip.trigesimo quòd scriptū reliquit. Quanquam scio nullum scribentium super ea.l.de-

 beri.

beri, id vllo pacto tribuere fauori libertatis, sed de ea re ita loqui, tanquam id generaliter intelligatur, &ex eo illud assumẽtes, quod differtur, non aufertur: neque etiam vellem id pertinaciter tueri, vt libertatis fauore illud fieret, licèt id fauor ille operari possit, etiam si in aliis aliter dicendum esset.

8 ¶ Huc etiam pertinet, quod leges legitimantes filios ex concubina natos per sequens matrimonium, intelligitur non tantùm de primis patris nuptiis, sed & etiam de secũdis, puta si primùm ducat vxorẽ, alterã extraneam, & deinde ea mortua ducat illam concubinam: nam per id matrimonium legitimantur illi filij. Ita enim voluit Hosti. in summa. titu. de filiis presbiter. §.2. ad fi. Ioannes Andre. in c. tanta, in verbo, post contractum matrimonium, & ibi etiam Card. Floren. circa medium, versi. pone procreat quis filium, Pet. Anc. columna tertia, versicu. secundò facit, Anto. colum. item 3. versi. quæro quando, Panor. in 3. no. & Card. Alexan. columna 10. versicu. quæro septimò, qui fil. sunt legit. & alij propè infiniti, nam id omnes tenent prẹter vnum aut alterum, vt videbis in nostro tractatu Primigeniorum, in 34. quæst. numero 2. ver-

versiculo, sed vt ad speciem. Et id etiam multi tribuunt fauori prolis, & legitimationis, c. peruenit, & c. ex tenore, qui fil. sunt legit. & aliis multis citatis à Ioan. Andr. in c. sine culpa, de regul. iur. lib. 6. quãuis multis ex illis, quos in hanc partem cito, cõtrarium videbatur dicendum ex hoc nostro §.

9 ¶ Et huc quoque accedit quód latissimè & multis rationibus decidit Calder. in sua disputatione incipien. ex octo studentibus, char. vl. ꝙ si scholasticus debitor iurauit non exire districtum sine permissione creditoris, deinde is permissionem simpliciter impetrauit à creditore, ea intelligitur vt nõ semel tantùm, sed quoties ei libuerit, exire possit: quoniam ea cõcessio est fauorabilis, vt quę reponit debitorem in sua pristina & naturali & ciuili libertate. Ex hócque reprehendit Oldrad. qui in quadam sua disputat. dixerat facultatẽ datam bannito, vt liberè posset venire in ciuitatem, intelligi de vna tantùm vice, vt ex eo diximus suprà in princ. nume. 80. incipi. quadragesimo quinto.

10 ¶ At Fely. in d. c. 2. columna, versiculo, fallit tertiò, & seq. de treug. & pac. nititur vtrũque

concordare, vt scilicet dictum Calderini sit verum in suo casu fauorabili, propter rationes quas in hoc adducit. Sed & dictum Oldradi in sua specie sit verum, vt qui loquatur in permisione minimè fauorabili, sed potiùs odiosa, quia interest reipublicæ, ne bannitus, qui hostis est patriç, ad eam reuertatur. At ipse Fely. non meminit Bar. qui post Dy. in l. adultera, §. vl. ff. de adulter. contrarium ex diametro tenuit, vt diximus suprà in prin. num. 90. incip. quadragesimonono.

11 ¶ Sed & ad hanc limitationem trahi potest, quod ab Anto. ex facti specie respõsum est eo loco, ex quo nuper illum citauimus in 2. limitatione, con. 30. quòd habitatio filiæ relicta in casum viduitatis non solùm de prima viduitate intelligitur, sed & de secunda, & de aliis, ad quod comprobandum cùm alia multa adduxisset, tum & illud quoque, quòd in fauorabilibus sermo indefinitus non restringitur ad primum siue proximum, vt no. inquit, Ioann. Andr. in c. non potest, de præbend. libro sexto, de cuius dicto diximus suprà in princ. nume. 31. incip. contrarium tamen tenuerunt & sequen.

¶ Sunt

12 ¶ Sunt & qui huc trahunt, quod à multis dicitur, statutum de compromissis affinium, cuiusmodi sunt multa in Italia, vt scilicet affines teneantur compromittere, non de vno tantùm compromisso intelligi, sed quoties opus fuerit, & donec lis fuerit sopita, de quo latè dicemus infrà in 9. limitatione, & aliis locis ibi citatis. Nam inquiunt, id statutum est fauorabile & inductum ob publicam vtilitatem, vt per Bart. in 1. constitut. C. colum. 2. versicul. super hoc quæro, priores & Bald. in l. qui se patris, colum. vltim. versic. & ideo in feudo, & ibi Paul. Ca. col. penult. versi. & hoc dicit, & Roma. columna 16. versicul. & ex prædictis resultat, C. vnde lib. Petr. Anc. consil. 187. apud me quæstio ista, per totum illud consil. & maximè in fin. & id communiter tenetur, licèt nonnulli teneant contrarium. Hanc enim inter cæteras rationem illius sententiæ adfert Iason, in l. veluti, §. hæc vox, quem legit cum §. prætor ait, l. præceden. ff. de eden. & in l. prætor ait, §. deinde, colum. vltima, in 8. no. ibi, tertiò quia tale, ff. de no. oper. nunciat.

13 ¶ Et quod ab Alexand. scriptum est consil. 171. viso processu inter dominam Antoniam,

colum.

colum.2.versicul.superest modò, cum multis seq.lib. 2. quòd si testator reliquerit alimenta cuipiam, & futuræ ipsius vxori, intelligitur non solùm de vna & prima vxore, sed & de omnibus quas postea ducet, quia id legatum fauorabile est, l. 1. C. de fideicommiss. & l. cùm hi, propè per totam eam l. ff. de transactio. Et eam Alexand. sententiam nuncupatim sequitur Soci. consi. 4. eleganter consuluit, colum. vltim. lib. 3.

14 ¶ Ipse autem Alexand. ad confirmationem suæ illius sententiæ nonnulla ex supradictis adduxit, & illud quoque præterea quòd indefinita apposita circa personas, ęquipollet vniuersali in fauorabilibus, vt voluit Bart. quem cæteri sequuntur in l. si pluribus, in princip. ff. de lega. 2. per eum text. & alium quoq; tex. in l. si quis ita, §. 1. ff. de testa.

15 ¶ Atque etiam illud, quòd in fauorabilibus fit extensio de vna causa fauorabili ad aliam, etiam in exorbitantibus, vt not. in l. illud, C. de sacrosanc. eccle. & in l. si constante, ff. solu. matrimo. & not. Cy. in authen. res quæ, in 4. quæsti. & ibi quoque Bartol. paulò ante fin. Alber. 1. colum. 1. versi. item quærit glos. Bal.

colum.

colum.vlti.verſic.item videtur,& cæteri propè omnes, C. commu. de lega. cum ſimilib. Ex hócque Alexan. reprehendit illam Bald. deciſionem in l.vltim.C.de indict. vidui.tollen.de qua diximus ſuprà in princip.nu. 104. incipi.quinquageſimo octauo, per text.in l.ſi agnatis, ff. de reb. dub. & in l. cùm ita, §.vlti. ff. de lega. ſecundò, quod & nos diximus in d. numero 104. vbi & tu videre poteris, ne hîc repetam.

16 ¶ Poſtremò in vniuerſum, vt hæc noſtra regula non procedat in omnibus fauorabilibus, vltra Alexan. vbi ſuprà, voluerunt Petr. Anc. conſi. 27. non ſeruato ordine, colum.3. verſicu. non obſtat ſi dicatur, Raph. Com. conſi.14.dictum ſtatutum, circa medium, & è recentioribus latè Philipp. Dec. conſi.512. cùm reuerendiſsimus Cardinalis, colum.1.& 2.tanquam ſcilicet id totum pendeat ex fauore & odio. & Alciat. in hoc noſtro §.hoc ſermone, vt ſcilicet in odioſis noſtra regula obtineat, in fauorabilibus minimè. Et ad id bene facit quod ſcribit ipſe Dec. conſil. 287. in ciuitate Placentiæ, colum.penul.verſic.& vlteriùs in iſto caſu, & conſil. 609. quæritur ex duobus, colum.2.nume.6.

¶ Ve-

17 ¶ Verùm aduersus hæc omnia vrget admodum text. in l. matrimonij, ff. qui & à quib. à nobis adductus suprà, in princip. nume. 4. incip. & alius quoque, vbi appellatione nuptiarum veniunt primæ, non etiam aliæ, etiam si sit fauor libertatis, cùm tamen libertas sit rerum omnium fauorabilissima, vt latè diximus & probauimus in repe. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nume. 329. incip. libertas autem, & nume. 331. igitur vt concludamus. Ideóque Ludouic. Sard. vnus omnium quos viderim, tenuit per eum tex. & alia quæ allegat, contra eam communem opinio. quam suprà adduximus numer. huius limitat. 8. incip. huc etiam pertinet, scilicet filios naturales non legitimari per secundas nuptias contractas cum concubina. Nec certè satis video quid illi textui responderi possit, nisi dicas eam fuisse manumissoris mentem, vt de primo illius ancillæ matrimonio intelligeret, non etiam de alio, præsertim illius repudiatæ: nec eandem esse vtriúsque rationem & affectionem, vt nos ipsi omnes intelligimus. Quotus enim quisque tanti estimârit viduæ aut repudiatæ matrimonium, quanti eius ipsius virginis? Et id quidem, vt scilicet in casu illius l. videretur tantùm de primis

primis nuptiis fuisse cogitatum, voluit Alberi. in d.l. qui per salutem, statim post princip. & iterum post medium, ff. de iureiurand. vide autem quæ diximus suprà in 1. limita. nu. vltim. incip. intellige tertio.

QVARTA LIMITATIO.

1 ¶ Quarto limita secundum Fely. in d. ca. 2. de treug. & pac. vt non procedat, quando est facta concessio quæpiam ad certum tempus, quia tunc non intelligitur pro prima vice, sed toties quoties, durante illo tempore præstituto, per text. in l. sicut in annos, in princip. ff. quib. mod. vsufruc. amitta. vt si cui, quamdiu viuat. legatus sit vsufructus, videtur toties repetitus quoties amissus. Et idem si vsque ad diem vel ad tempus sit legatus vt puta ad decennium.

2 ¶ Et ita per eum text. expresśim hanc limitationem adscripsit Raph. vt à nonnullis citatur in l. si mihi & Titio, ff. de verb. obligat. vbi & ad hoc dicit facere not. per Bartol. ibi. nam & ad hoc illum citat, & sequitur Alex. in addit. Bartol. in l. 1. ff. ad leg. Iuli. maiesta. vbi & ad hoc dicit facere text. in l. Græcè, §. &

& post litem, ff.de fideiussor. & Philip. Dec. in l.1. colum. vltim. C.de instit.& substit. & ante hos idem voluit Bald. à nullo illorum citatus, consi.34. statuto seu capitulo, colum. vlti. versic. nam quantumcunque negat, lib. 5.arg.l. sterilis, §.vltim.& l.qui fundum vendebat, ff. de contrah. empt. & ante illum Io. Mona. in c. vltim.colum.secunda,versic.sed quæro episcopus, de verb.significa. de cuius illic sententia, dicam infrà in 8. limitat. nu. 2. incip. & est simile.

3 ¶ Sed hîc paululum aduerte lector, nam illa l. sicut in annos, loquitur in actu successiuo, videlicet in legato siue concessione vsufructus ad certum tempus. Aliud autem posset videri in actu momentaneo,& quod certo aliquo tempore perficitur, vti est (verbi gratia) ius eligendi,cui conceditur aliquod certum tempus,videlicet trium mensium, ca.ne pro defectu, de electio. Et tamen si ea semel facta fuerit,ampliùs non poterit iterari,etiam intra illud tempus, etiámque si ita inutiliter facta fuerit,vt annullari posit:quamuis secus esset si ipso iure nulla esset, vt videre licet apud Inno.in c.publicato,in princ.& ibi quoque Hostien.col.2.in verbo,nequeunt, Bald.

col.

col.pen.versicu.quæro dicitur hîc,Panor.col. vlti.versi.vlteriùs quæro,de electio.cum aliis cõcordan.à me adductis in repe.l.si vnquam, in verbo,reuertatur,nume.375. incip.trigesimum octauum quod est admodum,C. de reuocan. donatio.

QVINTA LIMITATIO.

1 ¶ Quintò limita secundum Fely. in d. illa 4. limita. (nam & hanc cum illa confundit) vt nõ procedat, quando cõcessio fit pro certa & determinata causa, verbi gratia,cõcessa est simpliciter securitas veniẽdi & redeundi pro pace tractãda : tunc enim nõ intelligitur pro prima vice tantùm, sed ꝙ semper durante eo tractatu possit liberè ire & redire, vt voluit Barto.in d.l.1.columna vltima,ff.ad l.Iul.maiesta.arg.l.cõtinuus,§.qui insulam,ff.de verb. obligat. & l.veteres, cum l. sequen.ff.de itin. actúque priua.& sequitur Ange.in l.vtimur, ad fin.versi. item adde,ff.de sepul.viola. dùm citat Bartol.vbi suprà, Panor.in d.ca.2.in fin. de treug. & pac. & Ioan. Plat.in l.1.columna secunda, versicul.& simplex & indeterminata,C.de nauicul.lib.11.& Georg. Nat. in repe.clemen.sæpe,in princ.colum.6.versi.mihi magis

magis placet,ibi,comprobo hoc authoritate, de verb.ſignif.& Philip. Dec.conſi.562. viſo puncto,colum.1.verſi.ad idem facit.

2 ¶ Nam & ſemper aliàs durante cauſa,debet etiam durare & perſeuerare id quod ob eam cauſam introductum eſt & conceſſum,l.ſemper,§. negociatores, ff. de iur. immunit. & l. ſi cui,§.1.ff. ex quib.cauſ.maior. & l.2.§. omnes, ff. de iudic.& l.Titia,§. vſuras,ff.de lega. 2. & l. qui nominibus, ff. de admi. tutor. Et ita per eos text.voluit Signor. Homod.conſi. 153. paterfamilias, colum.1.nume. 6. & diximus in noſtro tracta.ceſſante cauſa ceſſát effectus, parte 1. nume.17. incip. & illud.

SEXTA LIMITATIO.

1 ¶ Sexto limita (& hæc eſt quinta limitatio, Fely. in d. c.2. de treug. & pac. quæ accedit proximè ad. 1. limitationem) vt non procedat,quando per primum actum non eſt ſatiſfactum menti, & intentioni loquentis, ſiue diſponentis, ſiue agentis, ex eo quod ſcribit. Bald. in l. fideicommiſſa, §. ſi quis alicui decem, ff.de lega.3. quod ſtatutum de compromiſſis intelligitur, vt iterum compromitti

debeat

debeat primo finito, si non sit satisfactum statuto per primum compromissum, quia adhuc vendicat sibi locum ratio statuti, quæ est, vt lites finiantur. Et sic (inquit) non obstat, l. boues, §. hoc sermone, ff. de verbor. signif.

2 ¶ Et idem (vt id addas Fely.) voluit idem Bald. post Cy. in l. veluti. §. hæc vox, per illum text. & ibi quoque Alexand. Iason, & Iacob. à S. Georg. ff. de eden. Ipse Bald. in l. qui per salutem, in fin. lect. nouæ, per illum textum & ibi etiam Alexand. & Iason, ff. de iureiurand. & idem Baldus in l. prætor ait, §. hoc autem interdictum, le. 2. in quibusdam additio. vt à nonnullis citatur, licèt in meo codice non reperi, & ibi item Roma. in addi. col. 1. versicu. & sic facit. & Iason, in §. deinde, in 8. not. ff. de oper. no. nuntiat. & ipse Bald. consil. 362. primò videndum est, lib. 5. nam statutum (inquit) mandans compromitti, intelligitur cũ effectu. & Roma. in l. 2. char. pen. versic. sed stat circa hoc, sub. nume. 58. ibi, non obstat orationem, ff. de re. iudic. vbi & ad hoc allegat l. oratione, ff. de feri. & idem Roma. consi. 504. in casu propositæ consultationis, in princip. Alexand. consil. 70. viso consilio, columna secunda, versicu. constat autem, lib. 2.

Philipp.Dec.consi.22.cuius suprascriptio incipit, si pronunciatur, colum.1. & alij alia ratione moti quos citabo infrà in 9.limita. Iterúmque in 18.Et interim tamē videas Math. Afflic. decis. Neapol.46.dicit regia pragmatica.

3 ¶ Et huc quoque pertinet aliud dictum Hosti. vt à multis citatur, in c. cùm in multis, & ibi post eum Ioan. Andr.colum.vlti. in glos. vlti.Petr. Anc.colum.2.versic.quintò quæro, & Domi.colum.penulti.versicul.in fin.glos. istud dicit verum, de rescript.li.6.quòd in casu d.c.si quis vi gratiæ expectatiuæ acceptauerit vnum aliquod beneficium quod consequi non potest, quia alius habens priores literas, illud acceptauerat, vel etiam id vacans non erat, poterit aliud acceptare. Aliàs autem non poterit, vt omnes vbique tenent, vt alibi dicam.

4 ¶ Et idem propemodum in effectu voluit, glos. in c. ne captandæ, in verbo, cùm subsit, & ibi Archid.in glos.vltim.& Ioan.And. super 1. glos. de concessi. præbend. libr.6. & D.à Rota decisio. 42. no. quod vbi est notorium, in atiq. & Roma. consil.329. præsens con-

consultatio, colum.1. & in id plerique citant l. 2. ff. de opti. lega. & quòd verba sunt cum effectu intelligenda, l.1.§. hæc autem verba, ff.quod quisque iur. & l. si per alium,§.docere,ff.ne quis eum qui in ius voca.&. c.relatū, de cler.non resid.

5 ¶ Et aliud quoque dictum Bald. in l. quod quis, columna secunda, in sexta quæst. in fi. C. de procura. quòd si procurator constitutus specialiter ad aliquod faciendum, alium substituerit, in eum transferre videtur omnem suam potestatem, nec potest illum reuocare, nec alium substituere, per.c.is qui, &.c. quamuis, de offic. deleg. lib.6. Si modò, inquit, ille primus substitutus, sit habilis, & acceptet substitutionem: aliàs enim hic procurator non videtur per eam primam substitutionem functus suo officio, per d.l. hæc conditio filiæ, ff. de cond. & demonstra. vbi per primas nuptias quæ non sunt sortitæ effectum, non impleta est hæc conditio, si nupserit, & per no. per Inno. in cap. in literis, de offic. deleg. de cuius illic dicto videbis infrà, numero 19.

6 ¶ Et illud item ipsius Bald. post Petr. in l.

inuitus, in fin. C. eo. titu. de procurat. quòd procurator constitutus ad appellandum, intelligitur non solùm de prima appellatione, sed & de secunda, cùm per primam non habemus effectum secundum intentioné mandantis, per d. l. hæc conditio filiæ meæ, ff. de cond. & demõstra. & sequitur Roma. in d. l. prætor ait, §. hoc interdictum, le. 2. in additio. colum. 1. versicu. & sic facit, ff. de oper. no. nunciatio. & d. consil. 504. & vtrobique per illum ipsum text. & præterea per text. in l. si is à quo, §. vltim. cum l. seq. ff. vt in possess. lega. & l. 1. §. quod ait prætor, ff. quor. legat. & l. si ab arbitro, ff. qui satisd. cogant. quibus probatur, quòd si per explicationem primi actus res effectum non habuit, proceditur ad secundum: nam verba sunt intelligenda cum effectu. l. qui per alium §. docere, ff. ne quis eum qui, & l. prima, §. hoc autem, ff. quod quisque iur. &. c. relatum, de cleric. non resid. & diximus alibi suprà.

7 ¶ Sed & illud dictum Bald. in d. l. inuitus, sequitur Maria. Soci. in c. de illis, colum. 9. versicul. & prædicta faciunt, de condit. appos. vbi dicit se ex hoc consuluisse Florentiæ, quòd statutum eius loci, quo dotes mulierum

lierum possunt constitui super monte, dum nubunt, intelligitur vt etiam mulier, quæ semel fuit dotata, iterum possit dotari, si vidua facta sit, quia cùm adhuc possit nubere, non est satisfactum menti statuti ex prima illa dotis constitutione.

8 ¶ Sequuntur item illam Bald. decis. in d. l. inuitus, Caro. Rui. consil. 30. cuius exordium est, circa primum dubium, columna tertia, versicul. bene facit quod not. qui est sub numer. 8. libr. 2. & iterum consil. 119. viso & bene ponderato, columna antepenulti. versicul. & minùs etiam dici potest, qui est sub nume. 14. eod. libr. 2. & Iason in d. l. diuortio, §. quod in anno, in fin. ff. solu. matri. & Philipp. Dec. consi. 22. columna prima, & consil. 52. cùm reuerendissimus cardinalis, columna secunda, versiculo tertiò hoc idem comprobatur, & consil. 562. viso puncto diligenter formato, in princip. vbi id dicit not. ex hócque respondit, potestatem datam creditori, vt posit accipere pecunias sub cambiis, ne creditor patiatur interesse de pecuniis sibi debitis, non restringi ad primam vicem, sed generaliter intelligi, donec creditori satisfactum fuerit.

9 ¶ Subdit autem Roma. in duobus illis locis à me citatis suprà, versicu. ab hinc. 2. post illam Bald. in d. l. inuitus, sententiam ab eo relatam, hæc quoque procedere (neque enim id omittere debui) etiam si dispositio loquatur per verba denotatiua certi numeri, quia si per actus in eo numero comprehensos, non est satisfactum intentioni disponentis, poterit procedi ad numerum vlteriorem, vt dicit ipse expressum in l. si quis ex argentariis, §. vltim. & l. veluti, §. hæc vox, ff. de eden. Quod & ipsum tradidit ipse Roma. in d. l. 2. vbi suprà, ff. de re iudic. vbi & ad hoc allegat d. l. oratione, ff. de feriis. & sequitur Fely. in d. cap. 2. in 5. limita. de treug. & pac. & Georg. Nata. in d. clemen. sæpe, in princip. columna 62. versicu. non ob. d. §. hoc sermone, ibi quod procedit etiam, de verbor. signific. & Alciat. in hoc nostro §. hoc sermone, ff. eod. titul.

10 ¶ Huc item spectat, quod no. voluit Inno. in ca. in literis, de offic. & potest. iud. deleg. quòd quando cogitatum est de effectu, vt quia papa mandat episcopo, vt prouideat cuipiam de aliquo beneficio, nunquam commissarius fungitur officio, nisi res sit sorti-

ta

ta plenum effectum, quia non est de nudo facto, sed de effectu beneficij cogitatum: nam ita illum referunt & sequuntur Bald. & Anton. ibi. Oldra. citans nuncupatim Inno. consil. 295. orta materia, columna secunda, versicul. ad id quod dicitur. Bartol. in l. 2. §. 1. columna secunda, versicul. item prædicta vera sunt, ff. de optio. lega. Bald. in l. serui electione, post medium, & ibi Imol. columna secunda, versicul. item fallit quando, & Francisc. Are. columna tertia, versiculo quartò adde, & Alexand. columna vltima, ff. de lega. 1. & idem Bald. in l. post aditam, versicul. deinde collige, C. de impub. & aliis substit. & in l. Barbarius, in 1. lec. columna vltima, versicul. & no. quòd ille, de offic. procon. & in l. si vt proponis, la. 1. columna tertia, versicul. & hæc faciunt, C. quomod. & quand. iud. & Petr. Anca. in ca. cùm in multis, quod est secundũ, columna vltima, versic. similis est quæstio, de rescript. lib. sexto, & in c. si compromissarius, columna secunda, versiculo vltimò, quia text. dicit, ibi, sed quando est constitutio, de electio. eod. libr. sexto: dum tractant, an qui semel elegit siue bene siue malè, posit iterum eligere, & Imo. in l. iudex posteaquam, columna quarta,

versicul. fallit etiam quartò, & ibi quoque Alexand. columna tertia, in quarta fal.ff. de re iudic.

¶ Et ad hoc quidem facit, quod post alios
11 antiquiores, quos non nominat, voluit glos. in d.c. si compromissarius, in verbo, consentire, in fin. dum facit discrimen, an detur potestas prouidendi, an eligendi: vt in primo casu si electio non fuerit sortita effectum, possit iterum eligere, quia per primam illam electionem nondum est prouisum, & sic non satisfactum intentioni mandantis. & sequitur Ioan. Andr. super ea glos. qui eos nominat. qui antè fuerant eius opinio. scilicet Tancred. & Petr. de Samp. in cap. causam, extrà, eod. titu. & idipsum quoque recitasse Abba. antiquum, in ca. quia propter, eod. titul. Et in hac quoque opinio. videntur fuisse Hosti. & Ioan. Andr. in c. 1. in verbo, ipso iure, de re iudic. & Bald. dum simpliciter eam glos. citat, in d.ca. causam, columna secunda, versicul. quærit glos. an compromissarius, de elec.

12 ¶ Verùm Ioannes de S. Georg. dicit, quòd ipsius præceptor dicebat contrariũ eius quod dixi-

diximus, probari in d.c. cōpromiſſarius,quia loquitur de poteſtate prouidendi, cùm dicitur ſtatim poſt princ. ad ſuperiorem poteſtas deuoluitur prouidendi,& tamen poſtea confeſtim ſequitur, quòd ſibi compromittentes imputent,qui in talem, poteſtatem huiuſmodi tranſtulerunt. Sed dicit Domi. ibi in §. ſi verò,ſuper d.glo.vlt.ad id dici poſſe,quòd finis tex.illius §. debet referri ad princ.vbi loquitur de poteſtate eligendi data compromiſſariis:verbum autem prouidendi poſtea poſitum, dicitur reſpectu illius ad quem deuoluitur.& ſatis probatur ex eo text. quòd iſti cōpromiſſarij habuerūt tantùm poteſtatem eligendi,vt dicit gloſa.

13 ¶ Cęterùm iſtam diſtinctionem eligendi & prouidendi reprobat Lapus in d.c.ſi compromiſſarius,nihil enim referre inter poteſtatem eligendi & prouidendi, vtrumque enim conſumi vna electione:nam compromiſſarius poteſt dicere eligo vel prouideo, vt ſcripſit Archidiaco.in c.ſicut cùm per formam,eo.tit.& lib.& in c.in geneſi,extrà eo.tit.& Inno.in c. in cauſis,eo.quoque tit.

14 ¶ Sed & Specul.tit.de electio. in forma pronun-

nunciationis electionis, dicit quòd compromissarius magis propriè potest dicere prouideo, quam eligo, vt in c. quia propter. Et facit (inquit) quod no. glo. vlt. in c. causam quæ, extrà, eo. ti. & in c. constitutus, in glo. 1. extrà de cõcess. præbend. nã ista duo promiscuè ponũtur in iure, scilicet prouisio ponitur pro electione in d. c. causam quæ, & in d. c. quia propter: & è diuerso electio pro prouisione, in c. dilectus extrà de conces. prębẽ. vti obseruauit Ioan. Andr. post Archidiac. in c. 1. post princ. in verbo, prouisionem, extrà de elect.

15 ¶ Verùm propriè loquendo aliud est prouisio, aliud est electio, vt patet ex c. 1. in princip. ibi, electionem, postulationem, vel prouisionem, de elect. libro sexto, & clemen. dispendiosam, quę est 2. in illis verbis, in causis super electionibus, postulationibus, vel electionibus, & ibi Card. Floren. in 4. no. de iudi. & in clemen. 1. §. ad hoc, ibi, prouisionem, seu electionem, & iterũ ibi, ne ad prouisionem procederent, vel quempiam eligant, & ibi idem Card. in 3. quæstio. de præbend.

16 ¶ Quod & ex hoc videri potest, quòd prouisio spectat ad superiorem, & per eam prouisus

ſus conſequitur plenum ius,& ponitur pro electione.c.dilecto.1.reſpon. extrà de præben.&.c.cùm dilectus,etiam.1.reſpon.extrà de iure patronat. & c.is cui,de præbend.libro ſexto,electio verò ſpectat ad inferiores,c.1.de electio. &. c.cùm eccleſia, de cauſa poſſeſſ. & propriet.&. c.congregatio,16.q.1.&.c.abbatem,18.q.2.

17 ¶ Concludit igitur Domi.in d.c.ſi compromiſſarius,& poſt eum Philip. Fran. ibi ſuper glo.in verbo,conſentit, hanc poteſtatem eligendi vel prouidendi finiri vnico actu,niſi ſi ita fuerit mandatũ eligẽdi, donec ſiue quouſque fuerit eccleſiæ prouiſum. Contrà autem Imo.in d.c.in literis,ad fi.de offic.deleg.dicit neutram poteſtatem eligendi & prouidendi finiri vnico actu electionis vel prouiſionis, quæ non eſt ſortita effectum.

18 ¶ Et hoc quidem in loco occurrit hiſtoria memorabilis huc admodum pertinens,relata primum à Polybio lib.6.hiſtoriar. & Atilio, deinde à Tullio, paulo ante fi.libro 3.offic.& Liuio 3.decad.li.2. ad fi.iterúmque li.4.& poſtea quoque à Gellio lib.noct. Attic.7.c. 18. Ea eſt, poſt Cannenſem pugnam Hannibal ex ca-

ex captiuis Romanis, quos detinebat, decem iuratos ad Romanum Senatum misit, in castra redituros, nisi de redimēdis captiuis impetrarent. Cùm egressi castris essent, vnus ex iis, minimè Romani (vt dicit Liuius) ingenij, veluti aliquid in castris esset oblitus, in castra rediit, iurisiurandi soluendi causa, & cōfestim comites secutus est. Re à Senatu non impetrata, cæteri in castra Hannibalis redierunt: is domum abiit, tanquam fallaci in castra reditu sese iureiurando exsoluisset, nec iterum redire teneretur. Quod cùm resciuisset Senatus, censuit eum comprehendendum, & custodibus publicè datis ad Hannibalem deducendum, & quidem rectè. Fraus enim, vt dicit Tullius de ea re loquens, vbi supra, distringit periurium, non dissoluit. Et si ad hunc locum referre possumus, vt certè possumus, ex huiusmodi primo fallacíque reditu, non erat satisfactum menti & intentioni concedentis.

19 ¶ Huic veteri historiæ germana est alia hæc recētior historia, quā recēset AEneas Syluius qui adepto summo pontificatu Pij nomen sibi adsciuit, in descriptione Europe. c. 39. & Raphael Volaterranus lib. 7. Geographię in Francorum historia, & è nostris Andręas Alciat.

ciat.in hoc noſtro §.hoc ſermone, de verbor. ſignific.Cùm Albertus Franconiæ comes in arce munitiſsima Bambergenſis vrbis à Ludouico imperatore obſideretur, cuius filium interemiſſe inſimulabatur, difficiliſque eius arcis expugnatio videretur. Otho Maguntinus epiſcopus profectus ad Albertum, ſe litis arbitrum profeſſus eſt, iurauítque ſi ſecũ ad imperatorem proficiſceretur, vel pacem impetraturum, vel in arcem incolumẽ reductũ rum. Credit Albertus, & Othonẽ ſequitur. Vix arcem egreſsi erãt, cùm Otho hortatur, vt in arcem pranſum redeant, ne fortè longiuſcula apud imperatorem eſſet futura mora: redeunt, pranſique iterũ egreſsi ad Ludouicũ redierũt, mox Albertus captus eſt, & capitali iudicio damnatus. Cui archiepiſcopi fidem imploranti, reſpondit religioſus ille pontifex ſe datę fidei ſatiſfeciſſe, religionéque exſolutum eſſe, qui ſemel reduxiſſet incolumẽ, bis reducere nõ promiſiſſe. Verùm is non ſatiſfecerat menti intentioníque eius, qui iuſiurãdũ exegerat, propterea nec eo ſe liberarat.

20 ¶ Hanc tamen limitationẽ intelligunt nonnulli in diſpoſitione legis, non etiam in diſpoſitione hominis, quæ primo actu cõſumitur, etiam

etiam si postea euanuerit, nec sortita fuerit effectum. Ita enim voluit Bald. in l. 1. columna octaua, versi. tertiò, quæro statutum, C. de his quæ pœne nomi. & eius authoritate Soci. cō. 117. visa & diligenter, circa mediū, li. primo, vbi & id dicit singul. & iterum consi. 91. concludo dictum Philippum, columna 2. versic. confirmatur ratione, libro quarto, vbi ex hoc inferunt, quòd dispositiò sententiæ & promissio consumitur in primo actu, licèt is postea fuerit retractus, cùm sit hominis dispositio. & subdit hanc rationem concludere, nisi ipse fallatur, & Fran. Curt. iunior con. 178. habita diligenti consideratione, colum. vlt. nume. 27. vbi ex hoc dicit, quòd dispositio hominis consumitur primo actu, etiam si non fuerit sortitus effectū, prouisio autē legis tum demum, si ille primus actus sortitus fuerit effectum. Vide autem quæ de hoc latiùs dicemus infrà in 9. limitatione, Sed vt interim nō omittam, cum hac. 6. limitatione multùm conuenire, 12. limitationem.

SEPTIMA LIMITATIO.

1 ¶ SEPTIMO Limita (& hæc est sexta Felyni limitatio) vt procedat in dispositione affir-

firmatiua siue permissiua, non etiam in prohibitiua siue negatiua, quæ non solùm de primo actu, sed & in infinitum intelligitur, per text. in l. si sic stipulatus sum, vbi id no. Iason in 2. no. ff. de verbor. obligat. & voluit glos. no. in l. hoc genus, & ibi Alberi. Goffred. Salig. in fin. & Bart. qui eam dicit notandam, & Paul. Ca. qui dicit singul. & præterea Oldra. in l. cùm pater, §. pater filiam, & ibi quoque Bar. ff. de leg. 2.

2 ¶ Et idem quoque voluit ipse Oldrad. con. 16. thema latè est, Titius habens vnam filiam, columna tertia, versi. nec in hoc multùm, vbi & ad hoc allegat, l. si sic, ff. de verborum obligat. vbi per hoc consuluit, quòd si testator aliquid vltra legitimam legauerit filiæ, ne nuberet alij, quàm mercatori, aliàs legatum amittat: & filia primò nubat mercatori, & eo mortuo, nobili, amittit legatum: neque enim in hac prohibitione de primis nuptiis tantùm est intellectum, sed de omnibus. Et id nuncupatim sequitur Benedict. Plumbi. in l. matrimonij, in fin. ff. qui & à quibus manu. vbi tamen est corruptus nume. illius cons. & Paulus. Cast. in d. l. hoc genus, vbi ex hoc dicit se consecutum fuisse honorem. & Catellia.

lia.Cot.qui id dicit singul.memor.incip.testa tor lætaliter vulneratus,circa medium.& Alciat.in hoc nostro §.hoc sermone.Et idē propè ad verbum,nulla tamen Oldradi mentione facta, voluit Alberi.in l.vlt.col.4.versicu. vltimò quæro,ibi,nec est multùm,C.de sponsal.& in l.hæc conditio filiæ, in fi.ff.de cond. & demonstr.

3 ¶ Sed & illud quoque voluit Signor.consil. 68.quædam mulier,colum. secunda,versicu. deinde sic,& iterum con.71.factum sic se habet,D.episcopus,columna quarta, versi.prætere a non est nouum.Baldus, qui illam glos. dicit satis no. in l.si vt proponis,la.1.columna secunda,versic.opponitur illud quod nullum est,C.quomod. & quand.iudex. Roma. con.504.in casu propositæ consultationis,ante medium, versi. alia enim limitatio,dum allegat glo.in d.l.hoc genus,& non obscurè singul.291.legauit viduæ.& Lauren.Calca.con. 20.ista quæstio habet tria dubia,col.1.versic. quarta limitatio,vbi ad hoc expresśim allegat d.l.si sic stipulatus sim, de verborũ obligat. Alexan.in addit.Bar.in hoc nostro,§.hoc sermone,& ibi Alciat.Iason in d.l.in duobus,§. 1.col.vlt.versi. item prædicta limita. ff.de iure-

reiurand. vbi tamen dicit ſe id nullibi legiſſe, præterquam apud Oldrad. vbi ſuprà, & ipſe Iaſon in l.decem ſtipulatus,colum.5.verſi.ſed huic reſponſioni,ff.de verbor.obliga. Philip. Dec.in c.nam concupiſcentiã, col.1. in 3.no. de conſtit. in 1.lectu.& conſil.3. cuius ſuperſcriptio incipit, quando iuriſdictio, columna tertia,verſicu.comprobatur hoc quia negatiua,& con.490.viſis & circumſpectis, columna tertia,verſi.& quia negatiua.

4 ¶Huius differentiæ rationem,cur ſcilicet affirmatiua intelligatur de primo actu, non etiam negatiua, Iaſon vbi ſuprà cogitandum ſuadet,& ita quidem ſuadet,vt nullam ſibi eſſe videatur. Verùm Alberic.& Paul.Ca.in d. l.hoc genus,ff.de cond.& demonſtrat.& Philip.Dec.in d.c.nam concupiſcentiam, vbi ſuprà, id tribuunt viribus & robori negatiuæ ſiue prohibitiuę,quod aliàs ſemper multo fortius eſt,quàm affirmatiuæ ſiue permiſsiuæ,id eſt, plus negat negatio, quàm affirmet affirmatio, l.quicquid aſtringendæ,ff.de verborũ obligat.& l.luminum,§.vl.ff.de ſeruituti.vrban.prædior.& quod habetur in l.is qui ducenta,§.ſed vtrùm,ff.de reb.dub.& l.filiuſfamilias,§.pen.ff.de donat.iuncta l.alienatum,

N §.do-

§.donationis, & ibi glos. ff.de verborum significatione, & l.1.§. editiones, & ibi Bald. post Ray. ff. de edendo, & l.eum qui, §.si libertus,ff.de iureiuran. iuncta l.si iurauero,ff. de iure patrona. & voluit glos.in c.cùm dilectus,in verbo,à suspensis, versicu.alij dicunt, & meliùs, & ibi Antonius,de consuetudin. Bald.in proœmio decretal. columna quarta, versicul.item potentius, vbi & ad hoc allegat l.Sabinus,ff.commu.diuidun.Iason in l.si arrogator,columna antepenultima, versicul. tertiò contra decisionem,& ibi ad idem contra,ff.de adoptio.

5 ¶ Híncque prodit, quod tradit Archidiac. in.c.si peccauerit,2.q.1. quòd præcepta negatiua potentiùs & efficaciùs obligant, & magis præcisè adstringunt, quàm affirmatiua.& sequitur Panor.in c.nouit, column.12.versicu.secundò quæritur an quilibet, de iudic.Et quod scribit Raphael Fulgos.in l.iurisgentium,§. sed si fraudandi,per glosam,ibi,ff. de pact. quòd negatiua indefinita equipollet vniuersali ex proprietate sermonis, licèt aliàs regulariter ex benignitate id sit, non ex proprietate, vt no.in c.vt circa, de electio. lib.6. & per Bart.in l.si in pluribus, ff.de lega. 2.& pro-

probatur in l.si seruitus, ff. de seruitu. vrban. prædior.

6 ¶ Et quod per tex.in l.tutor quoque,quæ est 3.§.liberti,versic.sed patronum, ff.de suspect. tutor. iuncta l.1.§. consequens,eod.titul.tradunt Iacob.Are. Dy.& Bar. in priore lectu. quòd vbi reperiuntur duæ regulæ, vna affirmatiua, alia negatiua, hanc potiùs esse attendendam.Et id sequitur Alexan.in l.si conuenerit,column.prima,ff.de re iudi.Et idem in duobus priuilegiis,vno prohibitorio, altero permissiuo,illud enim prçualet,l.si Ruffinus, & ibi Bald.in princip.Raph.Fulgos.Alexan. Franc.Are. & Iason,C.de testa.milit. Idémque in duobus statutis, ex Soci.consil. 79.si essemus in terminis, columna quarta, versiculo, confirmatur quia hic,libro quarto. Et quod nos scripsimus in repe.l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, numero 247.incip.tu autem,& in nostris legibus connubialibus,glos.5. quæ est in verbo, *contracter*, numero 80.incipi.& hoc mirum. Et quòd item latè probauimus, constitutioni prohibitiuæ renunciari non posse, nec itē priuilegio prohibitorio,in nostro tractatu Primigeniorum, q.24.nu.9.tamen Barba.& 2.seq.

7 ¶ Et hæc quidem nemo impugnat, licèt contrà faciat tex. in l. 1. §. veteres, ff. de acquirend. possess. ex quo. no. Soci. & Iason ibi, ille col. 2. versicu. tertiò no. in versicu. vt si plures: alter columna tertia, versicul. tertiò no. quòd vbi in eodem subiecto concurrunt duæ qualitates, potiùs attenditur affirmatiua, quàm negatiua. & glo. in c. statutum, §. cùm verò, in verbo, eiusdem ciuitatis, de rescript. libro sexto, ex qua no. ibi Domi. columna quarta, versic. no. ex ista glos. id quod iam diximus, attendi potiùs qualitatem affirmatiuam, quàm negatiuam, cùm vtraque concurrit in personam vnius. Imo verò etiam si in diuersa subiecta concurrant, vt dicit Iason, vbi suprà, per text. no. in l. si is qui duas, ff. de liber. lega. Cuius rei reddit rationem ipse Iason, quem vide, ne hîc diutiùs immoremur.

OCTAVA LIMITATIO.

1 ¶ OCTAVO Limita (& hæc est 7. & vltima limitatio Fely. in d. c. 2. de treug. & pac.) vt non procedat, quando dispositio inducta per viam priuilegij (vt nostri loquuntur) esset temporalis, si intelligeretur de prima vice, quia hoc esset contra naturam priuilegij, quæ

ea eſt, vt ſit perpetuum, c. decet, de regul. iur. libro ſexto. Ideo priuilegium conceſſum alicui & eius familiaribus, vt poſsint ingredi ecclesiam tempore interdicti, nõ de primis tantùm intelligitur, qui ſcilicet familiares erant tempore priuilegij conceſsi, ſed & de aliis in eorum locum ſubrogatis. Ita enim poſt Aegid. Cremo. voluit Ioannes Andr. in c. licèt, quod eſt pe. circa medium, & ibi quoque Domi. in. §. 1. verſi. ſed pone quòd conceſſum, & Philip. Franc. verſi. quærit tamen hîc, de priuileg. libro ſexto, per no. in c. vl. de verbor. ſigni. eo. lib. 6. de regul. iur. & in c. quanto, de cenſib. & in l. filiæ, §. Titia, ff. de cond. & demonſtra. & in l. non aliàs, §. vlt. ff. de iudic. & in l. vel inutilem, ff. de vſufruc. & in l. placet, ff. de lib. & poſthu. Et idem quoque voluit ipſe Ioan. Andr. in c. qui ſentit, de regu. iu. eod. lib. 6. & Alciat. in hoc noſtro §. hoc ſermone, & Io. Lup. in repe. rub. de donat. inter vir. & vxor. §. 69. col. 6. verſi. ſed meo iudicio.

2 ¶ Et eſt ſimile quod tradit Ioan. Mona. in d. c. vl. columna ſecunda, verſi. ſed quæro epiſcopus, de verbor. ſignificat. lib. 6. quòd ſi epiſcopus habet indultum ad certum tempus, vt quatuor ipſius famuli gaudeant fructibus

beneficiorum suorum, trahitur etiam ad illos, qui loco priorum fuerunt substituti, arg. l. sicut in annos, in. 2. respon. ff. quibus mod. vsufruct. amitta. Nec obstat (inquit) l. fideicommissa, §. si quis decem, ff. de lega. 3. quia ibi illud fit, ne hæres obligetur in infinitum, & ne detur occasio fatuè consumendi.

3 ¶ Et hoc dictum Ioannis Mona. sequitur Ioannes. Andr. in d. c. vlt. columna secunda, ad fin. vbi & in id præterea allegat c. quia circa, extrà, de priuileg. cum aliis iuribus ibi allegatis in glos. vlt. & l. si ita fuerit, ff. de lega. 3. vbi eius qui natus est post testamentum, vel eius qui postea in familiam venit, habetur ratio. & l. si mancipia, ff. de fund. instruct. vbi in legato fundo cum mancipiis comprehendũtur mancipia pòst inducta. Sequuntur item Dominic. & Philip. Fran. in eod. c. vlt. ille columna tertia, versicu. sed pone episcopus, hic columna secunda, in 5. no. Et ex hoc dicunt ipsi Ioannes. And. & Domi. in d. c. vl. quòd eadem ratione illud indultũ trahitur ad beneficia postea quæsita, vt ibi videre poteris. Sed & prius illud dictum Ioan. And. in d. c. vl. sequitur etiam Ioan. Lup. in d. rub. de donat. inter vir. & vxor. vbi supra.

¶ Et

4 ¶ Et facit præterea quod ſcribit Alberi.in l. cùm quidam,quæ eſt antepe. in fi.ff.de annu. lega. quòd immunitas conceſſa ſimpliciter intelligitur perpetua, ad quod allegat text.in l.beneficium,ff.de conſtit.princip. & d.c.decet,de regul.iur. libro ſexto, quæ haud dubiè loquuntur de priuilegiis principum, ideo ſecundum ea iura, eſt intelligenda illius ſententia,vt per Ioan.And.in c.cùm nuncius, haud multò ante fin.de teſtibus & Bar.in l.non ſolùm noſtrum, §.ſi liberationis,ff.de libera.lega.cum ſi.

5 ¶ His adde multa latè collecta ab Oldrad. con.300.factum tale eſt magiſtro milite, quibus probat priuilegia principum latiſsimè eſſe interpretanda extendendáque, & quò ad res,& quò ad perſonas, & quò ad tempus,& quò ad modum agendi, & quò ad omnia genera cauſarum,atque etiam fauorabiliter intelligenda quò ad perpetuam & commutabilem eorum durationem (vt ipſe loquitur) quæ quidem vltima clauſula propiùs ad hunc locum pertinet.& hoc quidem ſigillatim tractat & probat,vt ibi videre poteris,ne hîc iterum repetamus.

NONA LIMITATIO.

1 ¶ NONO LIMITA. vt hæc nostra regula procedat in dispositione hominis, non etiam legis vel statuti, per text. qui ad hoc solet allegari, in l. veluti, §. hæc vox, vbi Cy. id no. & post eum Bal. qui eum §. legit cum §. vlt. l. si quis ex argentariis, & Iason qui eum §. legit cum §. prætor ait l. præcedētis, ff. de eden. Raph. Com. in l. si cùm dotem, §. 1. versic. no. tamen ex glo. ff. solu. matrim. ex hoc limitans hunc nostrum §. & iterum con. 14. statutum dictat, versi. non ob. l. boues. & Roma. consi. 504. in casu propositæ consultationis, columna prima, vbi intelligit, quando est eadem ratio. Alexand. dum Cy. & Bald. vbi suprà, allegat, consi. 81. lecto & discusso, colum. quarta, versi. & quamuis eodem die, lib. 3. & Soci. consi. 5. suprascriptus insignis doctor, columna tertia, versi. & confirmatur ista ratio, libro quarto. Philip. Deci. con. 287. in ciuitate Placentiæ, colum. penul. versi. & quia in dispositione hominis. & cons. 512. cùm reuerendissimus, columna secunda, versi. secundò principaliter, & cons. 609. quæritur ex duobus, col. 2. nu. 6. & cæteri omnes, quos postea in hac limitatione citabimus post seq. versi.

¶ Et

2 ¶ Et huius quidem differentiæ duplex ratio esse potest, prior quòd legis natura ea est, vt disponat, non pro vno actu tantùm, sed perpetuò, & quoties opus fuerit, ne alioquin sit manca & mutila & imperfecta, contra l.1.C. de his quib.vt indig. Altera quæ proximè accedit ad priorem, quòd lex ipsa semper loquitur, l.1.ff.de condic.ex lege.vt per eam dicit Bar.in l.vlti.ante fi.ff.de reg. Catonia.éstque semper in viridi obseruãtia, vt dicit text. quem & ad hoc nostri vbique appellant, in l. Arriani, C. de hæret. Qua etiam ratione motus Bart.in l.si ita esset, colum.1. versicu.circa primum dic, ff.de aur.& arg. lega. dicit quòd verbum, præsentis temporis prolatũ à lege, etiam ad futura trahitur, vti probatur ex d.l. 1.de condict.ex leg.

3 ¶ Et ex hoc plerique dicunt fieri, quòd alibi diximus, statutum de compromittendis causis affinium non restringi ad vnum compromissum, sed vt toties, fiat quoties opus fuerit, donec causa fuerit decisa & expedita, cùm hæc dispositio sit legalis siue statutaria. Ita enim hac ratione voluerunt Cy. & Bald.in d. §.hæc vox. & idem Bald.in l. si vt proponis, la.1. colum. vltim. versicu.ibi, officio suo, C.

quo-

quomo. & quand. iud. dum allegat Cy. in d. §. hæc vox. & ipse Bald. in l. 1. columna octaua, versicu. quartò quæro testator mandauit. C. de his quæ pœnæ nomine. vbi illud dicit quòd suprà diximus, legem semper loqui. Rapha. Comen. in l. si cùm dotem, §. 1. versicu. not. tamen ex glos. & ibi Alexand. columna prima, versicul. iuxta hoc quæro, ff. solu. matrim. Alexand. consil. 70. viso consilio, columna prima, versicul. sed posito quòd illud, lib. 2. Cepola causar. criminal. consi. 68. circa primum dubium, columna secunda, in princip. Soci. qui id reputat singul. consi. 117. visa & diligenter, columna secunda, in princip. lib. 1. Iason in d. l. duobus, §. 1. columna vltima, versicu. item limita supradicta, ff. de iureiurand. & in l. diuortio, §. quod in anno, columna vltima, versicul. secundò limita, ff. solu. matrim. & in l. prætor ait, §. deinde, columna vltima, versicul. nec obstat si diceretur, ff. de oper. no. nunciat. vbi dicit, quòd si ex pacto compromissum fieri deberet, non cogerentur partes bis compromittere, & Philipp. Dec. in ca. sua nobis, columna prima, versicul. & ista habent locum, de appellat. Andr. Alciat. in hoc nostro §. hoc sermone.

¶ Sed

4 ¶ Sed & ex hoc fit quòd nonnulli in ea quæstione, an qui tenetur dotare, si dotauerit, & dos amissa fuerit, teneatur iterum dotare, distingunt an teneatur dotare ex dispositione legis, vt iterum teneatur dotare, si dos sine culpa dotatæ amissa sit, per l. vltimam, C. de dot. promiss. & d. authen. sed quamuis, C. de rei vxor. actio. & voluerunt Bartol. & alij in l. si cùm dotem, §. 1. ff. sol. mat. & Bald. in authen. quod locum, C. de collat. cum si. An verò ex pacto vel alia dispositione hominis, & non tenebitur, per l. si socius pro filia, ff. pro. soci. de qua diximus suprà, in princip. nume. 7. incip. tertiò. Nam ita has ll. quæ discordare videbantur, concordant Bald. Angel. Imo. & Alexand. in d. l. si cùm dotem, §. 1. ille circa medium, alter in fin. ipse Imo. etiam circa medium, postremus columna 1. versicu. iuxta hoc quæro, ff. solu. matrim. & Lauren. Calca. consil. 20. ista quæstio habet tria, colum. 1. versicul. secunda limitatio. & Soci. consi. 291. visis literis. colum. 5. versi. sed huic considerationi, lib. 2. Sed tu omnino circa hanc decis. vide eundem Soci. d. consil. 5. colum. 3. versi. ad secundum respondeo, cum mult. sequen. li. 4. & quæ dicam infrà nu. 14. incip. sed & hanc.

¶ Nec

5 ¶ Nec omittendum quod per hanc nostram limitationem, ex specie facti, consultò respondit Raph. Comen. consil. 14. cuius id exordium est, statutum dictat capientem, quòd si ex statuto, capiens cōdemnatum pro delicto, debeat habere dimidiam partem condemnationis, non tantùm intelligitur de prima captura, sed & de secunda, & de aliis, quia legis dispositio intelligitur, quoties opus erit, per d. l. veluti, §.1.ff.de eden. & alia quæ allegat.

6 ¶ Hæc autem nostra limitatio ex eo iuuatur (nec illud enim prætereundum est) quod scriptum est à Soci. in l. hęc conditio filiæ, colum. 2. in vlt. not. ff. de cond. & demonstr. notari ex eo tex. & l. qui per salutem, & ibi glos. ff. de iureiurand. quòd dispositio hominis verificatur in primo actu valido, non autem in primo actu inualido. Ex quo (inquit) infertur non esse differentiam inter dispositionem hominis & legis in hoc, quia neutra verificatur in primo actu inualido: sed in eo esse differentiam, quando primus actus est validus, sed non sortitur effectum, tunc enim dispositio legis non consumitur illo primo actu: dispositio autem hominis consumitur, verbi gratia,

tia, lex vel ſtatutum iubet fieri compromiſſum inter affines, & factum fuit compromiſſum validum, ſed non ſortitum fuerit effectum, non conſumpta eſt diſpoſitio, ſed debet fieri aliud compromiſſum, & toties quidem fieri, donec laudum ſecutum fuerit.

7 ¶ Secus vt ſubdit Soci. ſi teſtator mandauerit hæredi, vt faciat compromiſſum, quia tunc ſi ſemel validè compromiſerit, licèt effectus inde nullus ſecutus fuerit, nõ tenebitur iterum compromittere, ſufficit enim ſemel ſatisfeciſſe, ſecundum Bald. in d. l. 1. vbi ſuprà, C. de his qui pœnæ nomine, & ita dicit ſe cõſuluiſſe Ianuæ.

8 ¶ Tandem tamen ſubiungit ipſe Soci. poſſe dici totum contrarium colligi ex d. l. hæc conditio, ſcilicet quòd diſpoſitio hominis conſumitur primo actu etiã inualido: quia ille text. dicit benignè dicendum eſſe non conſumi, ergo (inquit) de iuris rigore ſecus. & hoc videtur probare text. rectè intuenti, in l. dotis promiſsio, in fin. ff. de iur. dot. Mihi autem, vt dicam quod ſentio, nihil referre videtur, an id fiat ex æquitate ſcripta, an ſtricto iure, quoniam æquitas illa ſcripta præferatur rigori iuris,

iuris, vt no. in l. placuit, C. de iudic. & vide interim quæ dixi suprà, in sexta limitá. numero vltim.

9 ¶ Iuuatur item hæc limitatio ex eo, quòd à nonnullis dictum est, quòd cùm electio data est cuipiam ab homine, si semel elegerit, etiam qualitercumque, váriare non licet, est enim consumpta electio, per cap. si compromissarius, de elect. lib. 6. Si à lege, licet, per l. cum qui certarum, §. vltim. ff. de verbor. oblig. Ita enim per eos text. voluit Damasus in c. causam, de elect. vti eum allegat glos. in d. c. si compromissarius, §. porrò eo casu, in verbo, consentire, vbi & idem voluit Archid. columna secunda, in verbo, functus, & ibi quoque Ioan. And. post eum, & ab eo Alberi. in d. §. cùm purè, colum. 2. versicu. Archid. autem breuiter.

10 ¶ Subdunt autem ipsi Damasus & Archid. vbi suprà, non obstare l. 2. de opti. legà. vbi ab homine data est electio, nec tamen consumitur vna electione: quia ibi non fuit exhibita tota familia, in qua debuit fieri electio, per l. serui electione, ff. de lega. 1. postea subiungit Archi. contra secundũ membrum

vide-

videri facere l. si cui, ff. de seruitu. & l. quod in hæredem, §. eligere, ff. de tribut, actio. vbi data est electio a lege, & tamen variare non licet, ex quo dicit hanc esse viam brochardicam.

11 ¶ Postremo confirmatur hæc limitatio ex eo quod voluit Bald. in addi. Specul. titul. de loca. §. nunc aliqua, in 38. quæstio. quòd pœna legalis sæpius committitur: conuentionalis non nisi semel, nisi expressè dictum sit, vt sæpius committatur. quod & ipsum tenuit idem Bald. in l. si duo, §. 1. ibi, contra hîc, quia aliud, ff. de arbitr. Licèt contrarium teneat Imol. in l. si sic stipulatus, columna secunda, versicul. & conclude breuiter, ff. de verbor. oblig. vbi dicit nihil referre quantum ad id, sitne pœna legalis an conuentionalis, vtriusque enim eandem esse rationem, arg. l. non rectè, C. de fideiussor. & l. cùm quis, ff. si cert. peta. Et in vtramque partem respectu diuersorum casuum, facit quod dici solet, mitius agi cum lege quàm cùm homine, l. Celsus, ff. de arbitr. cum similibus.

12 ¶ SED HANC Limitationem ita primò de-

declarabis, vt ſi diſpoſitio hominis facta eſt ex neceſsitate legis vel ſtatuti, ea cenſeatur eſſe facta à lege vel ſtatuto, ita vt non intelligas de primo actu, verbi gratia, in caſu de quo ſuprà locuti ſumus, cùm ſtatutum iubet fieri compromiſſum inter affines, & iudex ſequendo ſtatutum id fieri iuſſerit, certè ſi ex primo compromiſſo lis ſopita non fuerit, iterum compromiſſum faciendum eſt, vt nuncupatim & in hac ſpecie reſpondit Philipp. Dec. conſil. 22. cuius ſuperſcriptio incipit, ſi pronunciatio, columna 1. & 2. Nam cùm id faciat iudex neceſſariò ſecutus ſtatutum, id ſtatuto attribuitur, authoritate Bald. in l. nouiſsimè, ff. quod tutor. autho. vbi dicit, quòd quando quis facit actum, ad quem tenebatur, actus videtur factus ex neceſsitate, nec voluntati facientis tribuitur, ſed neceſsitati, quod & ipſum ante illum voluit Ioan. Andr. in c. præterea, de iure patrona. & in ca. bona fides, in princi. de reg. iur. lib. 6. Et hoc quoque vt ſubdit Deci. colligi poteſt ex eo quod ſcribit Bartol. in l. 1. colum. 2. verſi. pro ea declaranda, C. de eden. quòd mandatũ factum argentario, vt edat rationes, non producit actionem mandati: quia cum argentarius ad id teneatur ratione officij, non reputatur mãdatum

datum hominis voluntarium, sed necessitati legis attribuitur.

13 ¶ Cui adde quod tradit Bald. post Guil. Cu. in l.cùm hi, §. planè, in vtraque lectu. ff. de transac. quòd si hæres iussus à testatore vendere alimenta, ea vendiderit, non poterit super hac venditione transigi, tanquam facta vi illius testamenti, inspecta scilicet causa originali. Quódque scripsit Iacob. Butrig. in l. si hæres testamento, ff. de actio. empt. quòd si sit statutum, vt de quolibet contractu soluatur gabella, hæréque venditionem fecerit iussu testatoris, non soluitur gabella, quia id factum attribuitur testamento, & non actui inter viuos, per glos. singul. in l. si quis ita, in princip. in verbo, defectus, ff. de statu.lib. & id sequitur Bald. ipse in sua marga. in verbo, venditio, colum. 2. versicu. facio. Adde (inquam) multa alia similia, quæ & nos adduximus in nostro tractatu Retractuum, titu. 1. in fi. illius titu. quæstio. 2.

14 ¶ SED ET HANC principalem limitationem secundo declarabis, vt procedat in dispositione legis communis, secus si ex speciali beneficio legis quippiam competat. verbi

O gratia

gratia, pater tenetur iterum dotare filiam, quę nullo suo dolo aut culpa dotem amisit, vt diximus & probauimus suprà, versicu. 4. sed & ex hoc, ob eam scilicet rationem, quòd ex dispositione iuris communis pater tenetur dotare filiam, l. qui liberos, ff. de rit. nupt. & l. obligamur, §. lege, ff. de actio. & obligat. At frater qui etiam certis casibus tenetur dotare sororem inopem, ex speciali beneficio ipsi sorori inopi concesso, per notata in l. cùm plures, §. cùm tutor, ff. de administra. tut. & l. non omni, C. eo. titu. & latè diximus in tractatu Primigeniorum, quæstio. 62. si semel eam dotauerit, non ampliùs tenebitur eam dotare, etiam si nullo sororis dolo aut culpa dotem amiserit, vt non obscurè sentit Bart. in l. si cùm dotem, §. 1. ff. sol. mat. & apertiùs Bald. in l. vlti. columna secunda, versicul. sed nunquid eo casu, C. de dot. promissio. per l. si socius pro filia, suprà allegat. & apertissimè idem Bald. in authen. quod locum, & ibi quoque Roma. columna secunda, versicul. item inducitur, C. de collati. illam differentiæ rationem afferentes, quòd faciliùs amittitur beneficium iure speciali competens, quàm iure communi, l. cùm miles, §. militia missus, ff. de testa. milit. Sed tu tamen vide

omnino

omnino Alexand. in d. l. si cum dotem, §. 1. colum. 1. in fin. cum seq.

DECIMA LIMITATIO.

1 ¶ DECIMO LIMITA, vt nostra regula non procedat, quando post primum actum etiamnum manet eadem ratio dispositionis, vt procedatur ad secundum actum: tunc enim & ad eum procedi potest, per id quod dicit Bald. quem ad aliud suprà citauimus in 6. limitatio. in princip. scilicet in l. fideicommissa, §. si quis alicui decem, ff. de lega. 3. hanc inter alias rationem afferens, quare in casu statuti iubentis compromissum fieri inter affines, compromissum est iterandum, si per primum lis non fuerit sopita, quia videlicet adhuc vendicat sibi locum ratio statuti, quæ est vt lis finiatur, & sic (inquit) non obstat l. boues, §. hoc sermone, ff. de verbor. signific. Quasi diceret Bal. hunc nostrum §. non procedere, cùm adhuc durat ratio dispositionis.

2 ¶ Quod & idem voluit & quidem expresśiùs Roma. consi. 504. in casu propositæ consultationis, post princ. & Anto. consi. 30. casus Titius quidam testator, cuius illic dictum sæpius

O ij in

in hoc opere, ad alia quædam attulimus loquens in illo ipso casu, consi.14. statutum dictat. Fely. in c. licèt dilectus, ad fin. de testi. Iason in l. veluti, §. hæc vox, quem legit cum §. prætor ait, qui est vlti. l. præcedentis, columna secunda, versicu. pro eius confirmatione, iunctis præcedent. ff. de eden. & in l. prætor ait, §. deinde, colum. vltim. in vlti. no. ibi, confirmo istam conclusionem, ff. de oper. no. nunciat.

3 ¶ Nam vt inquit ipse Iason, donec durat ratio finalis statuti, durat ipsum statutum, l. 2. §. vltim. ff. de donatio. Et vt ei id addas, ratio est quæ dispositionem ampliat, & extendit, l. regula, §. si quis, & ibi Barto. & Bald. & iterum, §. & licèt, ff. de regul. iur. & l. 1. §. mater, versicu. quid si curatores, & versic. quid si decesserint, ff. ad SC. Tertullia. cum aliis multis concordant. text. & doctor. à me latè congestis in tractatu, cessante causa cessat effectus, parte 1. numero 146. incip. secundum autem, cum multis sequent. Sed aduerte quia hi omnes loquuntur in dispositione legis, secundum ea quæ diximus suprà in 9. limita. vt scilicet locus sit secundo actui, cùm est eadem ratio legis in illo secundo actu, vt in primo.

VN-

VNDECIMA LIMITATIO.

1 ¶ VNDECIMO LIMITA, vt hæc regula nostra procedat in dubio, & cùm simpliciter fuerit aliquid dispositum, tunc enim etiam in dubio de primo actu intelligitur. Secus si aliter disponentes dixerint. Primùm enim inspiciendum est, quòd illi expressè egerunt. In dubio autem de primo intelligendum est. Ita enim apertè declarat text. in l. eum qui Calendis, ff. de verbor. oblig. & in l. si duo, §. 1. ff. de verbo. signif. quas nos suprà in prin. pro concord. nostræ regulæ citauimus.

2 ¶ Id autem generale est, vt semper aliàs primo loco inspiciendum sit, quid inter partes actum est, l. semper in stipulationibus, ff. de regul. iur. vbi ita ad verbum scribitur. Semper in stipulationibus, & in cæteris contractibus id sequimur, quod actum est. Súntque in id alij infiniti tex. quos non est necesse in re tam clara & minimè dubia adducere.

DVODECIMA LIMITATIO.

1 ¶ DVODECIMO LIMITA non procedere, non solùm quando expressè aliud dictum

est à partibus, sed & si ex coniecturis verisimi liter colligeretur intentionem earum aliter intelligere, verbi gratia, vt loquamur in illo casu, de quo suprà, in princip. nu. 6. incip. tertio ad hanc sententiam, videlicet si quis vendit fructus alicuius prædij huius anni, & id prædium binos fructus hoc anno adferat, de primis tantùm intelligitur, vt ibi diximus. Sed hoc intelligit Rom. in l. diuortio, §. quod in anno, quem legit cum §. ob donationes, colum. 2. versic. vnde dicit hic. nisi pretium esset æquiualens omnibus fructibus totius anni, ita vt sit verisimile partes intellexisse de omnibus, per tex. in l. cùm in fundo, §. vxor viro, ff. de iur. dot. Et id sequitur Alexand. ibi, colum. 3. versic. limita tamen dictum. Cepola in tractatu seruitutum rusticor. prædior. titu. de seruitut. iuris pascendi, colum. 3. & Georg. Nat. in clemen. sæpe, in princip. columna 62. versicu. mihi magis placet, ibi, ad idem adduco quod voluit.

2 ¶ Et huc pertinet alia glos. in l. 1. §. 1. in verbo, agendo, ff. de superfic. quòd si dubitetur quis contractus fuerit, præcium (inquit) facit discerni, quam glo. sequitur & dicit valde no. Bart. ibi, paulò ante fi. versic. vlteriùs quæro,

&

& Bald.in l.ex conuentione, colum.1. versic. tertio casu, C.de pact. vbi ex ea dicit, id quod dicitur ex mentione precij præsumi emptionem, vt not.in l.vlt.C.de præd. curial.lib. 10. intelligi, quando præcium est re condignum. & idem Bald.in l.1.col.1.versicu.quæro nunquid ille, & ibi quoque Angel.in lec. Perusi. Paul.Ca.Alex.dum simplicicer allegat Bald. vterque paulò ante fi. & Iason, col.pe.versic. tertiò successiuè quærit, C. qui testa.fac.poss. vbi dicunt, quòd si quis vendidit rem cõmunem simpliciter, an totam eam, an verò partẽ tantùm suam vendere censeatur, in dubio id ex quantitate precij esse æstimandum. quod & ipsum voluit. Alexand. qui hanc dicit esse communem opi. & alios concord. adfert, in l.si domus, §.vlt. colum. 2.versi. quid in vendente, ff.de lega.1.Sed & illam quoque gl. sequitur Pe.Ancha.qui eam dicit singul. consi. 402.pluribus rationibus, colum.2.versi.item potest intelligi.& Alexand.consil.68.visis & oportunè consideratis, ad fi.li.5.

3 ¶ Et ad id quoque optime facit alia glos. in l. semper in stipulationibus, ibi, item actum intellige etiam tacitè, ratione rei, quæ venditur, & ibi quoque Bart.in princip. & Philipp.

Deci.colum.1.versi.item actum videtur,ff.de regul.iur. Et alia item gl.illi omnino similis, in l. in obscuris,ibi,si enim res digna erat,eo. titu.& ipse Barto. post Dy.in l.patronus,§.1. colum.2.versic.fallit si ex coniecturis.& idem quoque Barto.in l.cùm tabernam,in princip. post medium,ff.de pignor.& in l. Paulus,col. 1.versicu.item quod dixi,ff.de solutio. Franc. Are.qui duas illas priores glos. allegat,consi. 6.viso instrumento diuisionis,colum.penult. versic.sed tamen his non obstantibus.& Alexand.consi. 26. consideratis verbis,post medium,versi.corroborantur prædicta,li.4.

4 ¶ Sed & pro ista limitatione optimè facit tex.in l.cùm quidam, ff.de ann.lega.vbi cùm quidam decurionibus diuisiones dari vouisset die natalis sui, interpretatum est non esse verisimile testatorem de vno sensisse, sed de perpetuo legato. Nam vt dicit ibi Bartol. hanc interpretationē facit imperator ex qualitate personæ relinquentis, & eius cui relinquebatur,scilicet decurioni;& sic ex qualitate personæ non præsumitur quòd voluerit dari semel tantùm,argu. l.sed & si susceperit, §.1,ff.de iudi. vt proinde intelligas illum tex. inniti præsumptione,cōiectura,& verisimili,

¶ Et

5 ¶ Et quod Pulchrè responsum est à Petr. Anchar.consi.27. non seruato ordine,columna tertia,versicu.postquam igitur propter dictum, quòd si quis hærede instituto substituit duos antiquiores domus, ista substitutio non restringitur ad duos primos antiquiores tantùm,sed ad sequentes, illis exclusis vel repudiantibus, propter verisimilem mentem testatoris,quam ex multis colligit, vt ibi videre licet.Et sequitur Roma. consi.438.in causa consultationis,in 4.dubio,ad fi.Barba.consil,27.scripsit doctissimus, col.10.versic. præterea additur vltimus, & alij quos tibi adduxi in nostro tractatu Primigeniorum q.3. nu. 9.incip.facit item. & præter eos Carol. Rui. con.119. viso & bene ponderato, col. antepe. sub num.14.in fi.lib.2.dum allegat Pet. Anchar.vbi suprà.

6 ¶ Et quod item no.consuluit Anto. vt alibi ad aliud propositum citauimus,consi.30.casus Titius quidam testator, quòd si testator reliquit habitationem domus filiæ suæ cùm vidua erit, non intelligitur de prima viduitate tãtùm,sed de aliis omnibus,quia testator hoc verisimiliter intellexit: & inspecta mẽte eius, eadem est ratio omnibus.

¶ Po-

7 ¶ Postremò hãc limitationem hæc ratio adiuuat, nam hæc nostra regula tum demũ procedit, nisi aliter dictum sit à disponentibus, vt diximus suprà in præcedenti limitatio. Id autem satis actum videri debet, etiam si dictum non fuerit, quod partes verisimiliter intellexerint: aut si interrogati fuissẽt, verisimiliter respondissent, l. tale pactum, §. vlt. & ibi glos. no. & Bald. qui id ad omnes dispositiones trahit, & alij, ff. de pact. cum aliis infinitis concor. à me collectis in l. si vnquam, in pręfatione, numer. 56. incip. inter tam multa. Sed vt tamen intelligas, & huc quoque spectare quæ de verisimili latè inibi scripsimus num. 57. incip. sed iam ni fallor, ad nu. 61. quę tu ibi videre poteris. Et hæc quidem limitatio non admodum dissidet à. 6. limitatione, quam suprà posuimus.

DECIMA III. LIMITAT.

1 ¶ DECIMO tertio limita hãc regulam procedere, quando verba referuntur ad aliquem actum, qui potest sæpius iterari ab eadẽ persona, secus si ex suapte natura traheretur ad plures personas. Cuius rei text. habes & exemplum in l. in annalibus, C. de legat. & in l.

pa-

paterfamilias primis,in prin.ff.de vulg. & pupill.& in l.qui liberis,§.hęc verba,eo.ti.Et ita per eos tex.nuncupatim voluit Corne.consi. 279.videtur prima facie, columna pen. versi. nec obstat etiam secunda ratio,li.3.vbi ex hoc expressè limitat hunc nostrũ §.hoc sermone.

DECIMA IIII. LIMITA.

¶DECIMO quarto limita procedere,nisi secundus actus subrogaretur in locum primi, verbi gratia. Si is qui ex dispẽsatione obtinet duo beneficia,ea aut alterum eorum dimiserit, non poterit vi illius dispẽsationis, vnum, aut duo alia beneficia obtinere, quia ea gratia intelligitur de duobus primis tantùm,per c.ordinarij,ante fi.& ibi glo.de offic.ordinar. libro sexto, & in c.non potest, versicul.illud autẽ,de præbend.eod.lib.& diximus suprà in princ.nu.27.incip.decimosexto, vt relinquamus. Quid igitur si vnũ illorũ priorum permutet cum alio, aut etiã duo illa priora cũ aliis duobus.Et hæc quidem obtinere poterit, quia quod subrogatũ est loco alterius,idẽ reputatur l.si filiæ §.1.ff.de cõdi.& demõst.& l. si donatę.§. si sponsus ff.de donat.inter vir.& vxor.permutatũ autẽ subrogatur loco eius cũ

quo

quo permutatur,l.idem ſeruandum,ff.de leg. 2. Et quaſi continuatiuè gratia extenditur,l. quod dicitur,ff.de milit.teſta. Hæc Bald. expreſsim in c.dudum, le.2. columna prima,de electio.Nec obſtat(inquit)l.boues,§.hoc ſer mone,ff.de verborũ ſignifica. quia ibi ſecundæ nuptiæ non ſubrogantur loco primarum.

2 ¶ Cui adde ad confirmationem huius ſenten tiæ,quod in vniuerſum dicitur, rem permutatam eandem ſortiri naturam,quàm alia res, cum qua permutata eſt.quod ex eo videre licet quod tradit Bald.conſi. 112. quæritur qui intelligantur, columna ſecunda, verſicul.& prædicta ſunt vera,libro 1.fundum,cum quo permutatus eſt fundus patrimonialis,cenſeri etiam patrimonialem. quod & ipſum voluit Maſuer.ti.de ſociet.§. item & dicuntur conqueſtus. Quodque ſcribit Alberi.authoritate Guil.Cu.in l.vl. columna ſecunda,verſic. item quęrit,ff.de nego.geſt.quòd ſi quis rem meam permutat cum alia, & ea ipſa res mea periit,poſſum contra eum agere, vt mihi reddat aliam rem, quam habuit cauſa permutationis.

3 ¶ Et quod in eandem ſententiam prodidit Lu-

Lucas Pen.in l.1.columna quarta, versicu.sed quid in quæstione, C.de impo.lucra.descript. li.10.rem immobilẽ à patre receptam ex permutatione alterius, eandem omnino sortiri naturam, in ídque multas rationes adducit, vt ibi videre poteris. Et ex hoc colligit filios in hac ipsa re ita permutata eodem modo succedere, vt in illa quam pater reliquit, etiam si aliàs aliter successuri fuissent. Et quod itẽ ex facto respondit Iason consi.231.istæ duæ mulieres, columna prima, li.2.rem permutatam cum re subiecta fideicõmisso, fieri fideicommissariam. Et quod denique scriptum est à Matth. Afflic.decis.Neapoli.336.quidam nobilis, rem permutatam cum re dotali effici dotalem. Quæ & nos latiùs tractauimus in nostro tractatu de Retracti.ti.1.§.32.glo.1.num. 26.neque enim hic casus, & seq.

DECIMA V. LIMITAT.

1 ¶DECIMO quinto limita, vt procedat in dispositionibus inter viuos, in quibus voluntas obligãdi semper in id fertur, quod minus est, l.inter stipulantem, ff.de verbor. obliga.& l.semper in stipulationibus, in fi. ff.de regul. iur.& ibi concord.in glo. Et propterea huius modi

modi diſpoſitionesſunt ſtricti iuris,ſtrictéque ſunt interpretandæ,l. quicquid aſtringendæ, ff.de verbor.obligat. Ideo non mirum, ſi intelligitur de prima vice tantùm.Secus autem in diſpoſitionibus teſtamentariis, quæ multò longiùs producũtur, pleniúſque interpretantur,l.in teſtamentis,ff.de regu.iur, & ibi quoque concord.quibus adde c.cùm dilecti,in fi. de donat.Et id quidem voluit Anto.con.30. caſus Titius quidam teſtator, in 1. dubio, ad id quoque referẽs quod ex eo ſuprà diximus, tum in 2.limita.nu.3.incipi.ſed aduerte, tùm in 3.nu.11. incipi. ſed & ad hanc. Et ſequitur Philip.Dec.con.512.cùm reuerendiſsimus,columna ſecunda,nu.6.

2 ¶ Et idem quoque,nulla Anto.mentione facta,voluit Roma. in l.diuortio,§.quod in anno,quem legit ſub §.ob donationes,col.2.verſicu.vnde dicit hîc, ff.ſolu.matrimo. & Alex. in additio.Bar.in l.dotis promiſsio,ff.de iure. dot. & vterque quidem per l. defuncta, ff. de vſufruc.& Lauren. Calca.conſi.20. iſta quæſtio habet tria dubia,col.1. verſicu.iſta tamen regula,per l.placet,& ibi gloſa,ff. de liber. & poſthu. de qua & nos diximus in eadem 3.limita.nu.2.

¶ Sed

3 ¶ Sed addit præterea Roma. quòd in dubio nunquam contractus intelligitur continere promiſsionem annuam, vt no.gloſ. relata ad tex.ſi recte (inquit) intueamur, in l.legatum, ff.de annu.legat.& firmat Bart.in l. cum qui ita, §.qui ita, ff.de verborum obligat. Quin & idem voluiſſe videtur Soci.in l.hæc conditiò filiæ, paulò ante fin.ibi, ſed per prædicta, ff.de condit.& demonſtra.dum etiam in hac re facit differentiam inter contractus, & vltimas voluntates.

4 ¶ Et hanc opinionem confirmat, quod ſuprà diximus in 9.limitatione, hanc noſtram regulam non procedere in diſpoſitione legis, vel ſtatuti. Nam ex eo ſequitur nec in diſpoſitione quoque vltimæ voluntatis procedere, vtpote quæ illi æquiparatur, ex ſententia gloſæ Bartoli, Raphaelis, Cornei, & Alexandri, & aliorum in l.1.C. de his quibus vt indignis, gloſæ, & Bartol. in l. in cognitione, ff. de Senatus Conſulto Sillanian. Barto. in l.2. ff. de in diem addictione, & in l.vlt. columna ſecunda, verſicul.eodem modo pone, ff. de regu. Catoni. Bald.in repe.l.& ſi poſt tres, columna ſeptima, verſic.præterea inter cõtractũ, ff.ſi quis cautio. & in l.quoties.

la

la.2.in lec.antiqua,C.de fideicom.& in c.1.in prin.columna penultima, versi.deinde quæro pone quòd princeps, tit.de pace Constan. Roma.in l.3.§.filius,columna secunda,versi. & hæc faciunt,ff.de lib. & posthu.& in l.4.§. Cato,columna antepenul.ver. secundo quæro statuta,ff.de verbor. obligat. & in l.1. columna quarta,versicu.quartò inquantum,C. quando non peten.par. quibus locis aut magna parte eorum reprehendit Baldum contrarium, vt ipse dicit, tenerem in l.omnes populi,columna 8.ff.de iusti.& iureiu. cum aliis multis,ne dicam infinitis, concordant. à me collectis in tractatu Retractuum, tit.1.in fin. num.13.denique obligatio. Sed quibus adde Fran.Are.hanc expresſim rationem huius nostræ limitationis adferentē, in l.serui electione,post princip.ff.de leg.1.& tex. quem nonnulli in hoc citant, in l.labeo,ff. de statulib.& l.seruus hac lege,ff.de manumisſio. Nam & illud scitum est,disponat testator,& erit lex.§. disponat,in authen.de nupt.

5 ❡ Adde,inquam,quòd hinc fit,vt bonum sit argumentum de testatoribus ad statuentes, & è diuerso,l.vl.C.de reb.eccl.non alie.& voluit Angel. vt à nonnullis citatur in l.1. ff.de

acquir

àcquir. rer.domi. per.text. quem ad hoc dicit singu.in l.4.C.de omni agr.deser.li.11.vti illum allegat & sequitur Iason in l.testandi,in 1.no.C.de testam. sed in meo codice Angel. nulla est illius lec.in eum tit.

6 ¶ Adde & postremò, quòd omnibus modis quibus coniecturatur mens testatoris, iisdem quoque & mens statuentium, vt dicit ipse Angel.con.281.Martinus.Ioã. de Florentia, columna secunda,ver. item per præcedentia, quod notabile dicit Iason in d.l. testandi,vbi suprà. Et quòd prohibitio testatoris æquiparatur prohibitioni statutariæ,vt tradit Petrus Ancar.con.152.plura,& sequitur etiam Iason vbi supra, vbi tamen est corruptus nu.d.con.

7 ¶ Et ad hanc limitationem pertinere potest quod proditum est à Guid.Suz. & Raph.Comen.in l.eum qui calendis,in princ.ff.de verbor.obligat.quòd si testator legauit fratribus minoribus vnam pitantiam,vt ipse loquitur, in festo sancti Francisci, nõ de primo tantùm anno intelligitur, sed & semper & perpetuò in eodem festo.& nuncupatim ipse Raph.reprehendit Bar. qui contrarium tenuerat in l. cum quidam,ff.de annuis legat. fatetur tamẽ

P idem

idem Rapha.dictum Bartol.posse procedere in contractibus,per text.in hoc nostro §. hoc sermone. De quo & nos pleniùs diximus suprà in prin.nu.88.incip. quadragesimo octauo vt redeamus.

8 ¶ Verùm de hoc principali dicto Anton.d. con.30.dubitat Fely.in d.c.2.columna secunda,versic.bene facit elegans, de treug.& pac. Et id expresè & apertè reprehendit Iason,in l.diuortio,§.quod in anno,in fi.ff.solu.matrimo.dum dicit ipsum Anto.in d.cõs.quinque modis,inter quos hic vnus est,limitasse hanc regulam,sed illas limitationes parum sibi placere, nec tamen adiicit rationem, quare sibi displiceant.

9 ¶ Et pro ipsius Iasonis opinione,posset illud nonnihil facere, quod in testamentis difficiliùs permittitur secunda electio,scilicet priore iam facta,quàm in contractibus, vt videre licet ex l.si sterilis,§.vlt.ff.de actio.empt.& l. huiusmodi,§.Stichum,& ibi glos.Bar.Raph. Comen.& alij,ff.de legat.1.& l.serui electione,& ibi Bar.in 1.oppo.Alberi,columna prima,Bal.post Petr.in prin.Angel. Imo.Raph. Comen.in princ.Paul.Ca.distinguens,Alex.

Fran.

Fran.Are.& Iaſon,eo.tit.& l.fideicommiſſa, §.ſic fideicommiſſum,ff.de legat.3.& l. apud Aufidiũ,& ibi Alberi.poſt Iacob.Ra. & Pe. ff.de opt.leg.& Io.Mona.in c.ſi tibi, columna vltima,verſicu. & vt planè liqueat,de præbend.librò ſexto. & Ioan. Andr. in c.gratia, paulò ante fin. & ibi Domi. column. vltima ad fi.& Philip.Fran. column. ſecunda nume. 9.de reſcrip.eod.libro.6.Bart. poſt antiquiores in l.eum qui certarum, §.1. colum. prima in 1.oppoſit.& ibi quoque Alberi. poſt prin. Angel.in fi.Paul.Ca.poſt medium,ff. de verbor.obligat.Petr.Anca.in c.ſi compromiſſarius,column.ſecunda,verſi. vltimò quia text. dicit,de electi. libro 6. Alexand.in d.l. quicquid,columna ſecunda,verſicu.ex qua habes perpetuò , & ibi quoque Iaſon columna ſecunda,verſicu.in ea gloſ.ibi, & iterum in fin. eius verſi. ff.de verborum.obligat. Cuius differentię redduntur quatuor rationes,vt videre poteris apud Iaſonem poſt alios, in d.l.ſerui electione,columna tertia.verſi.operæpretium eſt.

10 ¶ Et certè huic limitationi ex diametro pugnat,quod ſcribit Bald.in l.1. colum.8.verſicu.quintò quæro teſtator mandauit, C.de his

quæ pœnæ nomi. quòd si testator mãdauerit hæredi, vt compromitteret causam, quam habebat cum Titio super mutuo, sub certa pœna: sufficit vt hæres semel compromiserit, & confestim quàm id fecerit, liberatus est: quia verbum ab homine prolatum consumitur, etiam si postea euanuerit: licèt secus sit, si à lege esset prolatũ, per l. vlt. §. vlt. & ibi Cy. ff. de eden. Et eum sequitur Soci. consi. 117. visa & diligenter, columna 2. versic. hoc etiam apertè, lib. 1. vides enim ibi compromissum in testamento iussum, primo cõpromisso consumptum, etiam si euanuerit, tanquam scilicet ab homine iussum. Et certè ego sum in ea sententia, vt nihil in hoc referat, fiat dispositio à contrahente, an à testatore, vtrobique enim censetur dispositio hominis, non legis, quantùm ad hoc nostrum institutum attinet.

DECIMA VI. LIMITAT.

1 ¶ DECIMO sexto limita, vt procedat nostra regula in dispositione conditionali tantùm, non etiam in cæteris, ex eo quod post Cy. & Petr. voluit Bar. (quem omnes præter Raph. Com. sequuntur) in l. inter stipulantem, §. sacrám, columna antepenultima, versicu. venio

ad verſic. pro quo,ff.de verbor.obligat.quòd quando promiſsio vel legatum fructuum naſciturorũ ex tali fundo fit cum relatiuo quis vel qui,quòd coniunctũ verbo futuri temporis facit cõditionem,l.Stichum qui meus erit, ff.de lega.1. & l.nuper,ff.de legat.3.vel quando promittuntur fructus naſcituri non expreſſa quantitate, quo caſu etiam promiſsio cenſetur eſſe conditionalis,l.1. in fi.ff.de condit.& demonſtra.& l.interdum, ff.de verborum obligat. Tũc nullis fructibus primo anno natis,aut ſi nati fuerint, conſumptis, non debentur fructus anni ſequentis,l. & ſi debitor,§.veriſimile,ff. de cõtra.empt.& l.certus, ff.de vino triti.& ole.leg. quia conditio intelligitur de prima vice, per hunc noſtrum §.hoc ſermone.Secus quãdo promittitur certa quantitas fructuum naſciturorum ex aliquo fundo, non adiecto relatiuo : tunc enim quia iſta promiſsio non habet conditionem, non ſolùm de primo anno intelligitur, ſed & de ſequentibus,per tex.in d.§.ſacram,& in l. Firmio,in prin.ff.quando dies leg.ced.Et idẽ certè voluit Cy.in l.ſi quis argentum, ad fi. princip.verſicul.ſi quæras nunquid,C.de donatio.

2 ¶ Hanc rem primus ſolúſque expendit Iaſon in d. §. ſacram, ad limitationem huius noſtræ regulæ, quam dicit mirabilem, nouam, & valdè ſingularem. Subdit tamen id ſibi videri ineptiſsimum, quoniam in omni materia ſermo ſimpliciter prolatus, intelligitur de prima vice, per tex. iam ſæpius ſuprà à nobis citatum, in l. dotis promiſsio, verſiculo vltimo, ff. de iur. dot. Tamen illico ſubiungit defendendo (vt ipſe dicit) opinionem Bartol. dici poſſe, quòd ea l. & ſimiliter hic noſter §. hoc ſermone, quem ipſe allegat, bene faciunt pro eo: quia talis promiſsio dotis, de qua loquuntur, habet tacitam conditionem, ſi matrimonium ſequatur, l. ſtipulationem, & l. promittendo, in princ. & l. tali. ff. de iur. dot. Cui in hoc vltimo adde quæ latè diximus in noſtro tractatu Retractuum, titulo ſecundo, §. ſecundo, nume. 58. ad octauum, & duobus ſequen.

3 ¶ Poſtea autem ipſe, vt ad eum redeamus, ſubnectit, quòd contra Bartol. iura abundant, probantia in omni alia materia etiam non conditionali, ſermonem ſimpliciter prolatum intelligi de primo actu, vt in l. eum qui calendis, & ibi glo. 1. ff. de verborum obligat.

& in

& in l.si socius pro filia,in prin.& ibi Rapha. Fulgos.id reputans singulare, in 5.no.ff. pro soc.& in c. non potest,§.1.&. c.mandato, &. c.si clericus,in princip.& ibi Domi.in 4.no. de præbend.libro sexto,quæ iura allegaui suprà in princip.Tandem Iason relinquit cogitãdum, quia nemo aduertit, & nemo tangit, nec aliud dicit.

4 ¶ Ego autem præterea illud scio, Bald. qui nihil omnino intactum reliquit (vt sæpe aliàs dixi)in l. qui per salutem,in fi.nouæ lect. ff.de iureiurand. in ea quoque sententia fuisse, vt hic noster §.hoc sermone, intelligatur in actu conditionali tantùm, non etiam in præceptiuo & dispositiuo per. d.l. qui per salutem. Et idem quoque effectualiter, vt nostri loquuntur, voluit Angel. consilio 51.cuius exordium est, ex facto proposito,factum autem incipit, Simon notarius, columna secunda. At vt tandem in ea re iudicium meum interponam, çenseo non solùm in conditionali materia, sed & in omni alia regulam nostram procedere, per iura à Iason.citata,& alia plura suprà in princ.à nobis quoque citata.

1 ¶ DECIMO septimo limita, vt scilicet sermo simpliciter prolatus, de primo actu, non etiam secundo intelligatur, nisi ille actus secundus sit reuocatorius primi, qui aliàs ex suapte naturæ sit reuocabilis, quia tunc reuocari potest. Verbi gratia, princeps ciuitati potestatem fecit statuendi, quæquidem ciuitas vsa ea potestate quippiam statuit, an postea poterit id statutũ reuocare, & aliud facere. De qua re loquens Bald. in c. 1. in princ. columna penultima, versicu. deinde quæro, pone quòd princeps, tit. de pace Constan. dicit primùm videri, quòd non, quia ea facultas intelligitur de primo actu, per hunc nostrum §. hoc sermone. Subdit tamen contrarium esse verius, argum. l. omnium, C. de testamen. & no. à Ioanne Andr. in c. non potest, de præbend. libro sexto, in nouella. Et sequitur Alexand. in addit. Bar. in l. omnes populi, column. 9. in verbo, non potest reuocari, versic. sed quid si princeps, ff. de iustiti. & iur. Ex quo (inquit) apparet statuta potiùs accedere vltimæ voluntati, quàm cõtractui, de quo nos diximus suprà in 15. limit. nu. 4. incip. & hãc opinionẽ. Sed ex hoc vides illos intelligere id quod di-

ctú eſt in his quę ex ſua natura reuocari poſsũt.

2 ¶ Sed tu ſuper his, & primùm ſuper eo, an ſtatuta reuocari poſsint à ſtatuentibus, vide Barto.in d. l.omnes populi, colum. 9.verſic. quartò quærit vtrùm, quæ eſt 4. quæſtio 4. quæſtionis principalis, per totam eam quæſtio.ff.de iuſtit.& iur. & in l.2.§.1.colum. vlt. verſicul.& prædicta ſunt multùm, ff. de opti. lega. & in l.ambitioſa, colum. penult. verſic. quæro an decretum, ff. de decre. ab ordi. facien.& in d.l.omnium,in 4.not.& ibi Bal.ad fin. verſicul.item nota quòd licèt, & Angel. colum.2.verſic.in tex.ibi inhibitum,Pau.Ca. circa medium, verſicu.videtur etiam eſſe hîc caſus. Alexand. colum.1.verſicul. & ideo facit,Corne.colum.2.verſicu.no. quòd licèt teſtamentum,& latè Iaſon, colum.2.verſi.ideo facit ſecundum Bart. C. de teſta.Panor. poſt alios in c.dilecto,columna penultima,verſic. ſed aduerte ad aliud dictum,de præbend.Roma,conſi.116.viſis neceſſariis,ferè per totum.

XVIII. LIMITATIO.

1 ¶ DECIMO OCTAVO LIMITA, vt hæc noſtra regula non procedat, ſi natura rei ſiue

ſubiecta

ſubiecta materia repugnet, vt expreſsè voluit Alciat. in hoc noſtro §. hoc ſermone, ad id referens quod ſuprà diximus in 8. limita. de priuilegio quod ſuapte natura perpetuum eſt. Ideóque quod per viam priuilegij conceſſum eſt, primo actu non cõſumitur. Quódque etiã diximus, ſuprà in 2. limitatione, de re quæ ex conſuetudine regionis requirit reiterationẽ.

2 ¶ Nam & illud perpetuum eſt, vt omnis diſpoſitio, quæcunque ea ſit, ſumat interpretationem ex natura rei, & ſubiecta materia, l. ſi vno, in prin. & ibi glo. Bart. & Bald. ff. loca. & cap. conſtitutus, de religioſ. domib. cum aliis concord. adduct. à Steph. Pheder. in lib. de legum interpretat. par. 3. char. 2. verſic. amplius licèt. & Iaſon. in l. 3. in. 2. not. C. de tranſact. & in l. ſtipulatio iſta habere licere, §. hi qui ſunt, colum. 1. & ſeq. ff. de verbor. obliga. & Fely. & Dec. in c. nam concupiſcentiam, de cõſtit. & à me latiùs in repe. l. ſi vnquam, in verbo, reuertatur, nu. 37. incipi. & aliàs etiam videmus, & ſeq. C. de reuoc. donatio.

XIX. LIMITATIO.

1 ¶ DECIMO NONO LIMITA, vt procedat

dat

dat nostra regula, cùm æquitas id suadet, vt scilicet de secundo actu non intelligatur. At si diuersum suadeat, certè & de secundo actu intelligetur, vt expressim voluit Salycet. in l. dotis promissio, ff. de iur. dot. in id referens text. in l. quò enim, §. 1. ff. rem rat. habe. tanquam scilicet hæc nostra regula habeat, vel nõ habeat locum, vti æquitas suadet, aut dissuadet. Et idem propemodum voluit Raph. Comen. in l. si cùm dotem, §. 1. post medium, ibi not. tamen ex gl. ff. solut. matrimo. vbi tamen intelligit, in dispositione hominis, ad id scilicet respiciens quod diximus suprà in 9. limit.

2 ¶Et huc quidem spectat tex. in l. hæc conditio filiæ, in fin. in prin. in illis verbis, benignè tamen dicendũ est, ff. de condit. & demonstr. vbi in casu illius legis conditio nuptiarũ benignè intelligitur de secũdis nuptiis: benignè igitur, id est ex æquitate, vt interpretãtur Accur. Bar. & cęteri doctor. ibi. & quidẽ optimè. Nã id verbũ benignè id ꝓpriè ac peculiariter significat, vt latè docuimus in nostro tractatu Retractuũ, tit. 1. §. 35. in gl. 1. quę est in verbo, *d'estroicts droictz*, nu. 25. incip. & sicut strictũ ius. Et facit quod scribit Frã. Ar. in l. serui electione, ad. fi. prin. ff. de lega. 1. & Iason. in l. di-

diuortio,§.quod in anno,colum.vlti.verficu. tertiò no.limita.ff.fol.matri.

VIGESIMA LIMITATIO.

1 ¶ VIGESIMO LIMITA, vt procedat noftra regula in actu non iterabili (vt noftri loquuntur) durante eodem ftatu, fecus in iterabili. Ita enim voluit Alberic. authoritate Oldra. in l.matrimonij, ff.qui & à quib. eum text.concordans cum l.qui per falutem, ff.de iureiurand.vt fcilicet,d.lex,matrimonij, quæ non admittit alteras nuptias,procedat in actu iterabili.d.autem,l.qui per falutem,loquatur in actu iterabili. Quò etiam fpectat quod diximus fuprà in 2. limita. Porro alij aliter intelligunt d.l. qui per falutem, vt diximus fuprà in 1.limita.

2 ¶ Et huc quoque facit, quòd multi in hac materia diftingunt in die iterabili, & die minimè iterabili, vt videre licet ex Barto. Alberic. & Goffred.Salign.in l.cùm quidam, quæ eft pen.ff.d.de annu.legat. & quod item dicitur in alio cafu, fcilicet de actu iterabili & non iterabili, vt fciamus, an pœna vel ftipulatio femel an pluries committatur, per gloſ. in

in l.si sic stipulatus, in glos.vlt.paulo ante fin. & ibi Bartol. colum.1.versic.si quæris vtrùm stipulatio, post princip.illius versic. & Alberic.columna 1.in 4.oppos. & Bald. paulo post princip.iterúmque postea versicu. nota quòd actus, ff. de verbor. obligat. Et vide quæ dicam infrà in 22. limitati.quæ ad hanc proximè accedit.

XXI. LIMITATIO.

1 ¶ VIGESIMO PRIMO LIMITA, vt non procedat nostra regula, quando quis in primo suo actu, nulla sua culpa fuit deceptus: tunc enim ad alium accedere potest, verbi gratia, si quis vi gratiæ apostolicæ elegerit siue acceptauerit aliquod beneficium, consummata est gratia, nec poterit (etiam hoc dimisso) aliud petere, c.quia cunctis, quod est primum, &. c.executor, de concess.præben.lib.6.& diximus suprà in princip.nume.54. incip.decimo quinto quod voluit, & seq. Sed id sanè intelligitur, nisi is erranter elegerit siue acceptauerit beneficium alteri collatum vel debitum, tunc enim poterit aliud eligere vel acceptare, vt voluit glo.in d.c. quia cunctis, ad fin.in verbo, causa, & ibi quoque ante eam Inno.

Inno.(nam vt alibi diximus, is multa c. libr. 6.legit in lectura decretalium)colum.penul. in verbo ,voluntatibus, versicul. sed quæro vtrùm semel, & Ioan.Andr.in nouella, ad fi. Dominic. colum.vl.super glo.in verbo, causa, & Philipp.Franc.columna vlt.in glos.vlt. de concess.præben.lib.6.& alia glos. in ca.ne captandæ, in verbo, causa subsit, & ibi quoque ante eam,Ioan.Mona.circa medium,Archidia. colum.2.in verbo, rationabilis causa, Ioan.Andr.column.1.in verbo,ius in ipso, in nouella.Petr.Ancha.colum.2.versicu.quærit Ioan.And.an qui semel,& Dominic.colum. 2.super glos. in verbo, causa,eod.titu.de concess.præben. lib.6. & Roma. consi.329. præsens consultatio,colum.1.

2 ¶ Et idem in c.gratia,de rescript.lib.6.vbi is qui ignorans beneficium sibi absenti collatum, aliud à sede apostolica,quod simul cum illo tenere non poterat,impetrauerit, eligere debet, vtrum eorum retinere maluerit: & si semel vnum elegerit, non poterit ampliùs alterum eligere: vt scilicet id procedat, nisi hic qui primum elegit,fuerit deceptus,ignorans scilicet id beneficium à se electum alteri deberi, vel etiam errans, simplex beneficium

pro

pro dignitate elegerit. Ita voluit ibi Archid. ad fi.& ipse Io. And.colum.2.in glos.vlt.arg. l.2.ff.de opt.leg.& l. si maritus, §.vlti.ff.ad le. Iul. de adulter. &.c. quia verisimile, de præsumpti. citántque in eam sentētiam Hostien. in d.c.quia cunctis, in verbo, extantibus, de concess.præben.eod.lib.6. Sed hactenus non vidi lecturam Hosti.in lib.6.nec legit illud c. sub eo.titu. decretalium. Sed & id sequuntur Dominic.& Philipp. Franc.in d.c.gratia, ille colum.vlt.in glo.vlt.hic colum.2. nu.9.

3 ¶ Sed & idem quoque in casu cap. si tibi, de præben.lib.6.voluit Ioan.Mona.ibi, colum. vlti. dicens acceptantem in eo casu posse variare, si nihil sit quod ei imputari posit, per d.l.2.ff.de opt.lega.Et aliud quoque non dissimile in alio casu scribit Calderi. consi.6.an si consuetudo, sub tit.de consuetud. vt ibi per eum videre poteris.

4 ¶ Et huc quoque pertinet, quod dicitur delegatum, qui semel etiam inutiliter pronunciauit, aut quicquam nulliter fecit, non posse iterum pronunciare, cùm sit functus officio, per l. si vt proponis, la.1.C.quomod.& quan. iud.& ca. in literis, & ibi omnes, de offic. deleg.

leg. & latè, D. à Rota. decis.341. dubitabatur vtrùm auditor, in nouis, hoc tamen non procedit, vbi ipse delegatus per iustum errorem facti nulliter gessit, vt si executor, cui mandatum fuerat, vt prouideret Titio de præbenda, illi prouidit de præbenda Martini, qui cõmuni opinione reputabatur mortuus, cùm adhuc viueret, non impeditur de alia prouidere, per l. error, C. de iur. & fac. ignor. & c. dominus, de secund. nupt. Ita enim voluerunt Inno. Hosti. & Ioan. And. in c.1. in verbo, forte, & ibi Bald. colum.1. versic. sed quid in eo cui est mandata, de re iudic. Barto. in l. iudex posteaquam, in 4. oppo. ff. eod. tit. Cardi. Floren. consil.32. in decisione, colum. tertia, versic. quarto quia quando, & consil.104. post redditum consilium, colum.2. versicu. ad aliud dubium, Petr. Anca. in cle.1. colum.2. in 1. quæstio, de re iudic. Paul. Cast. in l. cùm quærebatur, ante medium, ff. eo. tit.

5 ¶ Súntque qui idem tenent in errore iuris, vt videre licet per Hosti. Ioan. Andr. Imo. & alios, præter ipsum Inno. in d. c.1. de re iudic. & Petr. Ancha. in d. cle.1. vbi suprà. & Alexand. in d. l. iudex, colum.5. in 3. limita. Sed huius contrarium expressè tenet Card. Flor. in illis

duobus

duobus con.suprà allegatis, & bona pars eorum quos citauimus in præcc.versic.dum loquuntur de errore facti tantùm, tanquam aliud sentiant in errore iuris.

6 ¶ Quid quòd sunt qui negant in sententiis, & aliis actibus iudicialibus, prodesse errorem facti, vti nec errorem iuris, & in his Imo. in d.l.iudex posteaquam, colum.4.versicu. fallit etiam quarto, ff.de re iudic. & ibi quoque Alexand.colum.3.versicu.quartò fallit.& Panor. in d c.1.colum.penult.versic. aduerte inquantum Inno.loquitur, eod.tit.Nam Inno.in eo. c.1.de re iudic. & qui eum sequuntur, loquuntur in factis extraiudicialibus, vt in prouisione de beneficio, de quo latè diximus suprà in 6.limita. nume.10. incip. huc item spectat, & multis seq. Sed tu hìc vide quæ scripsimus suprà, in. 1. limitati. numero 41. sed quod dictum est, & seq.

7 ¶ Hanc autem principalem limitationem intellige, modò si is qui ita errauerit, posteaquam certior factus fuerit de suo errato, & ita iure sibi non competente in beneficio quod prius acceptauit, mox, id est, sine mora aut negligentia ad aliud redierit. Ita enim not.

Q vo-

luit Roma.d.consi.329.colum.2. versi. sinautem membrum, per tex.quem dicit singul.in c.si beneficia, de præbend.libr. 6. vbi si quis ignoranter recipiat beneficium alteri collatum, vel etiam reseruatum à Papa, liberè reuertitur ad priora beneficia propter illud dimissa, modò postquam certior factus fuerit, sine difficultate aliqua omnino id dimiserit. Nā si(vt inquit Roma.) quis perdit ius quod habet in re, in prioribus illis beneficiis, ob moram dimittendi posterius illud, multò magis perdit commoditatem iuris ad rem, si in mora fuerit relinquendi beneficij acceptati vi gratiæ: multo enim facilius perditur ius ad rem, quàm ius in re, c.si is cui, de præben.li.6. & c.vlt. de concess. præbend. lib.6. Hæc ille. Cui & tu addere potes optimum tex. in l. qui contrà, in fin.C.de incest.nupt.cùm dicitur, si errore comperto coniunctionem huiusmodi, sine vlla procrastinatione diremerunt.& aliū quoque in l.quis sit fugitiuus, §.idem ait si seruus, ff.de ædilit.edic.ibi, si imprudens secutus est, neque occasionem redeundi nactus prætermisit.& in c.cupientes, §. insuper, de elec. li.6.ibi, tunc infrà idem tempus iusto impedimento cessante, &c.& quod voluit glo.ibi, in §.quòd si per xx.in verbo, proposita, in princ.

¶ Ex

8 ¶ Ex hócque approbat Roma.vt ad eum redeamus,eorum sentẽtiam qui reprobant opinio. Hosti.dicentium,quòd vbi est manifestũ acceptantem beneficium ius in illo non habere,non esse expectandã sententiam super declaratione non iuris : nam in re manifesta debet ipse acceptans statim bonam fidem agnoscere,nec sentẽtiam acceptare,l.emptorem,in princ.ff.de actio.empt. & clariùs in l.quoties, §.deniq;,ff.de administra.tutor. & ad id quoque citat l.si res §. non tamen,ff.de alienat.iudic. mutan. caus.fac. & l.1.ff. de inoffic. testa. Quibus & tu adde alium text. not. quem & ipse postea ad aliud adducit, in l. nemo rem suam vtiliter, §.1. in fin. ff.de verbor. obliga. cùm dicitur,hic moram fecisse videtur,qui litigare maluerit, quàm restituere. Adde item & alia multa quæ diximus de execratione litium in nostro tracta.Retractuum,titu.1.§.8. glo.7.in verbo,*le retrayant en decherroit*, num. 20.incipi.hîc autem maxima,& seq.

9 ¶ Intellige item hanc limitationem in eo, qui deceptus fuit errans in facto,secus si in iure errauerit, vt pulchrè voluit Inno. loquens in executore dato à Papa, qui errans in iure, contulit beneficium,quod non vacabat, in c.

1.in fin.de sententen.& re iudic.quem nuncupatim sequitur, idque dicit not. Cardi. Flor. consil.104.cuius initium est, post redditum, colum.2.versicu.ad aliud dubium. Neque enim aliàs error iuris excusat. Super quo vide quæ diximus suprà alicubi.

XXII. LIMITATIO.

1 ¶VIGESIMO SECVNDO LIMITA hanc regulam, vt procedat cùm agitur de specie, quæ suapte natura non est iterabilis, iuxta l. Lucius, §. impuberem, ff. de lega.3. Secus, si de quantitate, quæ sua ipsius natura iterari potest, ideo si quis reliquerit certam quantitatem filiæ, dum vel donec nupserit, censetur esse legatum annuum pro quolibet anno, non pro vno tantùm, l. qui concubinam, §. vxori, ff.de lega.3.& l.legatum, ff.de annu.lega.& l.3.& 4.ff. de condit. & demonstra. Ita enim authoritate earum ll. voluit Imo. in l.in institutione, circa medium, ff.de vulg. & pupil.quem sequitur. Lauren. Calca. consil.20. ista quæstio habet tria dubia, col.1. versic.tertia limitatio, per hoc expresfim limitans hanc nostram regulam. Et vide quæ diximus suprà in 20.limitat. quæ ad hanc proximè pertinet.

VI-

XXIII. LIMITATIO.

1 ¶ VIGESIMO TERTIO LIMITA, vt procedat nostra regula, cùm per primum actum ius alteri est quæsitum: exempli causa, Eligentes per viam electionis, ea publicata, ad secundam electionem venire non possunt. c.cùm inter canonicos,&c.c.publicato,de electio. Per viam autem postulationis possunt, antequam postulationẽ præsentauerint,postea non possunt,c.bonę,le.2.de postula.pręlat. quod non ob aliud est,quàm quia per simplicem electionem quæritur ius, saltem ad rem, electo, per postulationem non quæritur ante præsentationem.

2 ¶ Quam quidem eius differentiæ rationem posuit Compostel. in d.ca.bonæ, colum. 1.in verbo,quæsitum,&c ibi Panor. colum.5.versi. ex hoc habes, vbi ex hoc ponunt hanc regulam generalem,quòd quis variare potest, antequam ius sit alteri quæsitum: secus si ius sit quæsitum,&c ad hoc quoq; allegat ipse Compost.l.nemo,ff.de regul.iur. &c.c.cùm inter di lectos, de electio.&c ipse quoque Panor. citat clemen.1.de renuncia.Quod &c ipsum voluit Cardinal.Alexan.in c. Olius,§.1.61. distinct.

& Roch. Curt. in tracta. de iure patrona, in verbo, honorificum, colum. 11. versic. secundò suboritur quæstio accessoria.

3 ¶ Et bene facit, quod à Io. Mona. traditum est in c. cùm expediat, col. 1. versi. item publicato, de elect. li. 6. quòd publicato scrutino electores variare nequeunt, per d. c. publicato, quod, vt subdit, verũ est, vbi electus ius habet. Quòd si ius non habet, vt ibi, ex scrutinio c. si cui, eod. ti. & lib. variare poterunt, Et sequitur Io. Andr. ibi, post princ. in verbo, consenserit, & Petr. Anc. ad fi. & Domi. colum. 1. Et idem propemodũ voluit Dy. in c. mutare, in prin. de regul. iur. lib. 6. & Hosti. in summa, titu. de electio. §. vtrùm mutari possit, col. 1. versic. & vt pleniùs. & non obscurè voluit Cardi. Floren. in d. c. publicato, col. 2. in 1. opposit. & iterum colum. 5. in 7. quæstio. & ante hos omnes Compostel. in eo ipso c. publicato, in verbo, variare, & iterum paulò ante fi.

4 ¶ Et quod etiam voluerunt D. à Rota, decisio. 35. nota quòd vbi episcopus, in antiquis, quòd si episcopus habet ex priuilegio vel ex consuetudine, vt possit in sua noua creatione nominare vnum canonicum in qualibet ecclesia

clesia collegiata,& aliquem nominauerit,qui ipse acceptauerit,non poterit alium nominare, etiam si ea nominatio non sortiatur effectum,per l.apud Aufidium,ff.de opti.lega.& alia quæ allegat,vt diximus suprà, in prin.nu. 115.inci.sexagesimo.6. quod tradiderũt.Nec obstat(inquiunt)c.si electio,de electio. lib.6. vbi si electio non sortitur effectum, quia electus nolit consentire, vel post consensum renunciat, aut moritur, aut propter occultum quoppiam vitium irritatur electio, poterunt eligentes electionẽ aliã facere,quia ibi ex sola electione immediatè in dignitatibus electiuis nõ quæritur ius,in simplicibus autẽ quęritur, vt in c.si tibi absenti,& ibi no. de elect.li.6.

5 ¶ Vides igitur ex eorum sententia cardinem huius rei in hoc verti, an ius sit quæsitum, an non: vt primo casu variare non liceat, secundo liceat.Nam & hoc ipsum in vniuersum vo luisse videtur glo.distinguens tamen in secun do membro, in c.nosti, extrà de elect.& simpliciter Archidiac. tractans,an liceat mutare consiliũ,in c.certè,in verbo,muto, 12.q.2. dicẽns ita esse concordanda iura,quæ dicunt licere mutare consilium, quæque dicunt non licere. quod & ipsum sequitur Card.Alexan.

ibi,colum.2.super gl. in verbo,ecce. Et idem quoque voluit Iason in l. serui electione,col. 1.versi.secũdò limita,ff.de lega.1.in id referẽs tex. ibi.& in d.l.apud Aufidiũ,ff.de opt.lega.

6 ¶ Et quod item proditum est à Bald. in l.1. C.senten.rescin.non pos.vti allegatur ab his, quos statim citabo (licèt in meo codice non reperi) quòd si consentientibus partibus à delegante statutum est tempus delegato ad expediendam causam, non poterit ampliùs id tempus prorogari, ne tollatur ius quæsitum alteri parti ex lapsu eius temporis:& sequitur Roma.in l.2.colum.19. versicu. dubitatur vlteriùs, ibi, aut terminus ipse, ff. de re iudic. & Georg. Nath.in repe.clemen.sæpe, in princip.colum.42.versicu. prædictis accedat,de verbor.signific.

7 ¶ Quod tamen intelligunt Roma. & Nat. (neque enim id prętereundũ putauimus) nisi quippiã nouũ atque inopinatũ emerserit, ob quod is qui prorogationẽ petit, non potuerit intrà tempus præstitutum dicere de iure suo: tunc enim iustum esse,vt ei succurratur,arg.l. de ætate,§.ex causa,ff. de interro act.&.c.cæterũ,de iuramẽ.calum. vt & in simili dicitur, tem-

tempus præscriptũ appellanti ad prosequendum appellationem ei prorogari debere, si aliquid acciderit, propter quod nõ potuerit appellationẽ prosequi, authẽ. ei qui, C. de temp. appella. &. c. ex tenore, de appel. Debet enim iudex maximè in arbitrariis ęquitatem ob oculos ponere, l. quod si Ephesi, ff. de eo quod cer. loc.

8 ¶ Sed & huc propiùs accedit quod à Bart. & Alberi. scriptum est in l. qui per salutem, vtroque circa medium, & ibi quoque Angel. Saly. in vl. oppo. & Iason in fi. ff. de iureiur. dum tollere volentes antinomiam, quæ videbatur illius l. & huius nostri §. dicunt in hoc §. & simil. tractari de nouo iure quærendo per matrimonium siue aliquem alium actum. At in d. l. qui per salutem, quis iurauerat ex iure suo sibi iam quęsito per acceptationẽ. Quod & ipsum secutus est Benedict. Plumbi. in l. matrimonij, post medium, ff. qui & à quibus, dum concordat d. l. matrimonij, quæ omnino similis est huic nostro §. cum d. l. qui per salutem. Quibus etiam accedit Bald. in l. post aditam, paulò ante fi. ff. de impub. & ali. subst. dum allegat d. l. matrimonij, & alias, in hócque manet, vt si ex primo actu ius sit quæsitum, non

liceat

liceat ad alium transire. Sed tu hîc omnino vide quæ diximus suprà in 1. limitatione, nu. 38. incip. declara item tertio, & seq.

VIGESIMA IIII. LIMITAT.

1 ¶ VIGESIMO quarto limita procedere, vt primo actu consumatur dispositio, nisi ipse actus sit necessarius, scilicet continens necessitatem actu permanentem, vt dicit Bald. in l. vlt. columna vlti. C. qui bon. ced. possunt, ad hoc trahens, quod alibi diximus, statutum de compromissis non consumi vno tantùm cõpromisso, sed tandiu durare, donec lis finita sit, scilicet supra in 6. limit. nu. 1. & seq. atque iterum in limita. 9. num. 3. inci. & ex hoc plerique, & alibi sæpe.

VIGESIMA V. LIMITAT.

1 ¶ VIGESIMO quinto limita, vt hæc nostra regula non procedat in vniuersali, siue etiam generali dispositione, aut etiã indefinita, cùm ea æquipollet vniuersali: tunc nõ tantùm intelligitur de primo & præsenti actu siue tempore, sed etiam de aliis postea futuris, per tex. in l. si seruitus, ff. de seruit. vrba. præd. vbi generali

neralis concessio seruitutis, ne luminibus officiatur, etiam ad futura lumina trahitur. Et ita illum tex. intelligunt omnes doctor ibi.

2 ¶ Et illius argu. dicit Bald. in authen. excipitur, in fi. C. de bon. que liber. quòd si pater ita dicit, concedo filio meo omnes fructus aduentitiorum bonorum ipsius, non solùm includuntur fructus illius anni, sed & aliorum futurorum, quia videtur vniuersalis concessio, & quia vno & eodem tempore pertinent ad concedentem, l. Lucius, quę est penul. ff. de fund. instru. & quod no. Cy. in l. non modus, C. de seruitut. vbi & idem dicit de vniuersali concessione, vt scilicet ad futura trahatur, & ad id quoque allegat d. l. penult. & l. peculiũ, ff. de lega. 2.

3 ¶ Sed & Bald. vbi suprà citat Archidiac. in c. cognouimus, paulò ante fi. versic. & est argum. quod qui concedit, 12. q. 2. vbi post Hugon. dicit, quòd qui generaliter concedit omnem decimationem cuiuspiam loci, intelligitur concedere etiam futuram decimationem noualium, nam & prӕteritӕ & prӕsentes & futurӕ decimationes eodẽ iure ei competũt, omnésq; eodẽ iure censeri debent, arg. l. 1. ff.

de

de pignoribus & l.si quis, quæ est vlt. C.que res pignor.oblig. poss.& hoc quoque ibi sequitur Cardinal.Alexand.etiam ad fi.

4 ¶ Attende tamen lector amantissime, ne decipiaris, quod nonnulli tradunt in d.l.si seruitus, quam tibi pro fundamento huius limitationis post alios citauimus, ideo disponētem, qui indefinite locutus est, intellexisse etiā de futuris, quia potuerunt omnia futura præuideri: alias enim futura non comprehenderentur, per l.si ita esset, ff.de aur. & argen.leg. Ita enim expressè voluit Bar.in d.l.si ita, columna secunda, versic.si verò de magno præiudicio.& ante eum Cy.in d.l.non modus, versi. quandoque concedit sub nominibus.

VIGESIMA VI. LIMITAT.

1 ¶ VIGESIMO sexto limita procedere, nisi dispositio permittens aut aliter disponens aliquid fieri, vtatur verbo, quoties, aut aliis similibus: vt si dicat fieri quandocunque, vel quotiescunque quis voluerit, tunc enim ea dispositio non vno actu consumetur, ob vim & significationem huiusmodi dictionum, quę iterationem importāt, vt magna authoritate affir-

firmat Archidiac.in c.nunc verò,9.q.3.quem ſequitur Domi.conſ.97. ſuper primo dubio, columna prima,verſi.prætextu iſtius, vbi authoritate illius dicit eam dictionem,quoties, eſſe eius naturæ,vt importet vniuerſaliter po teſtatem variãdi,ex hócque, c.non poteſt,de præben.lib. ſexto,quo cauetur diſpenſationé ad duo beneficia,intelligi de duobus primis tantùm,vt diximus ſupra,in prin.nu. 28.inci. decimoſeptimo accedit.non procedere quan do in diſpenſatione eſſent illa verba, quoties ſibi placeret.quod & ipſum nulla illorũ men tione facta conſuluit Philip. Dec.conſi.169. cuius ſuperſcriptio incipit, diſpenſatio facta, in 1.dubio.

2 ¶ Quibus addes Dy. Alberi.Bartol.Imo.& Alexan.in l.qui bona,§.vl.ff. de dam.infec.di cẽtes hęc verba, toties quoties,ſignificare infinitatem.vti etiam ipſe Alexan. voluit in l.ſi Stichum,§.1.columna ſecunda,verſi.nec ob. ratio,ff.de verbor.obligat. & in l.2.§.vlt.col. 2.verſi.puto quòd in terminis,ff. qui ſatiſdar. cogan.& con.145. quoniam abunde, columna prima,verſi.ſed hoc non obſtante,libr. ſecũdo, & alij multi quos tibi citauimus in tractatu Retractuum,ti.2.§.1.in glo.2.in verbo,

atel

a tel temps,nu.11.contrarium,cum multis seq.

3 ¶ Et hoc quidẽ aliis probatur in his dictionibus & similibus, ex multis tex. videlicet in l.si ita stipulatus à Seio fuero, & ibi Bar. Angel.& Imo. ff. de fideiuss.quæ loquitur in dictione,quandocunque, ibíque glo. in verbo, summas, adducit pro cõtrario hunc nostrum §.hoc sermone, vt intelligas hanc limitationem ad hũc tractatum pertinere, & alios tex. in l.1.§.1.ibi,toties quoties, ff. si fami.fur.fec. dica.& in l.si duo, §.vl.ff.de arbit. & §.in primis,Insti.de eo cui liber.cau.

4 ¶ In quo tamen illud annotandum est,quod tradit Angel. in l.si finita,ff.de dam. infec.& iterum in l.2. §. qui exhiberi, ff.de custo. reo. quòd si quis promiserit alterum repræsentare toties quoties fuerit requisitus, sufficit vt bis illum repræsentet, ita vt postea liberetur,per d.l.qui bona,§.vl.ff.eo.ti. & l.fideicommissa, §.si quis decem, ff.de lega.3. Et illum sequitur,& multis argu. & rationibus comprobat Roma.in repe.Rub.ff.de arbi.colum.10.versi.quid autem si compromissum est,& consi. 15.plura sunt quę quęrũtur,in 4.eodémq; vlt. dubio, vbi & alia loca citat ex eodẽ Angel.

Sed

5 ¶ Sed hæc sententia reprehenditur ab Imo. Roma.sibi contrario, Alexand.& cæteris recentioribus in d.l.si finita, ea quam diximus ratione, quòd ea verba (toties quoties) infinitatem designant, proptereáque duabus vicibus tantùm minimè contenta est. Quod & ipsum tradit idem Roma.in d.l.2. §.vl.columna secunda.versicul. modò ad propositum.& ibi quoque Soci.colum.pe.versi. sexto & vltimo, ff.qui satisd.cog. & Pau. Ca.in l.duobus, §.quòd si reus, ante fi.& ibi quoque Iason columna pe.ff.de iureiur. quo in loco ipse Paul. monet notarium, vt promittere faciat de sistendo toties quoties. & ipse item Alexan.in d.l.qui bona, §.vl.ff. de dam.infec. & d.consi. 145.in prin. lib.2. & alijquos in id citat Hippo.Marsil.in l.vnius, §.cogniturum, colum. septima, versi. item & vltra, cum multis seq. ff.de quæsti.& vide quos citaui suprà, in prin. nu.49.incip.quid autem si quis.

9 ¶ Sed & hîc non omittẽdum ducimus, quod ab Ange. scriptum est in d.l.si ita stipulatus à Seio fuero, ff.de fideiu.volẽs soluere contrariũ quod glos.ibi fecerat de hoc nostro §.hoc sermone, vt suprà diximus, hęc tradit, Quòd vbi tractamus de obligatione cõtrahenda in

ali-

alicuius conditionis euentum toleratur infinitas, & solus primus actus impletionis consideratur per hūc nostrū §.hoc sermone. Vbi verò tractamus de obligatione multiplicanda, tūc etiam toleratur infinitas, si per multiplicationem, in effectu non multiplicatur interesse, neque contrahitur nouum dānum, vt in d.l.si ita stipulatus, vbi licèt fideiussor obligetur in plures quantitates, tamē eas recipere potest à reo, & in l.vbi exigitur, §.hæc vox, ff.de edē.de qua nos alibi diximus. Sed vbi ex multiplicatione semper inducitur nouū dānum, quantumcunque verba sint apta ad infinitatem, non toleratur infinitas, sed restringitur, l.fideicōmissa.§. si quis decem, ff.de lega.3.quam & glo.in d.l.si ita stipulatus, adduxerat pro contraria. Sed antequam obligatio contrahatur, potest futurus (vt ipse loquitur) obligari, dicere se nolle in infinitū obligari, & sic, inquit, intelligitur l.qui bona, §.vlt.ff. de damno infec.Hæc Angel.

7 ¶ Cæterum Imo.in d.l. si ita stipulatus, dicit hæc bene notāda, quia secundū ipsum Ang. etiā si esset apposita sit dictio, quādocūq;, vel quādocūque, in d.§.si quis decē, nihilominus procederet quod ibi dicitur. Cuius tamē oppositum

posi-

positum sentit Bartol. in d.l.si ita stipulatus, & rursus in d.l.§.qui bona,§.vlt. & fortè, vt subdit Imo.illud verius est, quia standum est voluntati testa ntis,nec recedendum à verbis claris,l.aut ille,§.cùm in verbis,ff.de leg.3.& l.pe.ff.de annu.leg. Et pro hoc facit d.l. si ita stipulatus,nā posset esse,quòd ibi sæpius dam num incurreretur ipsi fideiussori, si cōtingeret ex post facto reum effici non soluendo,vt in §.vl.instit.de replic. Aequitatem tamen ha bere opinio. Angel. sed æquitas non scripta, & rigor scriptus videtur resistere, per supradicta.

VIGESIMA VII. LIMITAT.

¶ VIGESIMO septimo limita, vt procedat in concessione onerosa, secus in lucratiua siue gratuita,ex hoc quod voluit Alexand.in l. diuortio,§.ob donationes,colum. tertia, versi.secundo limita dictum,ff.sol.matri.dum limitat dictum Bald. ibi dicentis, quòd si quis vendit fructus cuiuspiam horti , & bis ipsi fructus colligantur in anno , intelligitur tantùm de primis , de quo nos supra diximus in prin.nu.6.incip.tertiò ad hanc sentētiam, Vt

ſcilicet id procedat in titulo oneroſo, in quo & ipſe Bald.loquitur: in lucratiuo autem ſecus.nam tunc (inquit) id perpetuò intelligitur,per l.ſi ſeruitus,ff.de ſeruitu.vrbanorum, præd.

2 ¶ Cuius(vt & ipſe dicit)textus argum.dicit idem Baldus in authen.excipitur, ad finē,C. de bon.quæ liber. quòd ſi pater concedit ſuo filio fructus bonorum ſuorum aduentitiorum,non ſolùm includūtur fructus illius anni,ſed futurorum,& ad hoc quoque alia allegat,de quo nos alibi ſupra diximus. Tāquam ſcilicet intelligat Alexander illam Baldi diuerſitatem ex ſola diuerſitate lucratiui,aut oneroſi tituli.Subdit tamen ipſe Alexand. hoc poſterius dictum Baldi verum eſſe , ſi fructus eorum bonorum aduentitiorum non extabant tempore donationis, nam ſi extarent,de illis tantùm debere intelligi, per textus in l.ſi ita,ff.de auro & argento leg.

3 ¶ Ex quo iterum vides Alexan. non ſatis ſibi bene conſtare, nec hîc diuerſitatem tituli oneroſi vel lucratiui quicquam facere,ſed id ex eo tantùm pendere, an fructus extent, an non

extent. Si enim extant, de illis tantùm intelligi, etiam in titulo lucratiuo: si non extant, secus. Et id quidem postremũ omnino verum est, nam si nulli extarent, concessio, siue gratuita, siue lucratiua, omnino esset inutilis, & superuacua, nisi de fructibus postea sequentibus intelligeretur, quod minimè dicendũ est, ex no. in l. si quando, C. de inoff. test. cum sim.

4 ¶ Subiungit tamen Alexand. pro illa posteriori sententia Baldi, facere quod ipsemet Baldus scribit in l. prima, columna secunda, versicul. pone quòd testator, C. de fideicommissis. quòd si testator mandauerit hęredi, vt vestiret vxorem suam, & sic (ait Alexand.) titulo lucratiuo, intelligitur vt singulis annis vestiat. Sed nos de hoc Bald. dicto, & illius ratione, alibi supra diximus.

VIGESIMA OCTAVA Limitatio.

1 ¶ VIGESIMO octauo limita, vt hæc nostra regula non procedat in actu protestationis, qui tantùm abest, vt prima ac vna consumatur, vt etiam iterum, ac interdum sæpius (si

quádo ea requiritur) fieri debeat: aliàs ea prima protestatio euanescit, manétque inutilis & inefficax, peræquè ac si nullá facta fuerit, per textum in l. de pupillo, §. si quis ipsi prætori, ff. de operis noui nũciatione, & , in l. mora, in fine principij, ff. de vsuris.

¶ Verùm hæc res patitur multas distinctio-
2 nes & declarationes. Nam primùm Bartollus in dicto §. si quis ipsi prætori, columna secunda, in 2. oppositione, videtur, inquit, quòd sufficiat protestationem semel esse factam, l. Titia, §. vsuras, ff. de legatis 2. Idque ita soluit quòd quando protestor, quòd nõ stat per me, tunc si stat per aduersarii delictum vel contumaciam, sufficit vna protestatio, nec requirũtur plures, nisi prima fuerit remissa, per dictum §. vsuras, & dictã legẽ, mora, & ibi glo. in verbo, repetẽdi, & facit l. 3. §. illud, ff. quod vi aut clam.

¶ Aut stat per aduersarij casum vel dignita-
3 tem, & sic sine delicto illius, & tunc aut protestatio fit ad conseruandum ius protestantis, & sufficit semel fieri, l. si intra, & l. in contractibus, §. penultimo, C. de non numerata pecu-

cunia,& & l. vt perfectus, C. de annali exceptione, cum similibus: Aut fit protestatio ad acquirendum ius quoppiam nouum, & tunc finito impedimento aduersarij, debet iterum fieri, aliàs prima protestatio nihil operaretur, per dictum §. si quis ipsi prætori.

4 ¶ Exhócque subinfert, quòd si emptor cui mouetur lis de re empta protestatus fuerit se non posse eam litem nunciare venditori, quia ignoratur, quo in loco sit sine culpa ipsius, iuxta l. si dictũ, §. penultimo, ff. de euictionibus, tunc si reuersus fuerit, debet ei denunciare, aliàs prima illa protestatio nihil operaretur, videretúrque ab ea recessum, per dictum §. si quis ipsi prætori, quod, inquit, tene menti ad multa. Sed tu super hoc vltimo, vide Angelũ in dicto §. si quis ipsi prætori, versi. ex hoc dicit, & ibi quoque Paulũ Castrensem, col. prima, versicu. qui per hoc dicit, Imolã, columna secunda, versicul. item adde secundo, Romanum columna secunda, versicul. inquantum Bar. in eadem, Alexandrũ column. tertia, versiculo, ex hoc infert, Iasonem column. quinta, versiculo, tertio inquantum, & præterea Antonium in c. vltimo, columna secũda, in quarto-

ta quęstione, extrà de appellationibus.

5 ¶ Porrò si alia multa super hac re, an scilicet vna protestatio sufficiat, et de similibus scilicet interpellatione, denũciatione, admonitione, requisitione, citatione, & aliis id genus, vide omnes in d. §. si quis ipsi, prætori, glosam in c. si episcopus, decimaoctaua dist. & in c. cupientes, §. si per viginti, in verbo, propositam, versicu. sed soler quæri, & ibi Petr. Ancara. colũna vltima, versicu. incidenter tamẽ quæritur, Dominicum, columna tertia, versic. & nota istam glos. & Philippum Fran. columna secũda, versi. in eadem glosa, in fin. Innocentium in c. cum nobis, columna secũda, in verbo, reuocare, vers. item an sunt. Ioãnẽ Andream in c. ego, columna prima, in verbo, vocatus, de iureiurando, & alios plurimos citatos ab Alexandro in d. §. si quis ipsi prætori, col. 1. & 2.

VIGESIMA IX. LIMITAT.

1 ¶ VIGESIMO NONO LIMITA, non procedere in promissione cuiuspiam generis subalterni (quod vocant dialectici & nostrates) in quoquidem haud dubiè est electio de-

bitoris, l.plerunque, §. penultimo, ff. de iure doti. & cap. in alternatiuis, de regu. iur. libro sexto, cum concord. ibi adductis. Sed quod ad nostram tractationem pertinet, si semel vnum promissor elegerit, non ex hac prima electione consumitur electio, quin posit postea & sæpius quidem aliud eligere, & soluere, l.qui ex pluribus, & ibi glosa, Bartolus, & alij, ff.de verborum obligationi. & l. eum qui certarum, §. 1. & ibi etiam glosa, & doctor. ff. eodem titulo. In quibus locis, ne hîc te diutiùs detineam, videbis, vtrùm & id facere poterit post litem contestatam, an & post sententiam, & an id procedat in voluntate expressa aut tacita, & an in testamentis, vt in contractibus, & an cùm à lege datur electio, an & cùm ab homine. A

XXX. LIMITATIO.

1 ¶ TRIGESIMO LIMITA, vt non procedat in pignoribus & hypothecis siue prætoriis siue conuentionalibus, nam si creditor cadat possessione pignoris vel hypothecæ, quam habebat, siue nulla eius culpa, siue etiam sua culpa, non ita perdit ius pignoris,

quin posſit iterum eam poſſeſsionem recuperare hypothecaria actione, vt eſt text. expreſſus, & not. in l.vltima, & ibi omnes doc. C. de præto. pigno. Sed cui ſimilis eſt alius, in l. is cui, §.quæri poteſt, ff. vt in poſ. leg. & voluit gloſa, in l. ſi quis miſſum, §. vltimo, in gloſ. penultima, in fi, ff. de dam.infec.& Inno. in ca.contingit, in princip.de dol.& contu.

2 ¶ Sed hoc ita accipiendum eſt, niſi creditor expreſsè conſenſerit alienationi rei pigneratæ. Nam licèt ea poſtea redeat in dominium debitoris, non tamen redit pignus, quin ipſum perpetuò manet liberatum, per alium text. & ipſum quoque not.in l. vltima, C. de remiſſ. pigno. quem ſingul. dicunt Baldus, Angel. & Salycet. ibi.Niſi tamen in duobus caſibus, qui ibi adſcribuntur à doc. vti videre poteris.

XXXI, LIMITATIO.

1 ¶ TRIGESIMO PRIMO LIMITA, vt ſimiliter non procedat in conſtituto, verbi gratia, vt id intelligas, ſi conſtitutarius, id eſt, is pro quo venditor aut alius id genus ſe conſtitue-

ſtituerit poſsidere rem venditam aut aliter ceſſam, ipſius rei realem ſiue naturalem poſſeſsionem apprehenderit, & eâ poſtea cadat, & deinde res ad conſtituentem redierit, redit & poſſeſsio vi illius conſtituti in conſtitutarium, ex ſententia Baldi, in cap. ſi facta, columna prima, verſiculo, pone vendo tibi, & ibi quoque Matth. Afflic. columna tertia, verſiculo, & dicit hic, titul. ſi de feud. fuer. contr. inter domi. & agna. & alij, quos tibi citaui in noſtro tracta. Conſtituti, in 5. limitat. quo in loco videbis, an id verum ſit.

XXXII. LIMITATIO.

1 ¶TRIGESIMO SECVNDO LIMITA, vt non procedat, quando deſtructio voluntatis, ad interpretantem, ſiue declarantem ſpectat, verbi gratia, diximus in princip. numero quadrageſimo, incipi. vigeſimo quod voluit, quòd declaratio ſiue interpretatio obſcuritatis vel ambiguitatis, non niſi ſemel fieri poteſt, per gloſ. in l. quicquid aſtringendæ, in princip. ff. de verbor. obligat. cum multis ſi. ibi adductis. Sed id intelligitur, niſi is qui diſpoſuit aliquid obſcurè, poſteáque ſemel interpre-

pretatus fuerit aut declarauerit, id ipſum obſcurum poſsit totum ipſum reuocare, Exempli cauſa, teſtator quicquam obſcurum diſpoſuit, cuius diſpoſitio ambulatoria eſt vſque ad mortem, éſtque ei ſemper liberum reuocare teſtamentum, l.quod per manus, ff.de iur. codicil.& l.3.ff.de adimen.lega.cum ſimi.Ideóque ei licet interpretari & declarare teſtamentum, non ſemel tantùm, ſed & toties quoties libuerit, l.hæredes palam, §.ſed ſi notam, ff.de teſta.Id quod ab Angel. annotatum eſt in d. l.quicquid aſtringendæ, paulò ante fin.& ibi quoque Alexand.columna penultima, verſiculo, ex qua habes, ff. de verborum obligationi.& nos quoque diximus ſuprà, in princ. numero 46.incip. quinetiam illud, ſed id in- 1
ter limitationes repetere non inconueniens mihi viſum eſt.

XXXIII. LIMITATIO.

1 ¶ TRIGESIMO TERTIO LIMITA, vt procedat, niſi natura repugnaret, verbi gratia in caſu l.eum qui calendis, ff.de verbor.obligat.de qua diximus ſuprà, numero 21. incip. duodecimo accedit, in ea igitur l. dicitur

quòd

quòd si quis simpliciter stipulatur calendis Ianuariis, intelligitur de primis. Quid ergo si quis in mense decembri stipulatus fuerit calendis Ianuariis partum Aretusæ, quæ nondum prægnans est, aut certè prægnans est ex duobus mensibus tantùm, ita vt natura repugnet, vt stipulatio posit habere effectum in primis illis calendis Ianuariis proximè sequentibus stipulationem. Igitur non de illis stipulatio illa intelligenda est, sed de aliis partum sequentibus, vt dicit glos. in d.l. eum qui calendis, in verbo, calendis, in princ. per text. in l. interdum, in princip. ff. eod. tit. vbi interdum pura stipulatio ex re ipsa dilationem capit, vt si id quod in vtero sit, stipuletur: tunc enim incipit actio, cùm ea per rerum naturam præstari potest.

2 ¶ Quibus adde quæ latè congessimus in nostro tractatu, cessante causa cessat effectus, nu. 70. incip. súntque & aliæ, & seq. quo cōuinceremus naturam leges & cæteras dispositiones interpretari. Hæc autem limitatio potest reduci ad ipsam nostram regulam, vt scilicet ea stipulatio intelligatur de primis calendis, postquam res præstari posit.

FINIS.